

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**DERE BANTLARININ PLAN REVİZYONU VE
İSTANBUL KENTİNE EKOLOJİK OLARAK
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

MAHİRE UZUN

İSTANBUL 2016

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**DERE BANTLARININ PLAN REVİZYONU VE
İSTANBUL KENTİNE EKOLOJİK OLARAK
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

MAHİRE UZUN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. SIRMA TURGUT

İSTANBUL, 2016

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA BÖLÜMÜ

Tezin Adı: Dere Bantlarının Plan Revizyonu ve İstanbul Kentine Ekolojik Olarak Etkisinin İncelenmesi

Öğrencinin Adı Soyadı: Mahire UZUN

Tez Savunma Tarihi: 27.05.2016

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Nafiz ARICA
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr Aybike ÖNGEL
Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sırma TURGUT

Üye
Doç. Dr. Hülya BERKMEN

Üye
Yrd. Doç. Dr Aybike ÖNGEL

ÖZET

DERE BANTLARININ PLAN REVİZYONU VE İSTANBUL KENTİNE EKOLOJİK OLARAK ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Mahire Uzun

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sırma Turgut

Mayıs 2016, 84 Sayfa

Su yolları, akarsular ve dereler; taşkınları, havza alanları, yeşil bantlarıyla birbirlerini tamamlar nitelikte ayrılmaz bir bütündür. Ekolojik sistem açısından bütüncül bir bakış açısı altında ele alınmalıdır.

Ekolojik sistemi oluşturan öğelerin birinin devamlılığını yitirmesi diğer sistem öğelerine de olumsuz etki etmekte olup zincirleme bir etki ile sistem zedelenmektedir. İnsan yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olan su, tarih boyunca kentlerin oluşumunda büyük rol oynamıştır. Kentleşme ile birlikte ekolojik sistemin bozulmaması adına doğanın tahrip edilmesini önleyici nitelikte tedbirler alınması doğrultusunda ekolojik kent kavramı oluşmuştur. Ekolojik kent olgusunun oluşması ile doğal kaynakların korunması yönünde politikalar geliştirilerek sürdürülebilir kalkınma hedeflenmiştir.

Kentin en önemli hazinesi niteliğindeki doğal su kaynakları, çevresindeki tüm canlılar için hayat kaynağı niteliğindedir. Su kaynakları, çevresindeki bitki örtüsü ve canlı çeşitleri ile sürdürülebilirliğini korumakta olup kent ekosistemine büyük katkı sağlamaktadır.

Devletin, vatandaşlarına yeterli ve uygun özellikte su temin etmesi en önemli görevleri arasında yer almakta olup sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin başında su kaynaklarını, su havzalarını ve çevresindeki ekolojik denge unsuru doğal bitki örtüsünü koruyup zenginleştirmek gelmektedir. Dere ve dere kenarları bu kapsamda büyük önem arz etmekte olup dere ekosistemini korumaya yönelik dere koruma bantları oluşturulmuştur.

Dere koruma bandı mesafesi içerisinde ise orman alanları ve ağaçlık yeşil alanlar bulunmakta olup bu alanlar kent için yaşamsal değer taşımaktadır. Kentin ekolojik alanlarından olan dere koruma bantları suyun kendini yenilemesi, yağış oluşumu, toprağa ulaşan yağış, su miktarı, su kalitesi, suyun yüzeysel akış hızı ve toprağın su tutma kapasitesi üzerinde etkilidirler.

Kent ekosistemi açısından değerli dere koruma bantları ilgili kanun ve yönetmelikler doğrultusunda imar planları hazırlanırken derelerin kadastral sınırlarından itibaren her iki tarafında belirtilen yapı yaklaşma mesafelerinin ayrılması sonucu oluşturulan yeşil alanlardır. Derelerin akışları, zemin suyunun beslenmesi ve dere yataklarının korunması amacıyla yapı yaklaşma mesafesi olarak belirlenen söz konusu alanlar rekreasyon alanı niteliğinde olup üzerlerinde herhangi bir yapı yapılmaz hükmü plan notlarında belirtilmektedir.

Mevzuat değişikliği ile İstanbul'daki derelerin dere koruma bandı mesafesinin kamulaştırma problemleri ışığında kısaltılması dere kenarlarındaki dere ekosistemini sağlayan ağaçlık ve yeşil alanların büyük ölçüde azalması anlamına gelmektedir. Doğal kaynakların gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlayan sürdürülebilirlik ilkesine ters düşen mevzuat ve bu doğrultuda oluşturulan plan kararları kent ekolojisini olumsuz etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Akarsu, Dere, Dere Koruma Bandı, Kent Ekolojisi, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

PLAN REVISION OF THE STREAM BANDS AND EXAMINING THE ECOLOGICAL IMPACT ON ISTANBUL

Mahire Uzun

Urban Systems and Transportation Management

Thesis Supervisor: Doc. Dr. Sırma Turgut

May 2016, 84 Pages

Waterways (rivers and streams), floods, watersheds and sylvans are inseparable complements of each other. They should be considered all together in terms of the ecological system.

The deficiency of on element of ecological system forms a chain effect and harms the whole system. Water, an indispensable element of humanity, played a major role in the formation of cities. Thru urbanization, not to destruct the ecological system, many precautions were taken; and this process created the concept of "ecological city". This phenomenon developed policies aiming the protection of natural resources and meantime sustainable development.

Water resources, the most essential treasury of the cities, are the basis of life for the surrounding creatures. With their floras and animal varieties, water resources very much contribute to cities eco systems.

To provide sufficient amount of water with appropriate quality is one of the main duties of the state against its citizens . One of the steps of sustainable development is to save and enrich the watersheds, sylvans and the surrounding flora system which is an ecological balancing element. Accordingly, creeks and creek edges are of great importance, and thus, for saving creek ecosystems were formed the creek conservation zones.

In the creeks conservation zones, there are forests and sylvans which have vital importance for cities. Being inside the city's ecological areas, creeks conservation zones are important for forming rains, self-renewal of waters, level of water, quality of water, speed of water and soil's water holding capacity.

For the cities highly important Creeks conservation zones are formed as the cities construction plans prohibit any construction on other sides of creeks. These areas,

formed for preserving creeks edges, ground water and creeks flows, are defined as recreation areas, and provision of "any kind of construction prohibited" are noted on the cities main construction plans.

Shortening the creek conservation zones of Istanbul as a result of changes made in the regulations, will result in the decrease of green area and forests located in these areas. This legislation and prepared according to the present construction plans are contradicting with the concept of sustainable development which aims to pass the natural resources to the future generations, and harms the city's ecology.

Keywords: Stream, Creek, Stream Protection Tape, Urban Ecology, Sustainability

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1 AMAÇ, YÖNTEM, KAPSAM	1
2. KENT EKOSİSTEMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	3
2.1 EKOLOJİK YAKLAŞIMLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT OLUŞUMU.....	4
2.2 EKOLOJİK KENT NEDİR?.....	7
2.3. EKOLOJİK KENTLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLKELERİ.....	9
2.4 EKOLOJİK KENTLER VE HİDROLOJİ	15
2.4.1 Kentsel Ekosistem İçinde Dere Kavramı	17
2.4.2 Dere Koruma Bandı Tanımı Ve İşlevi.....	20
3. DERE VE AKARSULARA İLİŞKİN İLGİLİ MEVZUAT.....	24
3.1 3194 SAYILI İMAR KANUNU	25
3.2 3621 SAYILI KIYI KANUNU	25
3.3 2872 SAYILI ÇEVRE KANUNU	26
3.4 6200 SAYILI DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN	26
3.4.1 Başbakanlığın 2006, 27 Sayılı Genelgesi	27
3.4.2 Başbakanlığın 2010,5 Sayılı Genelgesi	27
3.5 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU	27
3.6 2560 SAYILI İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN	28
3.6.1 İski İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği	28

4. İSTANBUL'DAKİ DERELERİN KENT EKOSİSTEMİNE ETKİSİNİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	30
4.1 ÇEVRE BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLEMEMESİ.....	30
4.2 COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ İŞİĞİNDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA OLUŞTURULAMAMASI.....	31
4.3 SU KAYNAKLARI VE ORMAN ALANLARI ÜZERİNDEKİ YAPILAŞMA BASKISI	33
4.4 İMAR AFLARI DOĞRULTUSUNDA YAPILAŞMA VE NÜFUS ARTIŞI.....	34
4.5 MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ VE UYGULAMAYA İLİŞKİN ÇELİŞKİLER.....	35
5. İSTANBUL'DAKİ DERELERE İLİŞKİN MEVZUAT DEĞİŞİKLİĞİ VE PLAN ÇALIŞMALARININ BAŞLAMA SÜRECİ.....	37
5.1 PAŞAKÖY DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ	48
5.1.1 Planlama Sürecinin Başlaması.....	48
5.1.2 Planlama Alanının Belirlenmesi	48
5.1.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri Ve Mevcut Durum	50
5.1.3.1 Analizler	50
5.1.3.2 Mevcut durum	52
5.1.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi	53
5.1.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi	53
5.1.6 Plan Oluşumu Ve Plan Kararları	55
5.2 KEMERDERE VE ÇEKMEKÖY DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ.....	60
5.2.1 Planlama Sürecinin Başlaması.....	60
5.2.2 Planlama Alanı	61
5.2.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri Ve Mevcut Durum	62
5.2.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi.....	63
5.2.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi	63

5.2.6 Plan Oluşumu Ve Plan Kararları	64
5.3 ARNAVUTKÖY BOLLUCA DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ	72
5.3.1 Planlama Sürecinin Başlaması.....	72
5.3.2 Planlama Alanı	73
5.3.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri Ve Mevcut Durum	74
5.3.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi.....	75
5.3.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi	75
5.3.6 Plan Ve Plan Kararları Oluşum Süreci	75
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	91
Ek 1: İski Genel Müdürlüğü'nün 15.03.2013 Gün, 132499 Sayılı Yazısı.....	91
Ek 2: Paşaköy Deresi'ne İlişkin Plan Revizyonu Öncesi Dere Koruma Bandı Alanını Gösteren Bilgi Paftası.....	92
Ek 3: 12.07.2013 T.T.'Li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000-1/1000 Ölçekli Nazım Ve Uygulama İmar Planı Değişikliği Bilgi Paftası.....	93
Ek 4: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi'ne İlişkin Plan Revizyonu Öncesi Dere Koruma Bandı Alanını Gösteren Bilgi Paftası.....	94
Ek 5: 21.11.2014 T.T.'Li 1/5000-1/1000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi İle Yakın Çevresi Nazım Ve Uygulama İmar Planı Değişikliği Bilgi Paftası.....	95

ŞEKİLLER

Şekil 5.1: Sazlıdere Havzası.....	38
Şekil 5.2: Büyükçekmece Havzası.....	39
Şekil 5.3: Alibey Havzası.....	40
Şekil 5.4: Terkos Havzası.....	41
Şekil 5.5: Ömerli Havzası.....	42
Şekil 5.6: Elmalı Havzası.....	43
Şekil 5.7: Darlık Havzası.....	44
Şekil 5.8: Dere Aksları.....	45
Şekil 5.9: AvrupaYakası Dereleri.....	46
Şekil 5.10.: Anadolu Yakası Dereleri.....	47
Şekil 5.11: Paşaköy deresi.....	49
Şekil 5.12: Jeolojik analiz.....	51
Şekil 5.13: Yapay Eşik analizi.....	51
Şekil 5.14: Eğim analizi.....	52
Şekil 5.15: 24.11.2009 t.t.'li 1/5000 Ölçekli Sancaktepe Nazım İmar Planı Örneği.....	56
Şekil 5.16: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği.....	56
Şekil 5.17: 15.02.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği..	57
Şekil 5.18: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği.....	57
Şekil 5.19: 15.02.2010 t.t.'li 1/1000 Ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği.	58
Şekil 5.20: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği.....	58
Şekil 5.21: 15.02.2010 t.t.'li 1/1000 Ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği ile 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği Karşılaştırması...59	59

Şekil 5.22: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Çalışması...	60
Şekil 5.23: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Alanı.....	61
Şekil 5.24: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Çevresi Doğal Eşik Analizi.....	62
Şekil 5.25: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Depo Ve Triyaj Alanı Düzenlemesi.....	65
Şekil 5.26: 1/5000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Plan Değişikliği.....	65
Şekil 5.27: 1/5000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Plan Değişikliği.....	66
Şekil 5.28: 12.02.2004 t.t.'li 1/5000 ölçekli Çekmeköy Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği.....	67
Şekil 5.29: 21.11.2014 T.T.'Li 1/5000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi İle Yakın Çevresi Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği.....	67
Şekil 5.30: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği..	68
Şekil 5.31: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği.....	68
Şekil 5.32: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği..	69
Şekil 5.33: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği.....	69
Şekil 5.34: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği..	70
Şekil 5.35: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği.....	70
Şekil 5.36: Sol tarafta 20.11.2009 t.t.'li 1/1000 Ölçekli Ümraniye A. Dudullu Y.Dudullu Esenşehir Mahallelerinin Havza İçinde Kalan Kısımına Ait Uygulama İmar Planı Örneği ile sağ taraftaki 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 Ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği Karşılaştırması.....	71
Şekil 5.37: Bolluca Deresi Ve Yakın Çevresi.....	73
Şekil 5.38: Bolluca Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Alanı.....	74
Şekil 5.39: 21.04.2010 onanlı Arnavutköy Merkez ve Çevresi 1/5000 Ölçekli Revizyon Nazım İmar Planı Örneği.....	76
Şekil 5.40: Arnavutköy Bolluca Deresi Öneri Plan Çalışması.....	77

KISALTMALAR

CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
DSİ	: Devlet Su İşleri
ha.	: Hektar
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
KAKS	: Kat Alanı Kat Sayısı
m.	: Metre
TAKS	: Taban Alanı Kat Sayısı
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
t. t.	: Tasdik tarihi

1. GİRİŞ

1.1 AMAÇ, YÖNTEM, KAPSAM

Derelerle taşkın alanları göz önüne alınarak oluşturulan ve yeşil dokusuyla derelerin devamlılığını sağlayan dere koruma bantları, mevzuat değişikliği ile etkinliğini yitirme noktasına gelecek şekilde daraltılarak, gerektiğinde sadece dere kesitine müdahale edebilme amaçlı bir alan olarak görülmüş ve yeniden tanımlanmıştır. Kent ekosistemini oluşturan zincirin ilk halkası niteliğindeki akarsu, göl, dere, dere havzaları ile etrafındaki yeşil koruma kuşağının kent ekolojisine katkıları irdelenerek bu kararların sürdürülebilir kent ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilmek istenmektedir.

Bu çalışmada, İstanbul kentinin önemli su kaynaklarından olan derelerin planlarda belirlenen en az 100 m. olan dere koruma bandı mesafesinin, mevzuat değişikliği ile (24.01.2013 tarihli İski İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği 6.9.g maddesi değişikliği) en az 10 m. olarak yeniden düzenlenmesinin yeni bir planlama süreci başlattığı belirtilerek, dere koruma bandı mesafesinin 10 m. olarak planlara işlenmesi ve geriye kalan 90 m.'lik alan için yeni plan kararları üretilmesi aşamasında, bu alanlara imar verilmesinin etkileri ve derelerin varlıklarını sürdürebilmelerinde etkin olan ağaçlık ve yeşil alanların daraltılmasının kent ekolojisi açısından taşıdığı riskler ele alınmıştır.

İstanbul kentinde bulunan doğal su kaynaklarına ilişkin ilgili mevzuat taraması yapılmış olup özellikle kent ekolojisinin oluşumunda etken rol alan dere, akarsu, taşkın alanlar ve havza alanlarına ilişkin mevzuat belirlenmiştir. Mevzuat taraması sonrası, derelerin devamlılığı açısından ayrılmaz bir parçası niteliğindeki dere koruma bantlarına ilişkin İski İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin ilgili maddesinde yapılan değişiklik üzerinde durulmuş olup yeni mevzuat düzenlemesinin planlara yansımaları, etkileri ve değişiklik koşutunda gelen yeni yapılaşma düzeni ve yoğunluklar karşılaştırma metodu kullanılarak aktarılmaktadır.

Tez kapsamında; derelere ilişkin oluşturulan dere koruma alanlarının mevzuat doğrultusunda daraltılması ve dere işletme bandı olarak yeniden tanımlanması ve

planlara yansımalarının ne şekilde olduğunun incelenmesi amacıyla üç akarsu üzerinde irdeleme yapılmıştır. Bunlar; Sancaktepe İlçesi'ndeki Paşaköy Deresi, Ümraniye ve Çekmeköy İlçe sınırlarındaki Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Arnavutköy İlçesi Bolluca Deresi'dir.

Tez çalışma yöntemi olarak da ilgili literatür ve plan süreçleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda İstanbul Sancaktepe İlçesi'nde 12.07.2013 t.t'li Paşaköy Deresi ve Kolları ile Yakın Çevresine Ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği ve Ümraniye ile Çekmeköy İlçesi sınırlarında 21.11.2014 t.t.'li Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresine Ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Plan Değişikliği ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Plan Değişikliği hazırlanmış olup planlama alanları Paşaköy Deresi, Kemerdere ve Çekmeköy Deresi'nin 23.01.2011 tarihli İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesi kapsamındaki 100 m'lik İSKİ koruma alanını ve yakın çevresini içermektedir. Sancaktepe Paşaköy deresi ve Kemerdere alanlarındaki plan değişimleri çalışmada gösterilmekle birlikte Arnavutköy İlçesinde devam eden plan çalışmasının ekolojik koridor açısından öneminden bahsedilmektedir.

Genel olarak, İstanbul kentinde bulunan derelerin etrafındaki dere koruma bantları, ilgili mevzuatta yapılan değişiklikler ekseninde karşılaşacağı yeni düzenleme ve yapılaşma kararları bağlamında olası riskler ele alınmıştır. Ayrıca kentin ekolojik değerlerinin sürdürülebilir nitelik kazanmasının kent insanına ve gelecek kuşaklara sağlayacağı faydalar düşünülerek, sürdürülebilir kent özelliklerinin korunmasının doğal kent miraslarına sahip çıkmak açısından derelerin kent ekosistemi içindeki önemi belirtilmiştir.

2. KENT EKOSİSTEMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Ekosistem; coğrafi olarak belirli bir mevkide, sınırları belirli bir yetiştirme ortamında, bu yetiştirme ortamının özelliklerine uyum sağlamış belirli canlı toplumlarının bir arada denge içerisinde yaşadığı kısacası doğadaki canlı ve cansız varlıkların aralarında ilişkiler kurarak oluşturduğu sistemdir.

Kentlerin sahip olduğu ekolojik sistem yada ekosistem kent ekosistemini oluşturmaktadır. Kent yaşayan bir organizma gibidir. Çeşitli organlardan meydana gelen bir canlıda olduğu gibi, kentler de çok farklı fonksiyonları olan bölgelerden meydana gelir. Kentsel ekosistemlerde sistemi oluşturan elemanlar olan arazi şekli, iklim, toprak, su, mikroorganizmalar, bitki ve hayvan varlığı, insan, canlı ve cansız varlıklar bütünüyle bir denge kurarak sistemin sürdürülebilirliğini, yani yaşam döngüsünü sağlar Gökalp ve Yazgan (2013).

Kentler, teknolojik gelişmeler ve sanayileşme ile birlikte belli bir büyüklük ve nüfus değerine ulaşmış yerleşim alanları olup kentlerde bulunan ekolojik değerler kent ekosistemini oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte doğal kaynakların hızla tüketilmesi, kırsal alanlardaki azalma ve tarım faaliyetlerin giderek kentsel üretime dönüşmesi kentleşme kavramının bir parçası olarak gelişmiştir. Kentleşme ile birlikte kentin gelişmesi ve farklılaşmasının ise kent ekosistemine etkileri göz ardı edilmiştir.

Kentleşme insanlar için bir çok olumlu özellik taşımasına rağmen doğal denge açısından da bir çok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Kent ve kentleşme, günümüzde daha çok ekolojik sorunlar açısından olumsuz etkilere sahip olup teknolojik gelişmeler, arazilerin yanlış kullanımı, sanayi ürünlerinin hava, toprak ve suyu kirletmesi gibi bir çok nedenle doğal denge tahrip edilmektedir.

Kentlerin sahip olduğu doğal kaynaklar kent ekosistemini oluşturmaktadır. Kent ekosisteminde dikkat edilmesi gereken kentte bulunan doğal sistemlerin bir denge içerisinde gelişmesidir. Ekolojik açıdan büyük önemi olan kent ekosistemleri, kentteki

insanlara bir çok fayda sağlamakla birlikte, kente de farklı bir özellik ve estetik unsur kazandırmaktadır.

Doğal kaynakların devamlılığını amaçlamak sürdürülebilir kent kavramını beraberinde getirmiştir. Kent ekosisteminin korunmaması ve su kaynakları ile yeşil alanların azalmasına yönelik herhangi bir önlem alınmaması gelecek kuşaklara sağlıklı ve yaşanabilir alanların kalmayacağı anlamına gelmektedir.

Kentli insan zaman içerisinde suların yollarını doğal özellikleri değiştirerek, bazı besinleri arttırarak bazılarını ise azaltarak, yeşil dokuyu kontrol etmeye çalışarak kent içindeki ve çevresindeki tüm canlıları etkilemektedir. Yaşadığımız dünyada en çok değişime uğramış olan kent ekosistemi bir çok ekolojik özelliğini kaybetmeme mücadelesi vermektedir. Sürdürülebilir kentlerin oluşumunda kentlerdeki doğal ortamın değerinin bilinmesi en önemli unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Kent ekosistemi içerisindeki bitki ve hayvan çeşitliliğinin ve bu çeşitliliği sağlamada büyük role sahip su kaynaklarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması sürdürülebilirlik kavramının kent için uygulanması ile mümkün olmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramının kent için uygulanması ise kentin doğal kaynaklarının varlıklarının devamlılığının amaçlandığı, sürdürülebilir kent planları ile sağlanabilmektedir.

2.1 EKOLOJİK YAKLAŞIMLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT OLUŞUMU

Ekoloji, canlı varlıkları ve fiziksel çevreleriyle olan etkileşim ilişkisini inceleyen bir bilim dalıdır. Ekoloji aynı zamanda ekosistemleri inceleyerek doğayı korumanın ve canlıların varlıklarının devamlılığının yollarını arayarak insanlığın geleceğini garanti altına almaya çalışmaktadır.

Ekoloji en temel olarak canlıların yaşamlarını devam ettirmelerinde etken olan ortam faktörlerini ve özelliklerini inceleyen bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır.

Tozar (2006, ss.9-11) ekoloji kavramı ile birlikte çalışma konularına da aşağıdaki şekilde değinmiştir.

Ekolojinin en önemli çalışma konuları:

- 1. Canlı organizmalara ait bireylerin yaşayıp gelişmesini sağlayan iklim özellikleri, edafik (toprak özellikleri), fizyografik (yeryüzü şekli ve yapısına bağlı özellikler) ve biyotik (diğer canlı varlıklar) faktörleri incelemek, organizmaların bu doğal koşullara karşı davranışını ve buna dayanarak bireylerin yetişme ortamı isteklerini belirlemektir.*
- 2. Aynı türden oluşan canlılar toplumunun (populasyon) yapısını, gelişim şeklini, populasyon içi ve diğer populasyonlarla olan ilişkileri, beslenme ve enerji temini konularını araştırır.*
- 3. Çeşitli canlılara ait toplumlar ile içinde yaşadıkları fiziksel mekandan oluşan doğal sistemlerin öğelerini, tiplerini, yapılarını, beslenme ve enerji ilişkilerini (madde dolaşımı ve enerji akımı), zamanla değişimlerini (evrim ve süksesyon) vb. diğer karmaşık ilişkileri inceler ve araştırır.*

Ekoloji kavramı ve ekolojik yaklaşımlar çevre sorunlarının ortaya çıkması ve bu sorunların gitgide artarak hissedilir boyuta gelmesi ile birlikte gündeme yerleşmiştir. Ekolojik sorunların doğal yaşamı ve insanlığı tehdit eder noktaya gelmesi ise sorunun yaşamsal önemini ortaya koymaktadır (Bolu 2007).

Kent yaşamının sürdürülebilirliği insan yaşam kalitesini oluşturan sosyal öğelerin kaynağı olarak kentlerdeki doğal ortamın değeri ve bu değerin korunması ile doğrudan bağlantılıdır (Uğur 2009).

Kentte bulunan doğal alanlardan parklar, ormanlar, yeşil alanlar, nehir, akarsu ve dereler kentin yaşam kalitesini olumlu etkileyen önemli unsurlardandır. Ormanlar ve yeşil alanlar, havanın, toprak ve suyun temizlenmesinde, biyolojik çeşitliliğin korunmasında, rüzgar ve gürültünün filtrelenmesinde, en önemlisi iklim değişimlerinin normalleşmesinde çok büyük katkıda bulunmaktadır. Bu doğal alanların sosyal ve psikolojik açıdan olumlu etkisi ise modern kent insanının yoğun iş stresini azaltıp düşünce gücü ve iş verimini arttırmasıdır.

Kentler için sürdürülebilir yaklaşımlar prestij unsuru olmakla birlikte kent insanının yaşam kalitesini arttırmaktadır. Kentsel alanlardaki yaşam kalitesinin arttırılması ise

kentin sahip olduğu doğal zenginliklerin korunması ve geliştirilmesiyle mümkün olmaktadır. Sürdürülebilir kent oluşumunu sağlayan en önemli unsur kentin ekolojik ağı olan yeşil alanlardır. Kentin sürdürülebilirliği için yeşil alanlara ilişkin sürdürülebilir yeşil doku planlaması yapılması gerekmektedir.

Ekolojik ağların başında gelen yeşil alanlar, yeşil yollar ve yeşil altyapı kentsel yeşil ağ sistemini oluşturmakta olup kente sağladığı birçok faydanın yanında kente estetik bir değer kazandırmaktadır.

Kentsel ekolojik ağlar doğada kendiliğinden yer alabileceği gibi insan eli ile sonradan da oluşturulabilmektedir. Doğada var olan doğal ekolojik ağlar akarsular, dereler, su yüzeyleri, su ve hava koridorları, doğal bitki örtüsü ile orman alanları ve doğal enerji kaynakları olarak sıralanabilir. Sonradan oluşturulan ve geliştirilen kentsel ekolojik ağlar ise yeşil yollar, yeşil altyapı, tarım alanları, çiçek bahçeleri, su yolları, su kanalları, yeşil alanlar ile ağaçlık alanlardan oluşmaktadır. Kentteki yeşil dokudan Ekolojik ağların tümü kentsel alanların sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda planlanmasında büyük rol oynamaktadır.

Genel anlamda kentteki yeşil doku sınıflandırılırken baktığımız ölçekte kriter olarak kullanılmaktadır. Kentin yeşil alanlarından geniş ölçekte bahsedilirken ekolojik ağ, daha küçük ölçekte yeşil altyapı ve daha dar pencereden bakıldığında yeşil yol ifadeleri kullanılmaktadır. Ekolojik ağlar bitki örtüsü ve bölgede yaşayan hayvan türlerine ev sahipliği yapmakla birlikte kentin rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleşmesine olanak sağlar. En basitinden çizgisel bir açık alan boyunca devam eden yeşil yollar dahi, rekreatif alan niteliği taşımasıyla kültürel, doğal ve ekonomik açıardan kent için önemli bir koridor sistemi oluşturmaktadır. Yeşil altyapı ise kent içindeki gri hakimiyetini azaltır nitelik taşıyarak, ulaşım ağını izleyerek ve gerektiğinde merkezde yer alarak kent içindeki yeşil omurgayı oluşturmaktadır.

Su ve bitki örtüsünün zengin olduğu doğal ortamların tarih boyunca hastaların iyileşmesinde olumlu rol oynadığı bilinmektedir. Dere ve akarsu kenarları kentin en gözde doğal kaynakları arasında olup günlük yaşamın monoton atmosferinden uzaklaşp arabanın ve betonun görülmediği, insan ve trafik seslerinin duyulmadığı farklı bir huzur

ortamı sağlayan mekanlardır. Kentlerdeki yeşil ve mavi alanların birlikteliği estetik, tarihsel devamlılık ve rekreasyon tasarımları ile kente farklı bir değer kazandırarak kenti daha çekici bir hale getirebilmektedir. Doğal su kaynakları ve yeşil alanlar çevreye bir çok fayda sağlamakla birlikte havayı temizlemesi ve turizmi canlandırması açısından kent ekonomisine de fayda sağlamaktadır.

Ekoloji kavramı ekonomi kavramıyla iç içe olup ülke ekonomisine de fayda sağlamaktadır.

Uğur (2009, ss.9-10) ekoloji ve ekonomi kavramlarının birbiriyle doğru orantılı olduğunu aşağdaki gibi açıklamıştır.

Bir parkın ekolojik olması ile parkın doğal malzemelerle doğal bitki örtüsü kullanılarak ekolojik olacağı, tesis ve bakım maliyetinin de düşük olması nedeni ile de ekonomik olacağı kaçınılmazdır. Bu nedenle ekonomik/ekolojik bir yeşil alan tasarımı aşağdaki araçları gerektirmektedir;

- Mümkün olan oranlarda taş, çakıl, kum, ağaç yongaları gibi doğal malzemelere daha fazla yer vererek ekolojik olma oranını yükseltmektedir,

- Daha az sulama, ilaçlama gereksinim duyan ve bu nedenle daha az bakım işçilik maliyeti veren türlerin yani ortama uyum sağlayan doğal bitki türlerine yer verilmesi demektir.

Ülkemiz ekonomik koşullarının bir gereği olarak, doğal kaynaklarımızdan mümkün olduğu oranda yararlanarak; tesis maliyeti ve bakım giderleri düşük park uygulamaları planlanmalıdır. Doğal bitki türlerine yer verilmesi ile, yapılaşan ve kent içinde adeta kentleşen parklar habitat açısından daha zengin olacaktır. Floraya bağlı olarak biyolojik çeşitlilik de artacaktır. Çevre etiği açısından doğal bitki türleri, kullanılarak korunurken, biyolojik ve kültürel mirasımız da korunmuş olacaktır.

2.2 EKOLOJİK KENT NEDİR?

Ekoloji kavramı çeşitli organizma ve canlıları yaşama alanlarıyla birlikte değerlendirerek yaşama alanlarında oluşan ortam özelliklerinin değişiminden etkilenmelerini incelemektedir. Kent ekolojisi ise kent içinde yer alan canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkisinin değerlendirilmesidir.

Kentin kalitesini ifade etmeye doğru yol alan bir düşünce sistemine dönüşen ekoloji doğanın korunmasından öte kentin prestiji olarak kent ekolojisi kavramını oluşturmuştur.

Ekolojik kentlerin oluşumunda en önemli tasarım öğeleri açık ve yeşil alanlardır. Rekreasyon alanları, parklar, ağaçlık ve yeşil alanlar, yeşil yollar, yeşil bantlar kentin nefes alma noktaları olup kent insanının yaşam kalitesini arttırarak sürdürülebilir kent olgusunu oluşturmaktadır.

Arslan (2011, s.104) ekolojik yaklaşımların gerekliliğinden aşağıdaki şekilde bahsetmiştir.

Geçmişten günümüze doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı, çarpık kentleşme, sanayileşme gibi sebeplerle çevre sorunları ortaya çıkmıştır. Bu da ekolojik denge, bioçeşitlilik ve toplum sağlığı için tehlike oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerde çevre sorunlarına verilen önem artmaktadır, ancak genel eğilim kısa sürede ekonomik kazanç sağlamak olduğundan gerekli tüm somut uygulamalar gerçekleştirilememekte dolayısıyla doğada ve ekolojik dengede tahribat meydana gelmektedir. Yaşamın ve çevrenin devamlılığı için kaynak tüketimi kaçınılmazdır. Ancak önemli olan husus; tüketimin kaynakların kendini yenileme kabiliyetinin onarabileceği sınırı geçmemesi, büyüme ve gelişmeyi, diğer canlıların yaşam döngüsünü kısıtlamayacak ve ekolojik dengeye zarar vermeyecek biçimde yapılmasıdır. Bu nedenle ekolojik ve sürdürülebilir tasarım yaklaşımının öneminin fark edilmesi ve ilgili disiplinlerin kendi alanlarında bunu kullanacak yol yöntem ve ilkeler geliştirmesi uygun olacaktır.

Kentleşmenin hızla yayılması ve günümüz dünyasının modern yaşantısına uyum sağlama adına doğa tahrip edilmiş, ekolojik dengenin bozulmasına göz yumulmuşken daha sonraları bu ekolojik dengenin bozulmasının çeşitli sağlık ve çevre sorunlarına yol açtığı gözlemlenmesi ile sürdürülebilirlik kavramı ışığında ekolojik kentler oluşmaya başlamıştır.

Çevre bilincinin oluşmaya başlamasıyla çevreye karşı kendini sorumlu hisseden insanoğlu, ekolojik yaklaşımları çevre sorunlarına çözüm aramak için kullanmaktadır. Artık çevre sorunlarının insan yaşamını tehdit eder noktaya ulaşmasıyla da insanoğlu, doğayla ilişkili sorunların çözümündeki her umursamazlık yada ertelemenin, doğaya

çok büyük hasarlar ve kayıplar verdiğinin dolayısıyla aslında insan yaşamını olumsuz etkilediğinin bilincine ulaşmış olup, bunun yansıması olarak da ekolojik kent oluşumu kavramını popüler hale getirerek eko kent tasarımına hız kazandırmıştır.

Ekoloji doğal ortamı temsil ederken teknoloji yapay ortamın temsilcisi olarak kabul edilmiş ancak kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla iki kavramın birlikte düşünülmesi gerekliliği de zaman içerisinde fark edilmiştir. Teknolojinin gelişmesinin kentlerdeki ekolojiye etkisinin düzenlenmesine yönelik olarak teknoloji-ekoloji birlikte anlamında eko-tek kavramı oluşmuştur. Bu doğrultuda teknolojiden yararlanan sürdürülebilir ekolojik kent olgusu gelişmiştir Yalçın, Ercoşkun ve Karaaslan (2009).

Ekoloji ile teknoloji kavramlarının birbirine zıt düşünülmemesi ve birlikte değerlendirilmesi sürdürülebilir kent tasarımına katkı sağlayacak önemli bir bakış açısı niteliğini taşımaktadır.

Sürdürülebilir ekolojik kent planlaması için dikkate alınması gerekenler, bölgeye ilişkin tüm tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerin tespit edilerek korunmasına yönelik planlama kararlarının oluşturulması, biyolojik çeşitliliğin korunması, su kaynaklarının etkili kullanımına yönelik akarsu, dere ve havza alanlarının devamlılığının sağlanması, tarım, orman ve yeşil alanların korunup genişletilmesi ve tüm bunlar ışığında kent ekosisteminin güçlendirilmesidir.

2.3. EKOLOJİK KENTLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLKELERİ

Sürdürülebilirlik, hem günümüz hem de gelecek nesillerin ihtiyaçlarını düşünerek doğal kaynakları bozmadan ve tüketmeden kuşaklara adaletli bir şekilde aktaran devamlılığın esas olduğu geleceğe yönelik bir yaklaşımdır. (Baysan 2014)

İnsanoğlu doğadan faydalanırken onu değiştirir, doğadaki tüm doğal kaynaklara kendi çıkarları doğrultusunda müdahale ettiği ölçüde de geri dönüşü imkansızlaşan bir çok etkiye yol açar. İlerleyen süreçte doğal sistemin zedelenmesi yalnızca doğayı ve doğadaki canlıları etkilemekle kalmayıp, insanın kendisini ve neslini de olumsuz yönde etkilemektedir. Doğal alanların hızla azalmasının, insan neslinin doğadan faydalanışını

minimumuna indirecek düzeye ulaştırdığı görölmektedir. Ancak doğa ile iç içe yaşamın öngörülememesi, yok olamaya yüz tutmuş ekosistemler ve doğal alanların kent yaşamında yer alamaması çeşitli sağlık sorunları ile insana geri dönüş yapmaktadır. İnsanların doğadan faydalanma eğilimlerinin doğayı tahrip etmeyecek ölçüde ve ekosistemlerin getirdiği fayda potansiyelini bozmayacak şekilde düzenlenmesi açısından sürdürülebilir ekolojik kent oluşumu büyük önem taşımaktadır.

Doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımı hızla önem kazanmakta olup bu doğrultuda fiziksel planlama kararları verilirken ekolojinin temel esasları dikkate alınmaktadır. Toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasını sağlayacak şekilde doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımının planlanması, geliştirilmesi ve yönetilmesi gerekmektedir (Pamukçu 2011).

Kent için sürdürülebilir bir gelişim süreci olan ekolojik planlama, doğal kaynakların, bozulmadan ve tükenmeden insan ihtiyacını karşılayabilmesine olanak sağlayarak, kent yaşamının sağlıklı bir şekilde devamlılığını ön görmektedir.

Kavramsal çerçevede bakıldığında günümüzde sürdürülebilirlik esaslı tasarım, ekotasarım, yeşil tasarım kavramları birbiri ile aynı ya da birbirleri yerine kullanılmaktadır. Söz konusu kavramların çıkış noktasına baktığımızda ise ekotasarım tanımı ürün temelli oluşturulurken sürdürülebilirlik sistem temelli bir yaklaşım olup konuya daha geniş çerçeveden bakılması gerektiğini vurgular (Çiçek 2014).

Ekolojik kent olgusunda planlama insan ve çevrenin birliğini öngörerek fonksiyonel planlama sisteminden kendini ayırmaktadır. Günümüzde bir tasarım anlayışı olarak da gelişen insan ve çevrenin bölünmez bütünlüğü teması planlama sürecine yansiyarak ekolojik planlama kavramını oluşturmuştur.

Ekolojik planlama, en etkin doğayı koruma yöntemi olup kentin doğal kaynaklarının devamlılığının sağlanması ile sürdürülebilir kalkınmaya temel oluşturarak kent ekosisteminin oluşmasında yetkin ve vazgeçilmez bir unsur olma niteliğini taşımaktadır. Ekolojik planlama ile insan ihtiyaçları karşılanırken aynı zamanda doğal kaynakların, devamlılığı ön plana çıkarılarak en uygun ve sürdürülebilir kullanımları öngörölür.

Ekoloji esaslı kentlerin oluşumunda planlama, çevre sorunlarını daha ortaya çıkmadan engelleyerek, yaşanacak mekanların bu doğrultuda düzenlenmesini öngörür. Ekolojik planlama yaklaşımı ekosistem analizini beraberinde getirir. Bu planlama yaklaşımında öncelikli olarak doğal-yerel kaynaklar saptanarak, kullanımlar bu kaynakların özellikleri göz önünde tutularak düzenlenir. Hedef, kaynağın yapılan planlamayla baskı altında tutulması değil, kaynağa göre planlama yapılarak, kullanımların verdiği zararlardan korumaktır. Ekolojik planlama entegre bir planlama sistemidir. Bu sistemde tek bir kullanımın lokal bir alanda yaptığı etkiler değil, daha büyük ölçeklerde kullanım gruplarının hedef alandaki etkileri incelenerek alan kullanım kararları alınır. Ekolojik planlama sisteminde doğal, yapay, sosyal tüm kaynaklar gözetilir ve korunur (Uğur 2009).

Ekolojik planlamayı, henüz yerleşilmemiş yapılaşmanın olmadığı alanlarda arazi kullanımı kararları verilirken kullanımlar için en uygun yerlerin belirlenmesinde, alana ait elverişli kısıtlayıcı koşulları belirleyen biyofiziksel ve sosyo-kültürel verilerin kullanıldığı bir planlama süreci olarak tanımlayabiliriz. Ekolojik planlamayla doğal kaynakların tükenmeden en uygun ve sürdürülebilir şekilde kullanımları ve ekolojik dengenin devamlılığının sağlanması amaçlanmaktadır Tozar ve Ayaşlıgil (2007).

Ormanların ve ağaçlık alanların tahrip edilmesi, canlı türlerinin azalarak yok olmaya yüz tutması, kentsel yaşam ve çevre kalitesinin bozulması, tarımsal değeri yüksek toprakların kentsel kullanımlara dönüştürülmesi, yetersiz içme suyu, hava kirliliği, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının kirletilmesi, çevre ve insan sağlığının bozulması gibi bir çok faktör sürdürülebilir ekolojik yaklaşımların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Doğayı onun diliyle algılamaya çalışmak ve bunun üzerinden koruma, planlama ve yönetim yaklaşımına girmek sürdürülebilirlik adına yapılacak önemli adımlardan biridir. Doğanın dilini algılamak için doğanın içinde barındırdığı özelliklerin ele alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. İşte bu noktada doğa ile insan arasında oluşacak ara yüzlerin, doğanın kendi iç özelliklerinden gelen nitelikler kullanılarak oluşturulması, yaşanan tüm ekolojik sorunların, çözüme ulaşmasını için bir araç olacaktır (Yücel 2012).

Sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeşil alanların oluşturulduğu kentsel tasarımların yapılması, tüketimden çok üretimin de olduğu ekolojik dengeye destek veren yerleşimlerin planlanması artık gereklilikten öte bir zorunluluk halini almıştır.

Ekolojik kentlerin ve sürdürülebilirliğin en vazgeçilmez koruyucusu sürdürülebilirlik kavramının planlama sürecinde temel ilke olarak kabul edilmesidir.

Planlama, kentin hedefleri doğrultusunda atılacak olan adımların sıralanması, karar verme ve seçim yapma süreci olup bu süreç içerisinde kentsel alan düzenlemeleri, problemlerin sağlıklı bir şekilde çözümü ve geleceğe yönelik olarak toplum çıkarları belirlenir. Planlama süreci, hazırlık aşamasından uygulama aşamasına kadar belli bir akış içerisinde devam etmekte olup geleceğe yönelik kentin ihtiyaçları gözetilerek belli kullanım disiplinleri getirmektedir.

Planlar oluşturulurken yeterli analiz ve veri çalışmaları yapılması planın devamlılığı açısından başarısını arttırmaktadır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğini öngören ekolojik planlamada, en önemli temel hedef mevcut kaynakların ekolojik analizler sonucu korunması ve yeni ekolojik alanların oluşturulabilmesi açısından gerekli değerlendirmelerin yapılmasıdır. Ekolojik analiz, doğal kaynakların tespit edilmesi ve doğaya ilişkin gerekli tüm envanterlerin toplanmasını amaçlayarak doğal kaynakların korunmasını da öngörmesi açısından plan çalışmalarında öncelikli yerini almalıdır.

Sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda hazırlanan planlar, planlama alanındaki ekolojik karakteri oluşturan tüm doğal faktörlere sahip çıkarak bütüncül bir yöntem izlemelidir. Sürdürülebilir ekolojik planlama ile doğal kaynakların fiziksel, biyolojik ve ekolojik özellikleri ortaya konularak planlama alanındaki ekolojik karakter belirlenir ve buna uygun olan fonksiyonlar önerilerek doğal kaynakların devamlılığı sağlanmış olur.

Sürdürülebilirlik, doğal sermayeyi tüketmeden, gelecek kuşaklarında kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almayan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruma yöntemidir (Eryıldız 2005).

Sürdürülebilirlik ilkelerinin bir kentte uygulamaya geçmesi amacıyla öncelikle doğal kaynakların en etkin şekilde kullanılması, enerji kaynaklarının ve doğal kaynakların geliştirilmesi ile geri dönüşümünün sağlanması gerekmektedir. Doğal kaynakların en etkin şekilde kullanımını sağlamak amacıyla ise mevcut topografya, arazi koşulları bitki örtüsü, akarsu, flora ve fauna gibi doğal kaynakların değerlendirilerek geliştirilmesi, konut çevrelerinde yeşil standartlarının olabildiğince artırılması, ayrıca var olan bitki örtüsünün tasarımda geliştirilerek kullanımı, yöreye özgü bitki türlerinin araştırılarak parklar, açık ve yeşil alanların tasarlanması gerekmektedir (Baysan 2014).

Kentleşmenin getirdiği gri hakimiyetine, insanoğlunu ruhsal ve fiziksel olarak olumsuz etkilemesi sonucu son verilerek, yeşil ile grinin bir arada düşünüldüğü ekolojik kentler oluşturulmaya başlanmıştır.

Ekolojik planlama, sürdürülebilir kent gelişiminin temel taşı niteliğinde olup insanoğlunu doğadan koparmayarak kent içinde yararlanma şeklini belli bir düzene oturtmayı, aynı zamanda bunun doğanın sürdürülebilirliğini bozmayacak ölçütlerde olmasını ve ekolojik dengenin korunmasını amaçlamaktadır.

Doğal kaynakların varlığını tehlikeye atmadan ve kirletmeden, ekolojik ve biyolojik işlevlerini yerine getirmesine olanak sağlayan, ekolojik dengelerin devamlılığı esas alan ve insan-doğa ilişkisinin sağlıklı yürümesini sağlayan tüm yaklaşımlar sürdürülebilirlik ilkelerini oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir planlama dengeli ve sürekli kalkınma için ilk koşul, doğal kaynakların ve ekolojik dengenin korunmasıdır. Buna göre sürdürülebilir kalkınma amaçlı planlamanın ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, temel ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların devamlılığının sağlandığı ekolojik sürdürülebilirlik, diğeri gelecek nesillere taşınan doğal kaynakların verimliliğini ve bu temelde ekonominin de devamlılığını öngören ekonomik sürdürülebilirlik ve son olarak kültürel ve toplumsal değerler ile uyumlu ve yaşam kalitesini artırıcı gelişmelerin tümünü içine alan sosyal ve kültürel sürdürülebilirliktir (Tozar 2006).

Sürdürülebilir planlama çalışmalarında, planlamanın amaç ve hedefleri doğrultusunda ilk aşama, kent ekosistemini oluşturan doğal kaynakların ve ekolojik hassasiyetlerin ortaya konması ve planlama sürecinin bu çerçevede oluşturulmasıdır. Planlama sürecinde kentin geleceğine ilişkin kararların ise tüm sivil toplum kuruluşları ve yerel grupların katılımının sağlanarak alınması sürdürülebilir kentleşme ilkeleri arasında yer almaktadır.

Sürdürülebilir bir kentleşme için ekolojik planlar oluşturulurken doğal habitatın korunması, kentin su tüketiminin kontrol altına alınması ve içme suyunun temin edildiği su kaynaklarının devamlılığının sağlanması, kentteki nüfus artışı doğrultusunda oluşan konut ihtiyacının yatay değil dikey yapılaşma ile çözülmesi, motorlu araç kullanımının ise otopark ihtiyacı doğurmasıyla kentteki gri hakimiyetini arttırması ve tabii enerji tüketimi ile hava kirliliğine neden olması sebebiyle azaltılması gerekmektedir.

Akarsular, dereler, ağaçlar, çayırlar, çimenler sahip oldukları doğal güzellikleri yanında insana fiziksel ve psikolojik açılarından da fayda sağlayacak birçok fonksiyonu içinde barındırması sebebiyle, kentleşmenin getirdiği gri hakimiyetinin insan yaşamına olumsuz etkileri de gözlemlenerek, doğa merkezli bir yaşam tarzı özentisi modern kent insanında oluşmaya başlamıştır.

Sürdürülebilirlik ilkesinin toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarda değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmakla birlikte bu parametrelerden her biri farklı kişi ve kurumlarca dikkate alınmakta olup bir bütün içerisinde değerlendirilememektedir. Ekonomik ve toplumsal sürdürülebilir kalkınma, daha çok merkezi ve yerel yönetimlerin uygulamaya koyacağı ve gerçekleştirmek üzere eylem planları hazırlayacakları bir husus iken, çevresel sürdürülebilirlik hem merkezi ve yerel yönetimlerin hem de mimarların, peyzaj mimarlarının, şehir plancılarının, mühendislerin ve tasarım ile ekoloji alanında yetkin kişilerin de söz sahibi olması gereken bir olgudur. Bu doğrultuda ekolojik sürdürülebilirliğin oluşturulması noktasında gerekli katılımcıların fikirleri daha fazla dikkate alınmalı ve her uzmanlık alanı kendi disiplinine uygun ilke, tedbir, ve politikaları geliştirmelidir (Arslan 2011).

2.4 EKOLOJİK KENTLER VE HİDROLOJİ

İnsanoğlu yaşamını kolaylaştırma adına s¼rekli değişim ve gelişim çabası ile yeni icat ve buluşlar elde etmiştir. Sanayileşme ve teknolojinin de gelişmesi ile ekonomik olarak kentlerin kalkınması ön plana çıkmış doğanın tahrip edilmesinin önüne geçilememiştir. Doğaya etki ederek yön vermeye çalışan insanoğlu ekonomik ferah seviyesine ulaşmayı ilke edinerek kentleşmeye hız verirken, doğanın bir bütün olduğunu, doğal kaynakların sınırsız olmadığını ve en önemlisi ekolojik dengenin bozulması neticesinde insanoğlunun da bundan zarar göreceğini fark etmiştir. Bu doğrultuda kentlerin markası olarak da sunulan ekolojik kent olgusu geliştirilmiştir. Ekolojik kent olgusunun kalbinde ise yeşil alanlar ve yeşil alanların devamlılığını sağlayan doğal su kaynakları ile hidrolojik d¼ng¼ bulunmaktadır.

Su kaynakları, hidrolojik d¼ng¼ yoluyla kendi kendini yenileyebilir nitelikte olan ve insanoğluna bir çok fayda sağlayan doğal kaynaklardandır. Su y¼zeyleri çevredeki nem miktarını arttırarak havayı serinletirler. Su, görsel zenginlik, serinletici etki, ses ve yansıma özelliği doğrultusunda derinlik hissi vermesi ile beş duyuya seslenerek insanlara fiziksel, sosyal ve psikolojik anlamda fayda sağlamaktadır. Ancak orman alanları, ağaçlık yeşil alanların, doğal bitki örtüsünün tahribi ve sulak alanların kurutulması gibi hidrolojik d¼ng¼y¼ büyük ölç¼de olumsuz etkileyen eylemler neticesinde, yer altı ve y¼zey suları kullanılamaz hale gelmektedir.

Su, canlılar için yaşam kaynağı, içerdıği besin tuzlarıyla besin zincirinin üst basamaklarında yer alan makro canlılara değin besin taşıma ortamı ve kimi durumlarda yaşam ortamını tehlikelere karşı erişilmez hale getirerek güvenlik şeridi olarak biyolojik çeşitliliği destekler ve böylece doğal yaşamın devamlılığını sağlar (Uğur 2009).

Su ve su kıyıları pek çok canlı tür¼ için barınma, üreme ve beslenmeye olanak sağlaması bakımından ekolojik açıdan büyük bir öneme sahiptir. Su kıyılarından olan, kayalık, kumluk ve çakıllık alanlar, akarsu ağzı, dere kenarları, rıhtım kıyı gölü, dalgalı açık deniz kıyısı gibi tüm sulak alanlar ve kıyı mekanları kendilerine has özelliklere sahip olmaları nedeniyle bu alana uyum sağlayabilmiş özel canlılar zincirine sahiptir (T¼lek ve Barış 2014).

Su kenarları, doğal ve çevresel nitelikleriyle, insan yerleşmeleri için öncelikli alanlar olarak değerlendirilerek tercih edilmiş ancak devamında kontrolsüz yapılaşmaların oluşması ile biyolojik yaşam ve doğal çevrenin tahribatıyla olumsuz yönde etkileşime uğramışlardır.

Nüfus artışı ile doğru orantılı olarak gün geçtikçe artan su ihtiyacı ile var olan su kaynakları arasındaki fark giderek açılmaktadır. Su kaynaklarının hızla azalması ise doğal su kaynaklarını elde etmek için oluşan rekabeti arttırmaktadır. Yeryüzündeki yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının korunmasına yönelik yeterli önlemlerin alınmaması ve sürdürülebilir politikaların izlenmemesi sonucu, bir çok akarsu, dere ve su yollarının devamlılığını yitirerek kuruduğu, kirletildiği ve işgal edildiği görülmekte olup bu durum doğadaki su miktarında oldukça ciddi oranda azalmalar meydana getirmektedir. Kent ekosisteminin bir parçası olan akarsu ve derelerin varlıklarını devam ettirerek kendi ekosistemleri gereği denizlere ve göllere ulaşması su kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir.

Ekolojik denge unsuru olan su kenarları ve sulak alanlar hidrolojik döngü oluşturması bakımından çok önemli bir göreve sahiptirler. Su kıyılarında sıcaklığın yüksek olması ve suyun kolayca buharlaşmasıyla ortamdan uzaklaşan su damlacıkları çevredeki yeşil dokunun da etkisiyle yağmur yağışları ile ortama tekrar dönüş yapar. Bitkilerin de katkısıyla su kıyılarında oluşan hidrolojik döngü sonucunda, bu ortamlar daima nemli ve nispeten ılık kendilerine has yumuşak bir iklim özelliğine sahip olmaktadır.

Sulak alanlar, su kıyıları ile göl, akarsu ve dere kenarları, topografyaları ve barındırdıkları bitkileri ile tortu birikmesi sağlayarak suların ve çevrenin kirlenmesini ve ortamın dolarak kapanmasını önlerler. Akarsu ve dere kenarlarındaki su kıyısı bitkileri kök ve gövdeleri sayesinde tortuların tutulup sadece belli bir bölgede birikmesini sağlarlar. Bu alanlarda yer alan bitkiler olarak tanımlanan, su içi ve su kıyısı bitkileri kök ve gövdeleri ile atık maddeleri ve tortuları tutarlar böylelikle suyun kirlenmesini engellerler. Aynı zamanda su içi bitkileri solunum olayında zehirli gaz ve mineralleri kullanarak fotosentez olayını gerçekleştirir ve ortamın oksijen miktarını arttırmış olurlar (Tülek ve Barış 2014).

İnsanın su ihtiyacı bedensel ve zaruri bir ihtiyaçtır su kaynaklarının korunması ve değerlendirilmesi bu en temel ihtiyacı karşılamakla birlikte beden ve çevre temizliğini, kent estetiğini, tarımsal üretimi, enerji ve sanayi üretimini, taşımacılığı, spor ve rekreasyon alanlarını da sağlamaktadır.

Sürdürülebilirlik ile doğal su kaynakları ve doğal sermaye miktarı, birbirine paralel terimler olup kent hazinesinin eksilmemesi adına bu üç terimin birlikte düşünülerek değerlendirilmesi ve bu doğrultuda su kaynaklarının devamlılığının sağlanması gerekmektedir.

Kent insanının su kaynaklarının korunmasına yönelik çabası, suya olan fizyolojik ihtiyacın ötesinde, kentin yaşam alanlarını oluşturan çeşitli rekreasyon alanlarının düzenlenmesine ve bu doğrultuda insan yaşamının sosyal ve psikolojik olarak iyileştirilmesine yönelik olarak atılan önemli bir adımdır.

2.4.1 Kentsel Ekosistem İçinde Dere Kavramı

Dereler yeryüzünü şekillendiren en önemli kaynaklardan olup belli bir kaynaktan çıkarak yağışlarla yeryüzüne düşen suları da toplayarak çizgisel ve eğimli yataklarında ilerlerler. Derelerin yağış sularını toplayarak su seviyesini korumasında etrafındaki yeşil ve ağaçlık alanların varlığı büyük bir etkidir. Ayrıca bitki örtüsü yeryüzüne düşen yağmur suyu miktarını da arttırmakta, derenin dalga ve akıntı gibi kuvvetlerini de azaltmaktadır. Bu doğal özellikleri ile dere ve dere kenarları kentsel ekosistem içerisinde önemli bir paya sahiptirler. (Bolu 2007).

Ekosistem, belli bir bölgede yaşayan canlılar ile buldukları cansız çevre arasında ilişki kuran bir kavram olarak karşımıza çıkmakla birlikte üretici, tüketici ve ayrıştırıcı özelliklere sahip canlı grubunun, toprak yapısı, iklim özellikleri ve su kaynakları gibi çevre unsurlarıyla etkileşime girerek ekolojik dengenin varlığının oluşması ve korunması anlamına da gelmektedir. Bu doğrultuda kentsel alanlardaki su kaynaklarının korunması, ekolojik denge unsuru olması açısından kent ekosistemine fayda sağlamaktadır.

Kent ekosistemini oluşturan önemli unsurlar arasında yer alan dere, dere kenarları ve havzaları kendilerine has ekolojik özelliklere sahip olup kent ve kent insanı içinde cazibe merkezleri oluşturmaktadır. Su kaynaklarından enerji üretimi, ulaşım ve sulama gibi faydalar sağlanarak bu alanlar kentleşmenin çekim merkezi haline gelmişlerdir. Ancak kentin yapılaşmasının bu alanlara ilerlemesi, hidrolojik döngünün sağlanması ve bu alanlarda yaşayan hayvan ve bitki türlerinin yaşam alanlarının korunması adına durdurulmaktadır. Ekolojik dengenin bozulmaması dere, dere kenarları ve havzaların bir arada değerlendirilmesi ile mümkün olmakta olup dengeyi sağlayan tüm unsurların korunması gerekmektedir.

Dere ve havzaları bir çok bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle dere taşkınları birçok canlı için hayati önem taşımaktadır. Taşkın sonrası bitki örtüsü canlanmakta, bu bitkiler ile beslenen diğer canlılar bu bölgeye gelerek besin ve su ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Aynı zamanda bu bölgeleri üreme alanları olarak da seçmektedirler. Bitki ve hayvanlar için yaşamsal önem taşıyan dere ve dere kenarları geçmişten günümüze değin insanoğlu için de değerli olmuştur. Dereler içlerinde ve çevrelerinde barındırdıkları canlılar ve bitki örtüsü ile bir bütündür. Kendilerine has bir ekosistemleri vardır. Dere ekosistemi, derenin suyunun akım gücü, rejimi, tabandaki toprak özelliği ve kıyısındaki bitki örtüsüne göre farklılıklar gösterebilmektedir (Bolu 2007)

Dere ekosistemi canlı türleri için son derece önemli olup özellikle nesli tükenmeye yüz tutmuş kuşların göç yolu üzerindeki sulak alanlar bu canlıların hayatlarını devam ettirebilmelerinde büyük önem taşımaktadırlar.

Sulak alanlardan olan dere, dere kenarları ve havzaları bir bütün olarak çevredeki fazla suyu depolaması, taşkınları önlemesi, zararlı maddeleri absorbe etmesi ve süzmesi, iklim koşullarını dengelemesi, sera etkisini azaltması, doğal yaşamı ve biyolojik zenginlikleri koruması bakımından çok önemli bir ekosistemdir (Uğur 2009).

Yerleşimlerin oluşumunda su büyük bir etken olmuştur. Su kaynağına yakın olmak özellikle günlük su ihtiyacının karşılanması, tarım ve hayvancılığın gelişimi açısından kent insanına büyük faydalar sağlamakta olup bu sebepten tarih boyunca kentlerin

oluşumunda su kaynaklarına yakınlık tercih sebebi olmuştur. Önemli su kaynaklarından olan derelerin kent içerisindeki yeri ve konumu zamanla değişim göstererek derelerden faydalanma yöntemleri farklılık kazanmıştır. Ancak bu farklılaşma derelerin doğal yapısını bozarak ekolojik dengeyi sarsmaktadır. Kentleşmenin etkisi ile derelerin doğal ekosistemlerinin zarar görmemesi adına etraflarında uygun ekolojik alan kullanımlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Akarsu ve dere kenarları kentsel yaşam kalitesini arttıran açık ve yeşil alanlar ile ulaşım, turizm, spor, rekreasyon ve balıkçılık gibi faaliyetler bütünü kent insanına sunmakta olup doğa ile insan ilişkisini koruyarak kent ekosistemini oluşturmaktadır. Dere kenarlarında yerleşim oluşturulmaması, bitki ve hayvanların yaşam alanlarının korunması, doğal su kaynaklarının yok olup gitmemesi açısından bu ekosistemin korunması gerekmektedir.

Kentlerde su, ekolojik tedbirlerin de alınmaması ile ya doğrudan doğruya yada bozulma yoluyla tükenmeye yüz tutmaktadır. Kent ekosisteminin bir parçası olan doğal su kaynaklarının, kapasitelerinin üzerinde kullanılmasının önlenmesi ve ekolojik dengenin korunarak, devamlılığının sağlanabilmesi adına gerekli önlemlerin alınması ve bu durumu kent insanının ekolojik prensip edinmesi sağlanmalıdır.

Dereler, temiz su temininin sağlanması, tarımsal amaçlı kullanım, enerji elde etme ve rekreasyon amaçlı aktiviteler ile toplumun en temel gereksinimlerine cevap vermektedir. Ancak derelerin su kapasitesini koruyan, hidrolojik döngüyü sağlayan, dere etrafındaki ağaçlık ve yeşil alanlar, dere kenarlarında oluşan yapılaşma baskısı neticesinde hızla azalmakta ve bu doğrultuda doğal su kaynaklarının devamlılığı tehlikeye girmektedir.

Dere kenarlarındaki kontrolsüz yapılaşma dere ekosistemine büyük ölçüde zarar vererek doğal su akışının değişime uğramasına sebep olur. Bitki örtüsünün tahribi ile hidrolojik döngüde sağlanamayarak yağış miktarında azalmalar meydana gelir ve kuraklık gerçekleşir. Su kenarlarındaki betonlaşma ve yapı bloklarının artması hava akımını kesmesi açısından da iklim özelliklerini değiştirir.

Akarsu ve derelerin çevreleriyle ilişkileri kesilme noktasına varınca ekolojik dengeler değişerek sorunlar ortaya çıkmıştır. Su kıyılarındaki bitki örtüsünün yapılaşmanın da etkisiyle tahrip edilmesi su yollarının yalnızlaşmasına ve zaman içerisinde taşkınlarında önlenmesi amacıyla beton kanallara taşınmasına neden olmuştur. Bu değişime uyum sağlayamayan canlı türleri ise tükenmeye yüz tutmuştur.

Derelerin kendi ekosistemini sağlaması ve yeraltındaki suları toplama özelliği ile yenilenebilmesi, dere ıslahı adıyla buldukları vadi ve tabanlarında geçirimsiz malzeme kullanımının tercih edilmemesi ile mümkün olmakta olup bu alanların kendi içerisindeki ekosisteme müdahale etmek sistemi olumsuz yönde etkilemektedir..

Kent içinden geçen dere ekosistemini iyileştirmeye ve geliştirmeye yönelik bazı ilkelerden söz edildiğinde, koruma ve kullanım dengelerinin iyi analiz edilerek bütüncül değerlendirmelere önem vermek gerekmekte olup, su kenarlarındaki biyolojik ve canlı türlerine ilişkin çeşitliliği koruyup, arttıracak düzenlemeler yapılarak kırsal ve kentsel mekanları bütün kabul ederek sürdürülebilirliğini sağlamak önemlidir (Özdede 2011).

2.4.2 Dere Koruma Bandı Tanımı ve İşlevi

Dere ekosisteminin bir parçası niteliğindeki dere koruma bantları ağaçlık ve yeşil alanlardan oluşmakta olup derelerin ekolojik değerlerini koruma görevini üstlenmektedir. Dere koruma bantları, dere suyunu, dere etrafındaki bitki örtüsü ve canlı çeşitliliğini korumak amacıyla dere kenarlarında oluşturularak kent ekosistemini güçlendirmektedir.

Kentte bulunan derelerin etraflarında uygun genişlik ve doğal karakteristik ölçülere sahip yeşil yol niteliğindeki dere koruma bantları derelerin devamlılığını sağlamasının yanında kentte bulunan parklara ulaşarak kent içindeki yeşil ağı oluşturmaktadır. Kent içindeki bu yeşil ağın sağlanması ve korunması, kenti hem fonksiyonel hem de estetik açıdan feraha erdirmektedir.

Dere koruma bantları, dere çevresinde oluşan iklimle gelişen, doğal bitki örtüsünde yer alan, otsu, çalı ve ağaç türlerinin özellikleriyle canlı çeşitliliğinin oluştuğu zengin bir

doğal koridor özelliği taşımaktadır. Kentleşmenin etkisiyle doğal açık ve yeşil alanların azalması, kent içerisinde bulunan, dere ve su yolları etrafında oluşan, bu doğal koridorların değerini bir kat daha arttırmaktadır. Öncelikle dere ekosistemi sonrasında kent ekosisteminin sürdürülebilirliğini sağlayan dere koruma bantları, açık ve yeşil alanlar olarak rekreasyon açısından kent yararına kullanılan alanlar olarak değerlendirilmelidir.

Kent içerisinde eşsiz doğal güzellikleri ile algılanan doğal koridorlar dere ekosisteminin gerektirdiği bir düzenleme olmasının yanı sıra suyun doğal özelliklerini yansıtması açısından kent insanının doğayla etkileşimini ve paylaşımını sağlamaktadır.

Tasarımcılar, kentsel omurgalar durumundaki doğal koridorları, potansiyeli doğrultusunda öneri kullanım alanları ile geliştirmeli ve rekreasyonel aktivite çeşitliliğini arttırmalıdır. Ancak bu çeşitliliği sağlayacak rekreasyonel alanları oluşturulurken, kent kullanıcılarının eğilim ve gereksinimleri de dikkate alınmalıdır. Teknolojik gelişmeler ile ekolojik kent değerleri birlikte düşünülerek doğal ve yapay çevre bir bütün olarak ele alınmalı, estetik değerler göz ardı edilmeden kent kimliğine ve dokusuna en uygun mekanlar oluşturulmalıdır (Özdede 2011).

Dere kenarları, bir çok canlının barınma, üreme ve beslenmesine olanak sağlayarak yaşam mekanı oluşturmaları ve böylelikle biyolojik çeşitliliği sağlamaları bakımından ekolojik öneme sahiptirler.

Kentin en önemli kimlik özelliklerinden olan dereler, yeşil yollar, yeşil bantlar sosyal ve psikolojik anlamda toplum gelişimine de yardımcı olmaktadır. Bu kentsel çizgiler kent insanı için yapılaşmadan uzak doğayla baş başa kalabilecekleri, sağlıklı nefes alabilecekleri alanlar olması kentin yaşanabilirliğinin sağlanması açısından çok değerlidir. Kentsel mekan kalitesi ne kadar iyi olursa kişisel yaşam kalitesi de o doğrultuda artmakta ve sağlıklı nesiller yetişmesine olanak sağlamaktadır.

Toplumdaki insanların fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bir biçimde yaşayabilmesi amacıyla, kentsel ve kırsal alanlarda rekreasyon alanları tasarlamak; çeşitli nedenlerle tahrip olmuş alanların onarılarak ekolojik koşullarının iyileştirilmesi suretiyle herhangi

bir aktivite için uygun hale getirmek kentin yaşam kalitesini yükseltmektir Güney ve Hepcan (1994).

Genel olarak kent planlarında nüfus dikkate alınarak yeterli miktarda yeşil alan donatısı ayrılması gerekmektedir. Dere kenarları, çeşitli peyzaj donatı elemanları ile desteklenerek doğal özelliklerini yitirmez varlıklarını sürdürebilir ve aynı zamanda kente işlevsel, estetik, özgün ekolojik alanlar kazandırmış olurlar.

Dere kenarına uygun donatı fonksiyon alanları düzenlenmesi derelerin varlığını koruyabilmesini destekler nitelikte olup kente kazandırılacak ekolojik alanlar olarak, dere kenarlarına paralel yeşil bant ve gezinti yolları, açık yeşil ve ağaçlık alanlar, çocuk oyun alanları, hobi bahçeleri, rekreasyon ve spor alanları, açık ve kapalı dinlenme alanları, çay bahçesi, büfe, kafeterya alanları, bisiklet, paten, koşu yolları, dere seyir terasları, yaya geçiş köprüleri, çiçek bahçeleri ile görsel su ve ışık öğelerini içeren meydanlar sıralanabilmektedir.

Dere kenarlarındaki yeşil koridorların rekreasyon alanı olarak düzenlenmesinin amacı en başta derenin varlığını devam ettirebilmesi ve kent insanına sağlıklı yaşam alanı sunması ile kentin sürdürülebilirliğini sağlamasıdır.

Derelerin taşkın riski taşıdığı alanlarda ise yapılacak düzenlemelere dikkat edilmeli ve getirilecek fonksiyon ve donatılar bu riske uygun seçilmelidir. Gerekli bu araştırma yapılmayarak bu riski yok etmek adına derelerin üstünü kapatmak, var olan doğal zenginliğin kaybolmasına neden olmaktadır. Bu sebepten çağdaş tasarımlarda bu alanların taşkın durumundaki hali ve normal hali göz önünde bulundurulup, her iki kullanıma da uygun fonksiyon alanları getirip, üst ve alt yapı önlemleri ile bu mekanlar sorunsuz kullanılabilir kılınmaktadır (Özdede 2011).

Taşkın ve sellerde yapılaşmanın yoğun olduğu alanlar büyük ölçüde zarar görmekte olup tarım alanlarında sellerin verdiği zararlar yanında alüvyon tazelemesi gibi faydalarda bulunmaktadır. Toprağın gerekli duyduğu mineraller açısından taşkınları faydaya dönüştürmek adına dere kenarlarının tarım alanları, ağaçlık yeşil alanlar olarak düzenlenmesi sürdürülebilir kalkınmanın temelinde yer almaktadır.

Dere koruma bantları ve sulak alan kıyıları, özellikle ağır yağışlardan sonra meydana gelen taşkın olayının oluşmasını engeller, bunu hem toprak yapısı sayesinde hem de barındırmış oldukları bitkiler sayesinde gerçekleştirmektedirler. Su kıyısı tiplerinden olan sulak alanlar, akarsu, dere ve göl kıyıları yoğun yağışlar nedeniyle oluşan fazla suyu tutarlar. Yağışlarla toprak yüzeylerde biriken fazla su, su kıyılarında emilir. Fazla suyun toprak tarafından emilerek tutulması, toprak yapısının geçirgenlik özelliğine ve toprak yüzeyinde yer alan bitki örtüsü çeşidine ve miktarına bağlıdır. Su seven bitkilerin varlığı suyun emilimini artırır. Bitki örtüsünün yoğunluğu taşkınlara karşı bariyer niteliği taşıyarak taşkın hızını kesme ve azaltma anlamında etki yapar. Toprak tarafından emilen su, yeraltı suyu olarak depolanır ve kurak geçen mevsimlerde bitkiler bu yeraltında depolanan suyu kullanır Tülek ve Barış (2014).

Dere koridoru boyunca oluşturulan yeşil bantlar, yüzey sularını depolayarak derenin sahip olduğu su kapasitesini dengeler, biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesini, çeşitli rekreasyon alanları ile kent ekolojisini destekleyerek kent insanını doğayla bütünleştirir.

3. DERE VE AKARSULARA İLİŞKİN İLGİLİ MEVZUAT

Türkiye Cumhuriyetinin 1982 Anayasasının 56. maddesinde “herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak, ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” denilmekte olup sağlıklı çevre, sağlıklı yaşamı beraberinde getirmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesine göre, su kaynaklarının mülkiyeti devletin elinde bulunmakta olup işletilmesi ve kullanılması yetkisi kamuya bırakılmaktadır. Anayasa'nın 168. maddesi ise, doğal kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu, aranması ve işletilmesi hakkının da yine devlete ait olduğunu belirten ifadeler bulunmaktadır. Bu çerçevede, yeraltı sularının yönetimi 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun ile tamamen DSİ'ye verilmişken, yüzey suları yönetiminde böyle bir netlik bulunmamaktadır. Bu, etkin su yönetiminin oluşmasını engelleyen ciddi bir kısıt durumundadır. Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının bütüncül olarak yönetimine ilişkin mevcut yasal çerçevenin etkinliği, bu boşluk nedeniyle zayıftır. Yeraltı su kaynaklarının tahsisi, kullanımı ve korunmasında, DSİ 6200 sayılı DSİ Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun çerçevesinde tek yetkili kuruluştur (Güner 2003).

Türkiye Anayasalarında doğal kaynaklara ilişkin ilk hükümler, 1961 Anayasasında geçmektedir olup bu Anayasanın 120. maddesinde; “Tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve iyileştirilmesi hakkı, devlete aittir. Arama ve işletmesi devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan özel teşebbüs eliyle yapılması kanunun açık iznine bağlıdır” hükmü ile doğal bir kaynak olan su, kamusal bir varlık olarak kabul edilmiştir (Demirel 2009).

1982 Anayasasının 168. maddesindeki düzenleme de 1961 Anayasasındaki düzenlemeyle paralel olup ‘Ekonomik Hükümler’ Bölümünde geçen bu madde; “Tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı, devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için gerçek veya tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletilmesinin, devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle

yapılacağı kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunla düzenlenir” şeklinde ifade dilmektedir. 1982 Anayasasının ‘Sosyal, Ekonomik Haklar ve Ödevler’ Bölümünde yer alan “Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir” şeklindeki 43. maddesi de Türkiye’de bulunan su kaynaklarından yararlanmada temel ilkeye vurgu yapmaktadır (Demirel 2009).

3.1 3194 SAYILI İMAR KANUNU

İmar Kanunu’nun birinci bölüm genel hükümler başlığı altında, ‘Madde 1-Bu kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların, plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir’ denilmektedir.

Yerleşme yerleri ile bu yerlerde bulunan yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygunluğunu sağlamak ve korumak, 3.5.1985 tarihli 3194 sayılı imar yasasının temel amacıdır.

3194 sayılı imar yasasının 8. maddesinde plan yapımı ile ilgili olarak; “Belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planları ilgili belediyelerce yapılır veya yaptırılır. Belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girer, belediye ve mücavir alan dışında kalan yerlerde yapılacak planlar valilik veya ilgisince yapılır veya yaptırılır. Valilikçe uygun görüldüğü takdirde onaylanarak yürürlüğe girer.” ifadeleri kullanılmakta olup yerleşim alanları, ilgili idareler tarafından alınan plan kararları neticesi oluşturulur. Plan kararlarına uygun olarak yapılaşmanın oluşmasına ilişkin husus, aynı kanunun 21. Maddesi doğrultusunda yasa kapsamına giren bütün yapılar için yapı ruhsatı alınması mecburi kılınmıştır.

3.2 3621 SAYILI KIYI KANUNU

04.04.1990 tarih ve 3621 sayılı yasanın birinci maddesindeki tanımda, yalnız deniz kıyılarının değil, tabii göller, akarsu ve dere kıyılarının da yasa kapsamında değerlendirileceği ifade edilmektedir. Kıyıların herkesin eşitlik ve serbestlikle

yararlanmasına açık olması sebebiyle, kıyılara hiçbir yapı yapılmasına, duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulmasına, kıyılara moloz, toprak, çürük ve çöp gibi atıklar dökülmesine izin verilmeyip toplum yararlanmasına açık kamu yararına kullanım esas olmaktadır (Güner 2003).

3.3 2872 SAYILI ÇEVRE KANUNU

09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun amacı "... bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerin korunarak... yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri... hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemektir" şeklinde belirtilmiştir.

Çevre Kanunu hakkında 2006 yılında 5491 sayılı Çevre Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun çıkartılmış olup, kanunun amacı "bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır" şeklini almıştır.

3.4 6200 SAYILI DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat Ve Görevleri Kanunuyla ülke genelinde içme ve kullanma suyu temininde kontrol yetkisi ve sorumluluğu DSİ'ye verilmiştir. Buna göre su kaynaklarının dengeli biçimde geliştirilmesi ve kirlilik analiz testlerinin yapılması, taşkın kontrolü, sulama yapmak, baraj inşa etmek, kentler ve kasabaların içme suyu ve kanalizasyon projelerini incelemek, onaylamak, izlemek ve dereleri ıslah etmek görevi DSİ'ye aittir (Güner 2003).

11.10.2011 tarihli ve 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 49 uncu maddesiyle bu kanunun amacının yerüstü ve yer altı sularının zararlarını önlemek ve/veya bunlardan çeşitli yönlerden faydalanmak maksadıyla bu Kanun ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere, Orman ve Su İşleri

Bakanlığına bağı, kamu tüzel kişiliğine sahip, merkezi Ankara'da bulunan özel bütçeli bir kuruluş olan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek olduğu belirtilmiştir.

3.4.1 Başbakanlığın 2006, 27 Sayılı Genelgesi

09.09.2006 tarih ve 26284 sayılı Resmi Gazete yayınlanan Dere Yatakları ve Taşkınlar ile ilgili 2006/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi dere ve dere yataklarının korunması olası taşkın risklerinin önüne geçilmesi amacıyla gerekli tedbirleri sıralamaktadır.

3.4.2 Başbakanlığın 2010,5 Sayılı Genelgesi

20.02.2010 tarih ve 27499 sayılı Resmi Gazete yayınlanan Akarsu ve Dere Yataklarının İslahı ile ilgili 2010/5 sayılı Başbakanlık Genelgesi sel ve taşkınların önlenmesi amacıyla 2006/27 sayılı Başbakanlık Genelgesine aynen uyularak akarsu ve dere yataklarının bir seferberlik anlayışı ile ıslah edilmesini gerekli görmüştür.

3.5 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU

10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı yasada Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları başlığı altında 7. Maddesinin (i) bendinde 'Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, ağaçlandırma yapmak,...' şeklinde su havzalarını korumak, (r) bendinde "su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bu hizmetleri yürütmek için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek, derelerin ıslahını yapmak, kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak" görevleri, Büyükşehir Belediyelerine verilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi adına bu görevi İSKİ Genel Müdürlüğü yürütmektedir.

3.6 2560 SAYILI İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

İSKİ, 2560 sayılı yasa ile İstanbul Büyükşehir Belediyesine 5216 sayılı kanun ile verilen görevlerden olan su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek üzere kurulmuş olup bölge içindeki su kaynaklarını, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri alma gibi görevleri üstlenmiştir.

3.6.1 İski İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği

İSKİ tarafından; 1984, 1986, 1988, 1990, 1992 ve 1995, tarihlerinde “İçme Ve Kullanma Suyu Temin Edilen Yüzeysel Su Kaynaklarının Kirlenmeye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik”ler, 14.08.1998 tarihinde ise “İSKİ İçmesuyu Havzalarını Koruma Yönetmeliği” yayınlanmış olup söz konusu yönetmelik hakkında mimarlar odasınınca yapılaşmayı düzenleyen maddeleri nedeniyle dava açılmış ve dava sonucu, yönetmelik İstanbul 6. İdare Mahkemesi tarafından 2001 yılının ocak ayında iptal edilmiştir (Güner 2003).

21.02.2003 tarihinde İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü İçme suyu Havzaları Koruma ve Kontrol Yönetmeliği daha sonraları da 23.11.2011 tarihinde İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü İçme suyu Havzaları Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin hazırlanma amacı yönetmeliğin ilk maddesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları dahilinde ve haricinde bulunan ve İstanbul’a su temin edilen ve edilecek olan yüzeysel ve yer altı su kaynaklarının kirlenmesinin önlenmesi ile ilgili usul ve esasların belirlenmesi olup derelere ilişkin özellikle havzaya akan bütün derelerin korunması amacıyla derelerin her iki tarafındaki 100 m.’lik alanın mutlak koruma bandı şartına tabi tutulduğu görülmektedir.

Derelerin her iki tarafında 100 m.lik alan olarak dere mutlak koruma bantları bırakılması hususu meri planlara işlenmiş ve uygulanmakta iken, İski tarafından 16.01.2013 tarihli 2 sayılı Genel Kurul Kararı Eki Yönetmeliğin 1. Maddesi g) bendi yeniden düzenlenerek 'İçme suyu havzalarında Ek-1'de isimleri verilen derelerin, orman alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar dışında kalan kısımlarında, ıslah projesine uygun olarak bu derelerin ıslah kesitinin her iki yanında; temizlik, bakım ve onarımlarının yapılabilmesi maksadıyla imar planlarında en az on metrelik dere işletme bandı ayrılır. Dere ıslah alanı ile dere işletme bandları idarece kamulaştırılır.' denilmektedir.

4. İSTANBUL'DAKİ DERELERİN KENT EKOSİSTEMİNE ETKİSİNİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

İstanbul kentinde bulunan dere, dere havzası ve dere koruma bandı alanları orman, su, bitki örtüsü, akarsu, dere, göl, mikroorganizma, fauna, toprak, iklim, jeomorfoloji gibi diğer faktörlerin de etkisiyle kent ekosistemini oluşturur (Güner, 2003)

Dereler çevrelerindeki yeşil doku ile bir bütün içerisinde varlıklarını sürdürebilirler ve bu doğrultuda kent ekosistemine fayda sağlayabilirler. Bu yeşil dokunun tahrip edilmesi derelerin yok olmasına zemin hazırlayacağından en önemli ve başta gelen sorun olarak tespit edilmiştir.

İstanbul'un temel yaşam kaynakları arasında olan ormanlar, su havzaları ve tarım alanları kenti kuzeyden kuşatan yeşil kuşakta yer almaktadır. Bu kuşağın korunması için kentin kuzeye doğru gelişiminin önlenmesi, İstanbul'un doğu ve batı aksında lineer yani doğrusal olarak geliştirilmesine yönelik stratejiler izlenmesi gereği İstanbul'un planlanması gündeme geldiğinden bu yana uzmanlarca paylaşılan ve savunulan bir düşüncedir (Şanlısoy 2002).

4.1 ÇEVRE BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLEMEMESİ

Yaşadığımız dünyanın kirlenmemesi yönündeki uyarıların toplumu oluşturan bireyler tarafından yeteri kadar anlaşılmaması ve uygulanmaması doğal kaynakların tahrip edilmesi ile çevre kirlenmesine neden olmaktadır. Çevre düzeni, çevre bilinci ile olup bireylere aktarılması ise toplumun çevreye duyarlılığın geliştirilmesi yönünde çeşitli sosyal içerikli çevre politikalarının işlenmesi ile mümkün olmaktadır.

Su kaynaklarının korunması amacıyla etkin bir yönetim bulunmamakta olup yönetimden sorumlu kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlara ilişkin öneriler getirilmektedir. Ancak sorunların çokluğu, yasal ve kurumsal yapının karmaşıklıkları ve çelişkileri nedeniyle çözümler hiç kolay olmamaktadır. Sorunları azaltmak için öncelikle kamu sektörü, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve halk ortak

hareket etmelidir. Çünkü sorun, toplumun her kesimini ilgilendirmekte ve sadece bir kesimin çabası ile sonuçlandırılmayacak kadar büyüktür. Gerçekleştirilecek yasal düzenlemeler, su kaynaklarına ve yönetimine ilişkin bilinç artışı, kurumsal yapıdaki sorunların giderilmesi, sorunun çözümüne belli ölçülerde hız kazandıracaktır. Sorunun tamamen ortadan kaldırılması için yeterli olmasa da çözüme yönelik atılacak öncelikli adımlar, bu reformların gerçekleştirilmesi olmalıdır (Demirel 2009).

Türkiye bulunduğu coğrafya ile su kaynakları bakımından oldukça şanslı bir ülkede olmakla birlikte su kaynaklarının sürdürülebilirliğine ilişkin herhangi bir yol haritasına sahip değildir. Bu durumu, kişi başına düşen su miktarının hızla azalması ve su azlığı yaşanan bir ülke konumuna gelinmesi kanıtlar niteliktedir.

Tüm dünyada su kaynaklarının korunması, verimli kullanımı ve bu doğrultuda oluşturulan yasalara uyulmasını, kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınma girişimlerini destekleyen, ulusal ve uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Türkiye' nin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler, UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), Dünya Su Konseyi gibi kuruluşlar sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması adına su ve su kaynakları ile ilgili düzenlemeler yapılmasını önermektedir (Gelgeç 2012).

Çevre kirliliği ile mücadele amacıyla düzenlenen mevzuatların uygulanması noktasında kararlı olunması, hem insanların gelecek kuşaklara daha yaşanabilir bir çevre bırakması hem de çevreyi temizlemek için harcanacak bütçenin azalması ile ülke ekonomisi açısından son derece önemlidir. Özellikle kent ekosistemini oluşturan en temel öğelerden dere, dere koruma bandı ve dere havzalarının, ihtiyacımız olan içme suyunun karşılmasında büyük etken olması sebebiyle de bu çevresel değerleri koruyarak, koruma kullanma dengesini sağlamak ve çevre bilincinin geliştirilmesi yönünde adımlar atmak gerekmektedir.

4.2 COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ IŞIĞINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA OLUŞTURULAMAMASI

CBS (Coğrafi Bilgi Sistemi) kavramı dere havzaları için gerekli önlemleri almaya yönelik bilimsel ve hızlı bir yöntem olup uzaktan algılamanın amaçlarından tam

anlamıyla yararlanmaya izin veren bir oluşumdur. Dere, Dere havzalarına yönelik mevcut coğrafi verilerin depolanması, işlenmesi, mekansal analizi, sorgulamalar ve çeşitli araştırmalar yapılabilmektedir. Özellikle değişik tarihli havza uydu görüntüleri karşılaştırılarak havzadaki değişim ve boyutları görüntülenebilmektedir (Gökçe 2004).

Ülkelerin ekonomik olarak kalkınmaları, sürdürülebilir doğal kaynaklara sahip olup onları etkin şekilde yönetmeleri ile doğru orantılıdır. Doğal kaynakların verimli bir şekilde kullanımı amacıyla coğrafi bilgi sistemleri ile doğal kaynak analizleri ve çalışmaları yapılmaktadır. Doğal kaynakların nitelik ve niceliklerine ilişkin yeterli bilgilere sahip olan ülkelerde, özellikle doğal kaynakların yeterli biçimde haritalanması sonucu su kaynakları, orman alanları ile işlenen toprakların dağılımı, yerleri ve miktarları hakkında kesin verilere ulaşılabilmektedir.

Doğal su kaynaklarının korunmasına yönelik olarak tüm kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasında koordineli bir çalışma ve gerekli iş bölümü yapılması amacıyla coğrafi bilgi sistemlerinden faydalanılmalıdır. Ulusal veri tabanı ve düzenli bir izleme ağı oluşturulmalı, gelişmeler takip edilebilmeli, sağlıklı bilgi akışı sağlanmalı ortak kararlar alınmalıdır (Gelgeç 2012).

Doğadaki ekosistemlerin birlikteliği ve her birinin kendi içerisindeki ekolojik öğeleri desteklemesi sonucu var olan dengenin bozulmaması ancak bu dengeyi oluşturan unsurların iyi analiz edilerek gözlemlenmesi bu doğrultuda gerekli tedbirlerin alınması ile mümkün olmaktadır.

Ülke planlarında büyük ölçekli planlarla küçük ölçekli planların aynı temele oturtulamaması, genelde sektörel olarak yapılan planlamanın, parçacı yapısı nedeniyle planlar arasında paralellik ve bütünlük sağlanamaması, mevcut imar kanununun yerleşme ve çevre etkileşimini dinamik olarak irdeleyip, planlara yansıtma niteliğinde olmaması, standart imar yönetmeliği ile yöre ve kentlerin özelliklerinin ön plana çıkarılamaması, planlamanın ilk aşaması olan araştırma ve veri toplamanın, bir çevre envanteri olmaması nedeniyle güçlükler içermesi, planların politik tercihlere göre sık sık değiştirilmesi, kendisi için kararlar alınan halkın yeterli çevre bilincine sahip olmaması ve planlama bir ekip işi olduğu halde, şehir planlarının bir tek plancıya

yüklenmesi, planlama sürecinin doğru işleminde büyük engeller oluşturmaktadır. Uygulamayı gerçekleştirecek kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanamamakla birlikte planlar politik baskılar sonucu sık sık değiştirilmekte bu doğrultuda planlama sürecinde ortaya çıkan güçlükler uygulama aşamasında da devam etmektedir (Şanlısoy 2002).

Genel olarak planlama sisteminde, su havzalarına ilişkin yürürlükte olan imar yasalarına göre özel planlama uygulamaları yapılamamaktadır. Dere, dere kenarları ve havzaları kapsayan imar planlarında, su kaynaklarından özellikle havza alanları bazında bütünlük bulunmamakta, güncel uygulamalar, yönetsel sınırlar baz alınarak yapılmaktadır. Bu alanlarda plan yapma yetkileri değişik kurumların elindedir. Birçok havzada ise, üst ölçekli planlar bulunmamaktadır. Plan yapma ve onama yetkilerinin değişik kurumlarda olması havza ekosisteminin bütünlük anlayışına dolayısıyla sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olmamaktadır (Güner 2003).

4.3 SU KAYNAKLARI VE ORMAN ALANLARI ÜZERİNDEKİ YAPILAŞMA BASKISI

Kent nüfusunun hızla artması ile kentteki yaşam alanlarının, kent için solunum sistemi değerinde olan ağaçlık ve yeşil alanların hızla azalması insanları çeşitli sağlık sorunlarıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Ancak sağlıklı yaşam sürmek isteyen kent insanı bu doğrultuda eğilimde bulunmak yerine gelecek nesilleri hiçe sayarak bilinçsizce su kıyıları ve orman alanlarında yapılaşma baskısı oluşturmaktadır. Yapılaşma baskılarına çanak tutarcasına mevzuat değişiklikleri yapılması ve bu doğrultuda hazırlanan plan çalışmaları ise sürdürülebilir kent ekolojisi kavramını olumsuz etkilemektedir.

Dere kenarlarındaki yeşil alanların tahribi, çarpık yapılaşma ve buna bağlı olarak gelişen çevre kirlenmesi bitki ve toprağa zarar verdiği gibi suyun kendisini yenileyerek temizleme özelliğini yitirmesine ve böylelikle su kalitesinin düşerek halk sağlığının olumsuz etkilenmesine neden olur. Ayrıca dere ve dere kenarlarında altyapıdan yoksun bir şekilde oluşan konut alanları evsel atık olarak nitelendirilen organik ve inorganik

bileşenlerin zararlı etkilerinin suya karışması ile sudaki hastalık yapıcı maddelerin çoğalmasına neden olurlar.

Hızla artan kent nüfusu doğrultusunda oluşan barınma ihtiyacının, karşılanması amacıyla kent merkezine oranla daha ekonomik olan yerleşim alanlarında plansız ve kontrolsüz yapılaşmalar oluşmaya başlamıştır. Bu durum kentin betonlaşmasına, bitki örtüsü ve toprak yüzeylerinin azalması ile yağmur sularının toprağa ulaşmayarak buharlaşmasına ve toprağın yeterince su depolayamamasına neden olmaktadır. Kentin grileşmesi ile su depolayan toprak yüzey ile yağış çeken yeşil alanların tahrip edilmesinin önüne geçilemeyerek gerek yüzey ve yer altı, gerekse taban akışı yoluyla, dere, göl ve havza alanlarına ulaşan su miktarında azalmalar meydana gelmektedir.

Plansız kentleşme ve yanlış arazi kullanımı kapsamında özellikle ucuz arsa mantığı ile gelişigüzel yerleşen endüstri tesisleri ve zararlı atıkları çevreyi kirleterek bitkilere ve toprak yapısına zarar vermektedir. Eğimli alanlarda yapılan inşaat çalışmaları ayrıca erozyon tehlikesi oluşturarak dere yataklarının dolmasına ve su kaynağının ömrünün azalmasına neden olmaktadır.

4.4 İMAR AFLARI DOĞRULTUSUNDA YAPILAŞMA VE NÜFUS ARTIŞI

Kentin doğal ekolojik alanlarındaki nüfus artışının nedeni, aynı zamanda da sonucu olan faktörler arasında kaçak yapıların engellenmesine yönelik caydırıcı olabilecek faaliyetlerin ilgili kurumlar tarafından gerçekleştirilememesi ve psikolojik aynı zamanda sosyolojik açıdan kişisel rahatlama neden olan ayrıca ileriye yönelik olarak cesaretlendirici etki yapan imar afları bulunmaktadır.

İstanbul kentindeki dere, akarsu kıyıları ve dere havzalarındaki kaçak yapılaşmalar ve bunların yasallaşmasına olanak sağlayan imar afları kentin ihtiyacı olan suyun kalite ve miktar bakımından azalmasına, yanlış arazi kullanımına, yeşil bitki örtüsü ve ormanların yok olmasına, kent ekosisteminin olumsuz etkilenmesine, artan oranlarda sağlık, mühendislik ve çevre sorunları oluşmasına, yerüstü ve yer altı su kaynaklarının açıkça yok edilmesine ve giderilemeyen ya da giderilmesi ekonomik limitleri zorlayan kent kirliliğinin oluşmasına neden olmaktadır (Şanlısoy 2002).

İstanbul'daki dere kenarları ve havzalarındaki kaçak yerleşmelerin merkezi yönetimlerce yasallaştırılması 2981 sayılı İmar Affı Yasası ile başlamış olup söz konusu yasa ile ıslah imar planları hazırlanarak boş alanlara dahi imar verilmesi havza alanlarındaki yasal mevzuatın geçerliliğini yitirmesine neden olmuştur.

Doğal su kaynaklarının etrafının, kontrolsüz bir şekilde oluşan yerleşimlerle çevrilmesi ve ilerleyen süreçte bu yerleşimlerin yasallaştırılması mevzuat hükümlerinin işleyişinin zayıflamasına neden olmakla birlikte, toplum çıkarlarından öte bireysel çıkarların ön planda olduğu, mevzuat dışı yapılaşmaya doğru oluşan yönelmeyi durduramamaktadır. Kent ekosistemi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla bu duruma ilişkin gerekli önlemlerin alınması ve doğal kaynakların siyasi çıkarlar uğruna feda edilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

4.5 MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ VE UYGULAMAYA İLİŞKİN ÇELİŞKİLER

Doğal su kaynakları ve su kullanım hakları ile ilgili yasal mevzuat ihtiyaçlara yeterince cevap verememektedir. Bu nedenle ülke sınırları içerisindeki, sınır aşan ve sınır oluşturan tüm su kaynakları ile ilgili tüm yasa, yönetmelik, tüzük ve kanun hükmünde kararname yeniden gözden geçirilmeli, doğal su kaynakları politikamızı belirleyen su ile yakından ilgilen kuruluşlar arasındaki yetki karmaşası ortadan kaldırılmalıdır. (GELGEÇ, 2012)

Mevzuat değişiklikleri, su kaynaklarına ilişkin oluşan mevzuatın çeşitliliğinden kaynaklanan yetki karmaşasını arttırmakla birlikte mevzuat hükümlerinin birbiriyle çelişir vaziyette olmasına neden olmaktadır. Ancak doğal su kaynaklarına ilişkin mevzuat karmaşasını ortadan kaldırmak amacıyla, ilgili kurum ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarının netleştirilerek aldıkları kararlar doğrultusunda gerekli gördüğü mevzuat değişikliklerinin etkilerinin irdelenmesi oluşacak yanlış uygulamaların önüne geçilmesi adına önemli adımlar arasında olmakla birlikte, esasında su mevzuatının kapsamlı bir şekilde ele alınması ve çelişkilerin giderilmesi gerekmektedir.

Su mevzuatı ile sadece suyun kullanım hakları değil aynı zamanda suyun teknik, ekonomik, sosyolojik, psikolojik özellikleri ve kente kazandırdıkları düşünülerek doğal su kaynaklarının korunması hususları belirlenmeli, bu doğrultuda suyun tasarrufu sağlanmalıdır.

Akarsu, dere, dere kenarları ve havzalarında kontrolsüz bir şekilde oluşan yerleşimlerin yasallaştırılması, toplum çıkarları yerine bireysel çıkarın ön plana çıktığı mevzuat dışı yapılaşmaların yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu tip yerleşmelere siyasi kaygıların da etkisiyle çeşitli statüler verilmesinin önüne geçilememesi sonucu kentin doğal kaynaklarının korunmasına yönelik düzenlenen mevzuat hükümleri saygınlığını ve geçerliliğini yitirmiştir. Bu durum, nüfus artışı ile yapılaşma artışının doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde kentin en değerli alanlarının nüfus patlaması ile tahrip edilmesi, planlı ve verimli bir şekilde kullanılamaması sonucunu doğurmaktadır.

Dere, dere havzaları ve dere koruma bantlarına ilişkin merkezi idarelerin imar afları ile gösterdikleri tutumu destekler nitelikte ilgili idarelerce mevzuat değişiklikleri yapılmaktadır. Ancak bu değişikliklerin kent ekosistemine etkileri yeteri kadar analiz edilmeyerek sürdürülebilir su kaynakları yönetimi gerçekleştirilememektedir.

5. İSTANBUL'DAKİ DERELERE İLİŞKİN MEVZUAT DEĞİŞİKLİĞİ VE PLAN ÇALIŞMALARININ BAŞLAMA SÜRECİ

İstanbul'da bulunan doğal su kaynaklarına ilişkin düzenlemeler İSKİ tarafından çıkartılan ve uygulanan yönetmelik maddeleri doğrultusunda yapılmaktadır.

İSKİ Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan 23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nde derelerle ilgili olarak bir değişikliğe gidilmiş olup yönetmeliğin 6.9.g maddesinde yer alan 'İmar planları hazırlanırken; EK1'de isimleri verilen derelerin her iki tarafında, kadastral sınırlarından itibaren 100 metrelik yapı yaklaşma mesafesi bırakılır. Derelerin yapı yaklaşma mesafesi içinde kalan bu alanlardaki yapılaşma hakları parsel yüzölçümünün yüzde 60'ı hesaplanmak kaydıyla EK2'de verilen yoğunluk değerlerine göre ait olduğu imar plan sınırı içinde bulunan havza dışındaki alanlar ile orta ve uzun mesafeli koruma alanlarında kullanılır. Bu durumda, yapı yaklaşma mesafesi içinde kalan bu alanlar, ağaçlandırma, yol, yeşil alan, rekreasyon v.b. maksatlarla kullanılmak üzere, kamuya bedelsiz devredilir ve bu alanlarda yapı yapılamaz' hükmü 24.01.2013 tarihinde yapılan değişiklik ile 'İçme suyu havzalarında EK-1'de isimleri verilen derelerin, orman alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar dışında kalan kısımlarında; ıslah projesine uygun olarak bu derelerin ıslah kesitinin her iki yanında; temizlik ve onarımlarının yapılabilmesi maksadıyla imar planlarında en az on metrelik dere işletme bandı ayrılır. Dere ıslah alanı ile dere işletme bandları idarece kamulaştırılır' şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

İSKİ Genel Müdürlüğü'nce derelere ilişkin 24.01.2013 tarihinde yapılan yönetmelik değişikliği ile havza derelerinin her iki tarafındaki 100 m.'lik yapı yaklaşma mesafesinin en az 10 m. olacak şekilde düzenlenmesi ve bu hususun planlarda revize edilmesi İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı'na EK 1'de sunulan 15.03.2013 tarih, 132499 sayılı yazı ile bildirilmiştir.

İstanbul'a su sağlayan içmesuyu kaynakları, doğu yakasında, Ömerli, Darlık, ve Elmalı Barajları, batı yakasında ise, Terkos, Büyükçekmece, Alibeyköy Ve Sazlıdere barajlarıdır. Bunların dışında, Istranca Dereleri Projesi doğrultusunda Düzdere,

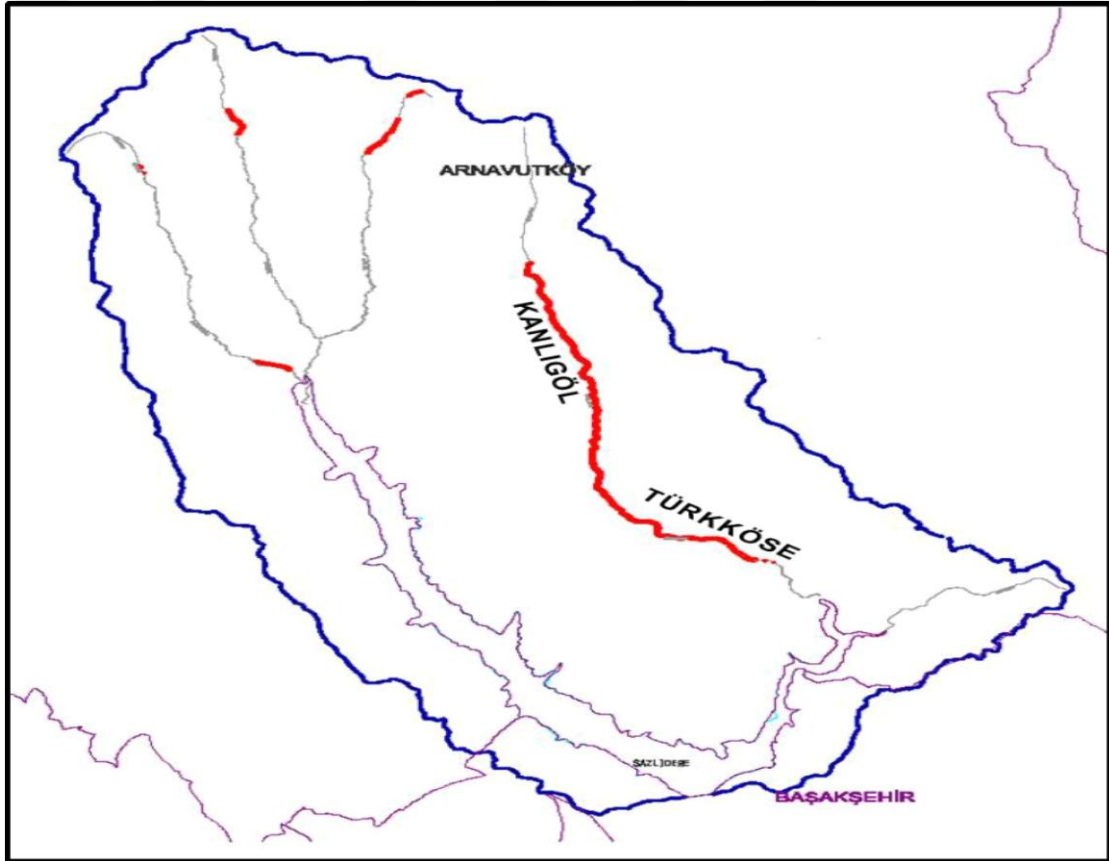
Kuzuludere ve Çilingöz, Yıldız Dereleri Projesi kapsamında, Sultanbahçedere, Kazandere, Pabuçdere, Elmalidere Regülatörü, Yeşilvadi Çevirme ile Keson Kuyuları da İstanbul'a su sağlayan kaynaklardır (Güner 2003).

İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği EK-1 Dereler doğrultusunda çalışılacak ve planlarda revize edilecek derelerin listesi;

Sazlıdere Havzası

Kanlıgöl Deresi, Türkköse Deresi ve Derbent Deresi Kolu, Dursun Köy Deresi, Kaldırım Çoban Deresi, Boyalık Deresi, Mandıra Deresi, Baklalı Deresi

Şekil 5.1: Sazlıdere Havzası

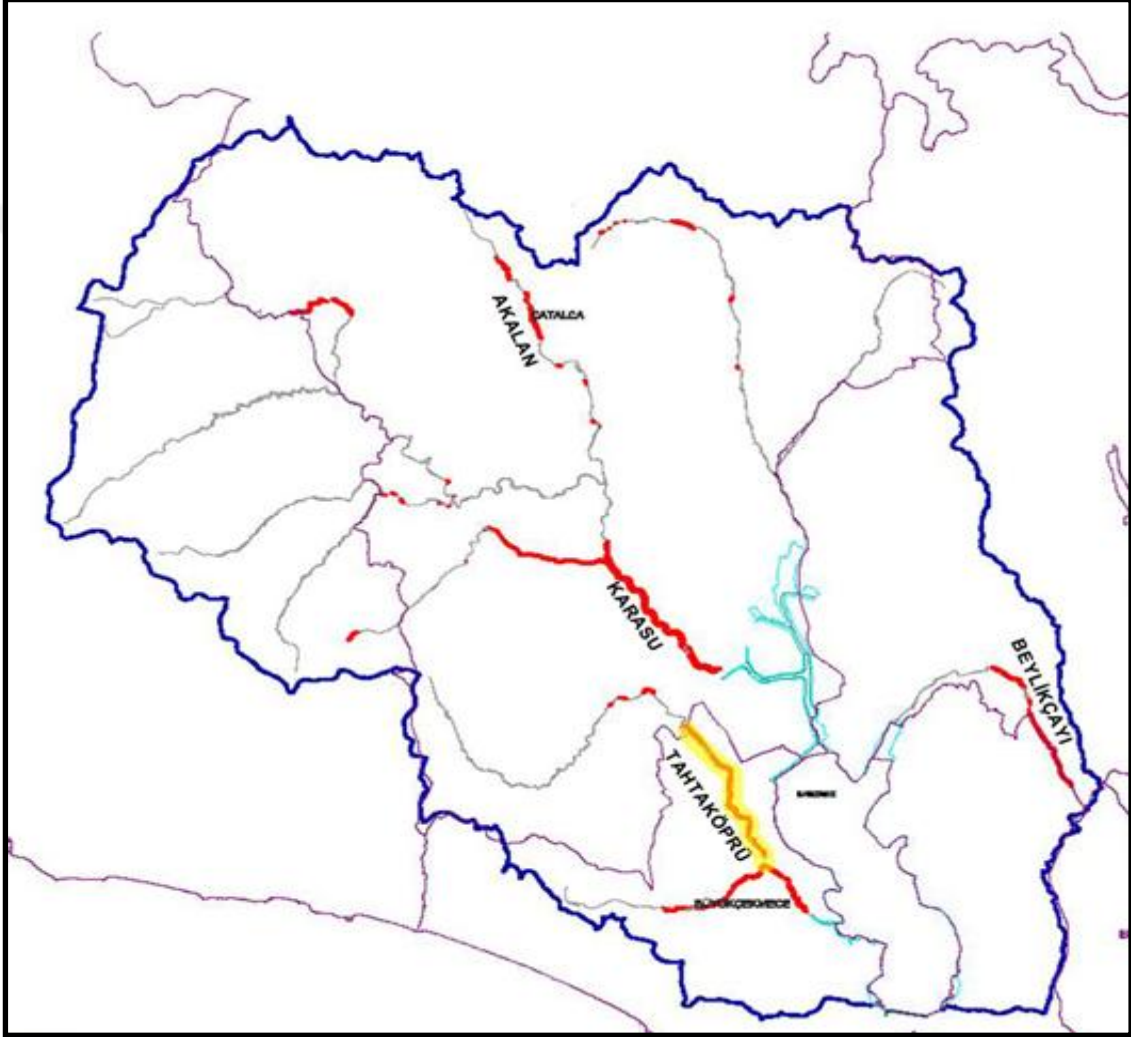
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Genel olarak İSKİ tarafından havza dereleri sınırları projelendirilerek İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne gönderilmektedir. Yukarıda şekildeki kırmızı çizgi projesi tamamlanıp belediyeye gönderilen dereleri ifade etmektedir.

Büyükçekmece Havzası

Beylikçayı Deresi, Çekmece Deresi, Hamza Deresi, Eskidere ve Orcunlu Dere, Kızıldere kolu, Karasu Deresi ve Akalan Deresi, Şeytan Deresi, Ayus Deresi, İnter Deresi, Tavşan Deresi, Delice Deresi Kolları, Tahtaköprü Deresi, Koy Deresi, Damlıdere ve Kesliçiftliği Deresi, Kiladine Deresi Kolu

Şekil 5.2: Büyükçekmece Havzası

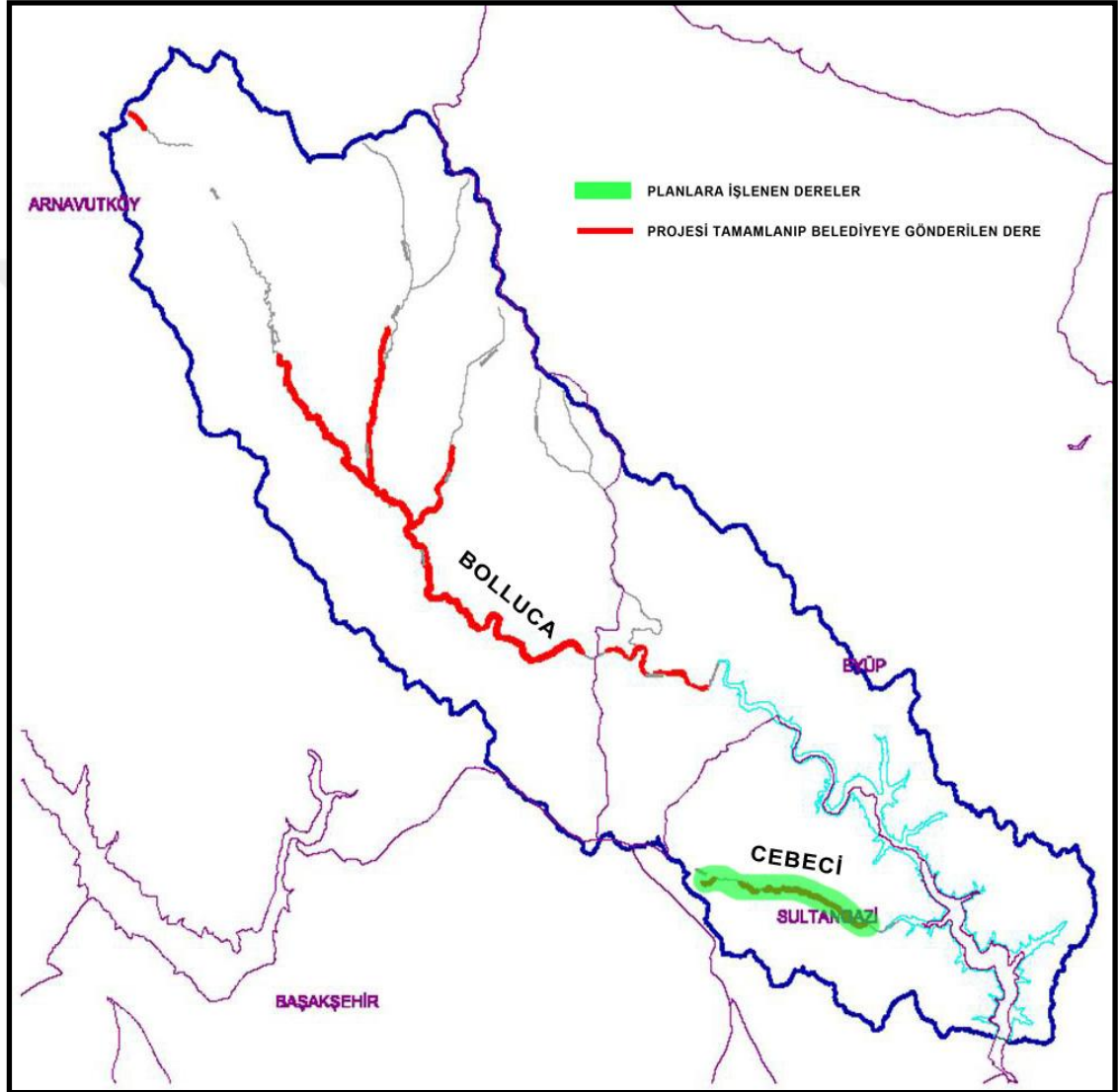
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Üstte bulunan şekilde kırmızı çizgiler projesi tamamlanıp belediyeye gönderilen dereleri, sarı çizgi ise plan çalışması devam eden dereleri ifade etmektedir.

Alibey Havzası

Cebeci Deresi, Boğazköy Deresi, Bolluca Deresi, Kocaman Dere, Çıplak Dere ve Ayvalı Deresi, Ayvalık Deresi, Sidan Deresi, Elmalı Kalan Dere, Gülgen Dere, Malkoç Dere, Çiftepınar Dere Kolları

Şekil 5.3: Alibey Havzası

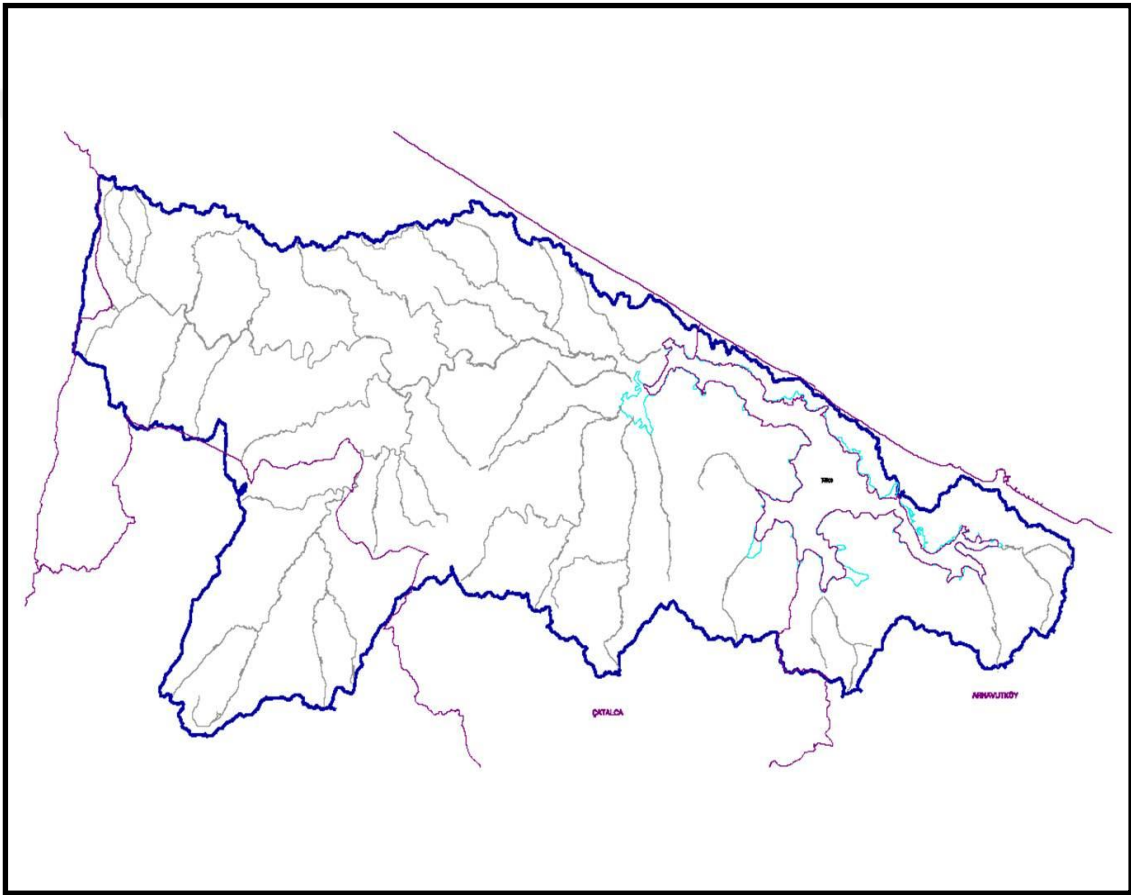
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü.[erişim tarihi, 20.04.2016].

Terkos Havzası

Kanlıyazma Deresi ve Yeniköy Deresi, Ustuluk Deresi, Çeko Deresi Kolları, Tayakadın Deresi, Sinanköprü Taşlıbayır Deresi, Malakçı Deresi, Kaptan Çayırı Deresi, Ana Dere, Derin Dere, Fitirgan Dere, Koca Dere, Sivas Köy Deresi, Eğrek Dere, Suluklu Dere ve Keçikerme Deresi Yolu, Kurt Deresi, Ayazma Dere, Karaca Köy

Deresi, Istranca Deresi, Pınar Dere ve Belgrat Dere, Ceviz Dere, Sınır Dere, Karasu Deresi (ve 3 kolu), Balçık Dere, Çatalcakaya Dere, Şeytan Dere, Kacı Dere, Binkılıç Dere, Büyükdere, Molla Hüseyin Deresi, Karatina Deresi, Arı Dere, Tumba Dere, Mekan Dere, Kısa Dere, Çeşme Deresi, Kürk Dere, Ceviz Dere, Karamandıra Dere, Sukarışığı Dere, Mandıra Dere, Şeytan Dere, Istranca Dere, Dışbudaklık Deresi ve Dingil Dere, Kürek Dere, Gümüşparası Dere, Taşlıgeçit Deresi, Kuru Dere, Kütüklü Dere, Mürverçeşme Dere, Şişkafa Dere Kolları

Şekil 5.4: Terkos Havzası

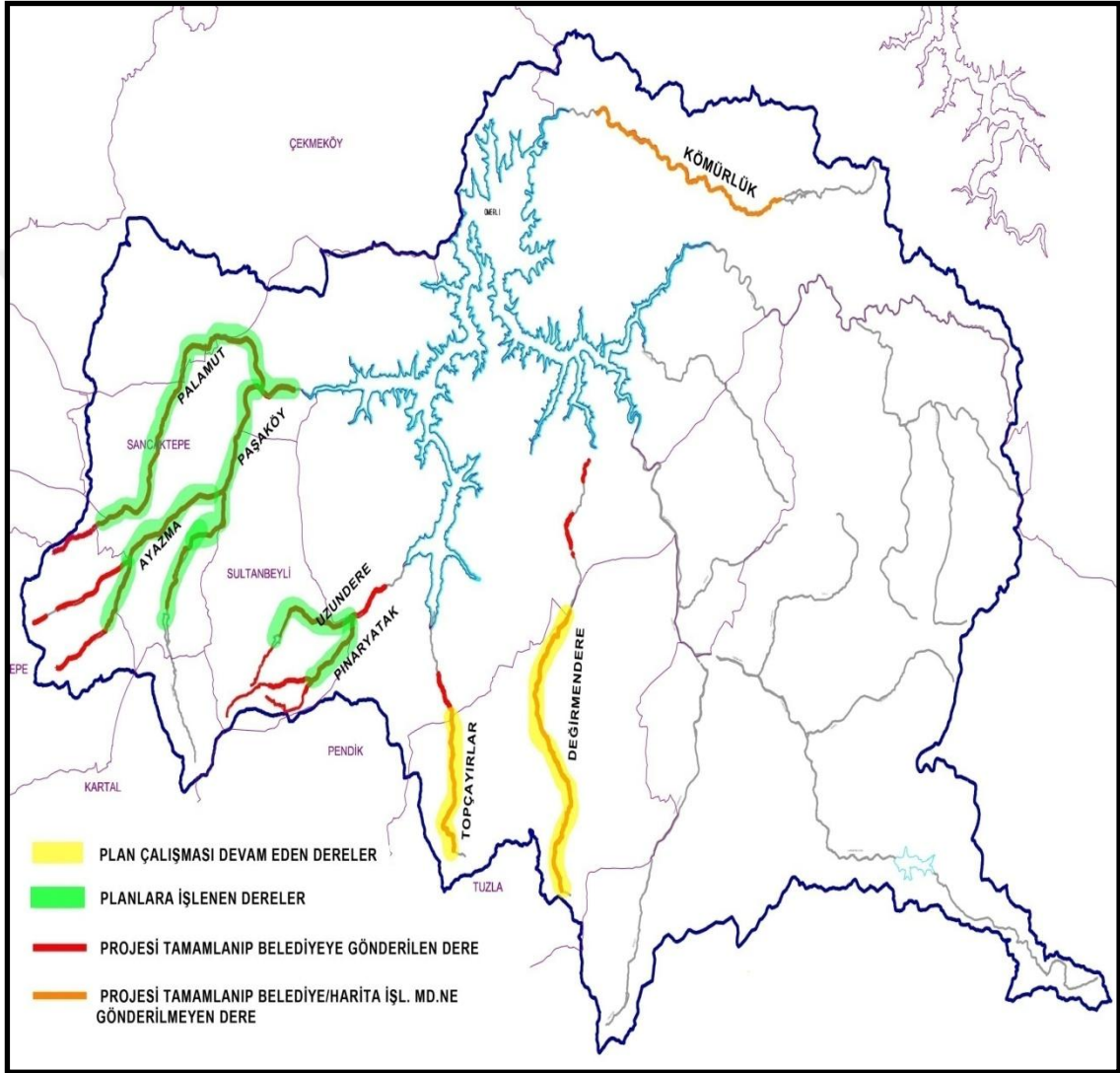
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Ömerli Havzası

Kömürlük Dere, Bıçkı Dere, Muslu Yatak Deresi, Sarıkız Deresi, Ozan Dere, Büyük Dere, Sögütgeçidi Dere ve Kara Dere Kolları, Sazak Dere, Zubcan Dere ve Kahvecioğlu Deresi Kolu, Göçbeyli Dere, Kadıçayır Dere, Eski Değirmen Dere, Balçık Dere, Kocagöl Dere ve Doğan Dere, Değirmen Dere, Kuzguncuk Dere, Yayla Dere, Cankoca

Dere, Canbazalacağı Dere, Horoz Dere, Suçikan Dere, Yongalidere Kolları, Koy Dere, Değirmen Dere, Patlıcan Gölü Dere, Topçayırılar Deresi, Uzun Dere, Maldöken Dere, Paşaköy Deresi, Ayazma Dere, Paşaçayırı Deresi, Değirmen Dere ve Bakkalköy Deresi, Palamut Deresi

Şekil 5.5: Ömerli Havzası

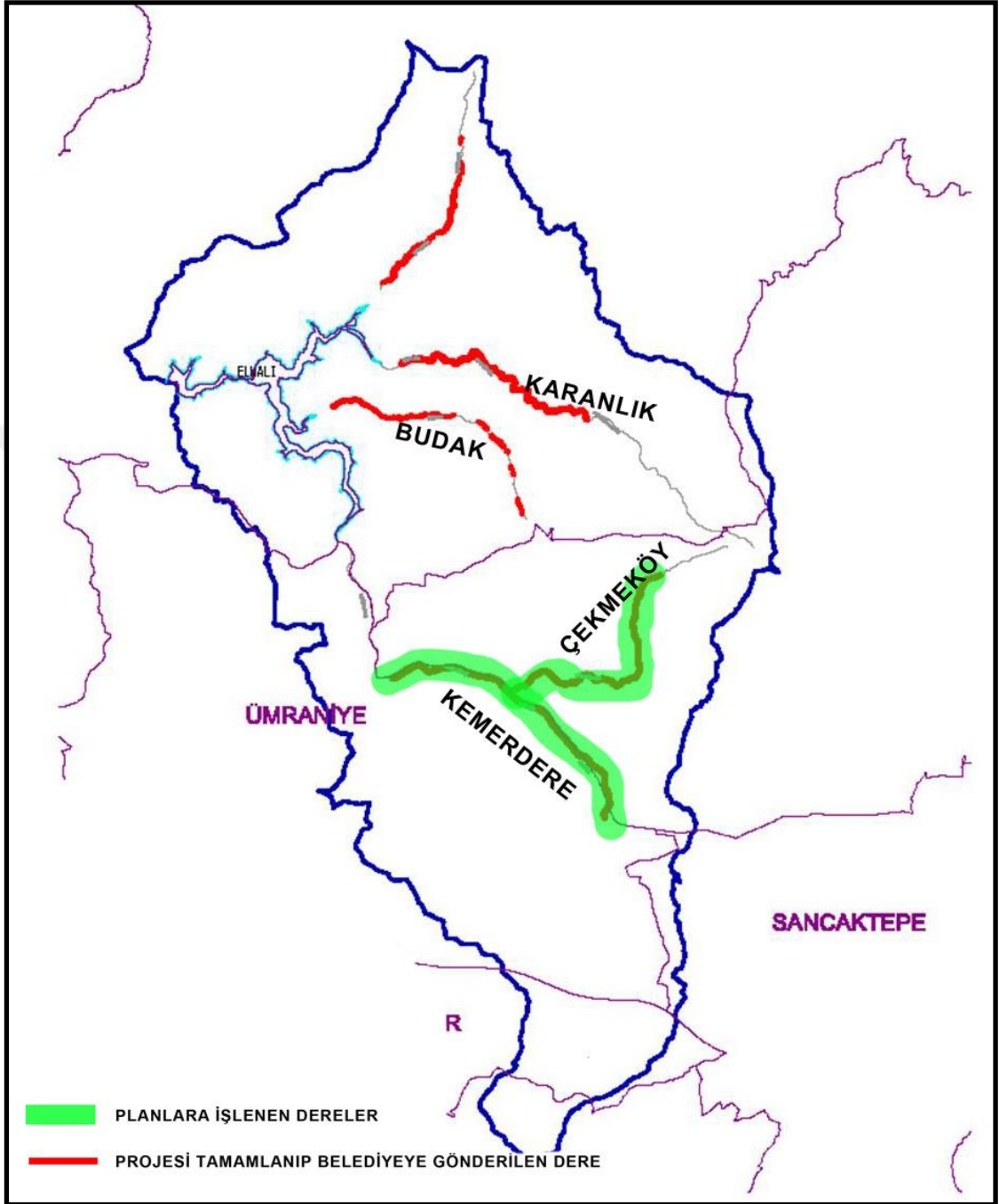

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Elmalı Havzası

Sakıran Deresi, Arnavut Deresi, Çiftlik Dere, Armutyatağı Deresi, Çekmeköy Deresi, Değirmen Dere, Karaağaç Deresi, Köprü Dere (Kemerdere)

Şekil 5.6: Elmalı Havzası

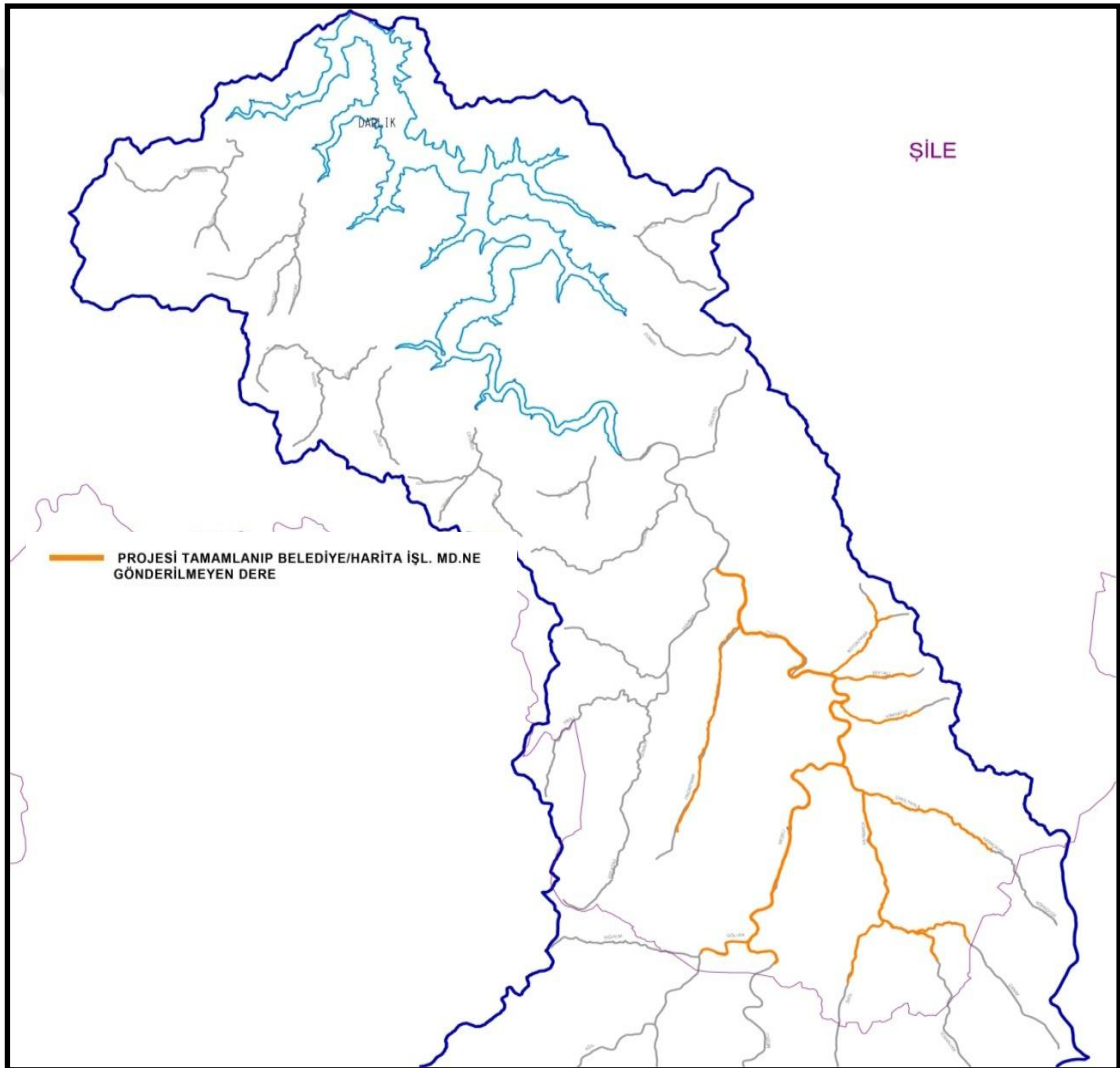
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Darlık Havzası

Elmalı Dere, Kapaklı Dere, Düzler Dere, Haymana Dere, Çörtlen Dere, Eğri Dere (2 adet), Çanak Dere, Mısırlı Dere, Teke Dere, Arpacı Dere, Çamaşır Dere, Sarpeğrek Dere, Sığırlık Dere, Kocataş Dere, Karaçayır Dere, Çakıltarla Dere, Şeftali Dere, Alçak

Dere, Örumcek Dere, Dümen Dere, Soğuksu Dere, Yumurcak Dere, Maden Dere, Musaköy Dere, Dikili Dere, Yusuf Dere, Eroğlu Dere, Cevahir Dere, Darlık Deresi Kolları, Soğuksu Dere, Karanlık Dere, Kayalı Dere, Kokar Dere, Pınar Dere, Sığırlık Dere, Kaynarca Dere, Meşeli Dere (Büyük Dere), Murlak Dere, Kızılcıklı Dere, Ağıl Dere, Ayvalı Dere, Göller Dere, Fındıkpınar Dere, Köprücük Dere, Kiremitçi Dere, Öven Dere, Dombay Dere, Ballık Dere, Değirmen Dere, Çamyatay Dere, Danışman Dere, Aydere, Dumbay Dere, Başlar Dere, Şahin Dere, Demir Dere, Gökölük Dere.

Şekil 5.7: Darlık Havzası

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İSKİ Genel Müdürlüğü ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.8: Dere Aksları

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr> ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

İSKİ tarafından dere yapı yaklaşma mesafeleri revize edilmesi istenen dereler yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere 17 adet olup, 8 adedi Avrupa Yakasında, 9 adedi Anadolu yakasında bulunmaktadır. İSKİ tarafından havza derelerinde projelendirilmiş ve İBB Planlama Müdürlüğü'nden plan revizyonu istenen dere uzunlukları Avrupa Yakası için 194147 m., Anadolu Yakası için 92178 m. toplamda 286326 m. olarak belirlenmiştir.

Şekil 5.9: Avrupa Yakası Dereleri

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr> ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Yukarıdaki şekilde belirtilen Avrupa Yakası Dereleri: Karasu Deresi, Sarısu Söğüt Deresi, Dursunköy Deresi, Boyalık Deresi, Türkköse Deresi, Bolluca Deresi, Beylikçayır Deresi, Tahtaköprü Deresi'dir.

Şekil 5.10.: Anadolu Yakası Dereleri

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr> ve İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Yukarıdaki şekilde belirtilen Anadolu Yakası Dereleri: Çengeldere, Karanlık Dere, Budak (Baklacı) Deresi, Kemerdere, Paşaköy Deresi, Uzundere, Büyüköl Deresi, Değirmen Deresi, Kömürlü Deresi'dir.

Mutlak tarım alanları ve orman alanlarının tadilat kapsamı dışında tutulması sonucu ise plan çalışmasına konu dere uzunlukları; Avrupa Yakası 25 814 m Anadolu Yakası 60 547 m toplam 86 361 m olmaktadır.

5.1 PAŞAKÖY DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ

5.1.1 Planlama Sürecinin Başlaması

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Planlama Müdürlüğü'ne iletilen İSKİ Genel Müdürlüğü'nün 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazısı ile; 23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesinin 24.01.2013 tarihinde yapılan değişiklik ile “*İçme suyu havzalarında EK-1'de isimleri verilen derelerin, orman alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar dışında kalan kısımlarında; ıslah projesine uygun olarak bu derelerin ıslah kesitinin her iki yanında; temizlik ve onarımlarının yapılabilmesi maksadıyla imar planlarında en az on metrelik dere işletme bandı ayrılır. Dere ıslah alanı ile dere işletme bandları idarece kamulaştırılır*” şeklinde yeniden düzenlendiği ve söz konusu değişiklik çerçevesinde EK-1 listede yer alan derelere ait Dere İşletme Bantlarını gösteren bilgilerin pafta ve sayısal ortamda İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığına gönderildiği belirtilerek; daha önce yürürlükte olan 23.01.2011 tarihli yönetmeliğin 6.9.g maddesi doğrultusunda planlara işlenen dere yapı yaklaşma mesafelerinin 24.01.2013 tarihinde değişiklik yapılan İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği çerçevesinde ivedilikle revize edilmesi istenmektedir.

İSKİ Genel Müdürlüğünün 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazısı ekinde iletilen ve İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesinde 24.01.2013 tarihli yapılan değişiklik kapsamında plan revizyonu gerektiren İstanbul genelindeki derelere yönelik olarak Çevre Plan Kararları, Planlama Esasları dikkate alınarak 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı hazırlanması için 09.04.2013 gün ve 2013/3826 sayılı Başkanlık Oluru ile plan yapım onayı alınmıştır.

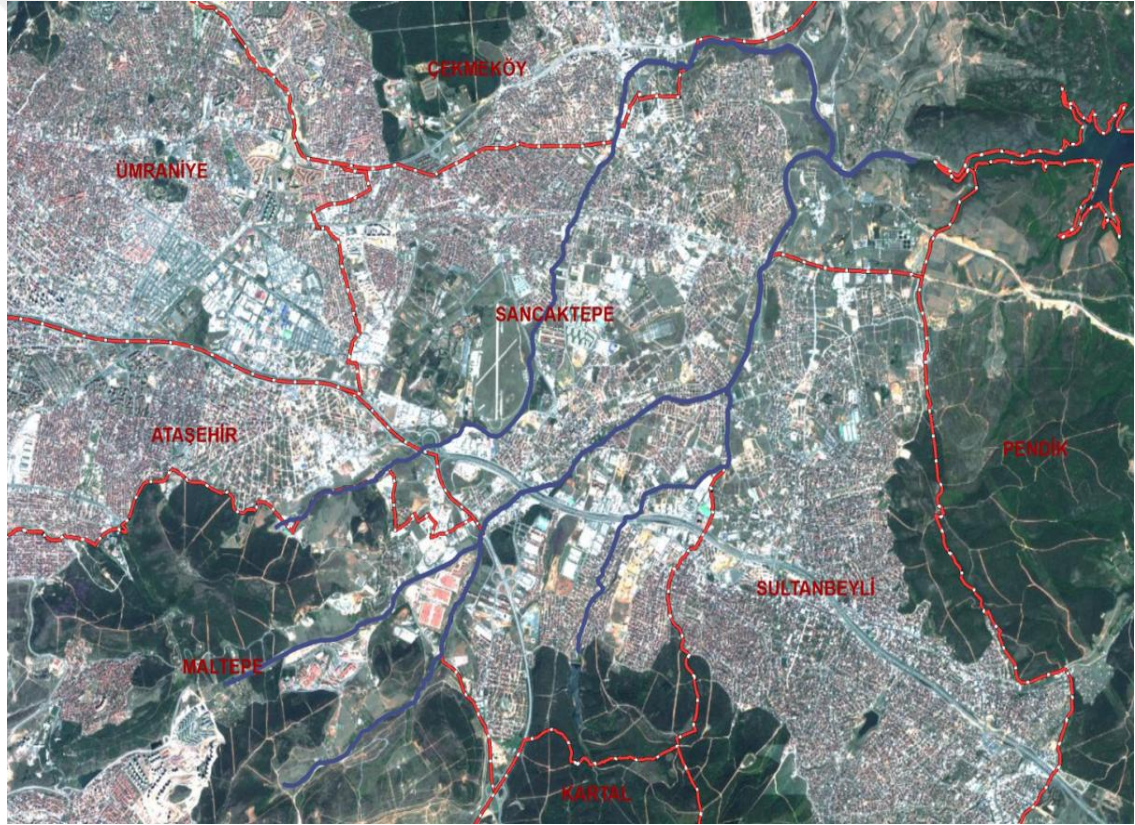
5.1.2 Planlama Alanının Belirlenmesi

İSKİ Genel Müdürlüğünün 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazısı ve eki ile yeniden düzenlenmesi belirtilen dereler kapsamında bulunan Ömerli Havzası içerisinde yer alan Paşaköy Deresi ve Kollarının güzergahı boyunca, 23.01.2011 tarihinde yayınlanarak

yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesi kapsamında, İmar Planlarında 100 m'lik Dere Koruma Bantları ele alınarak incelenmiştir.

Paşaköy Deresi ve Kolları Ataşehir, Çekmeköy, Maltepe, Sancaktepe ve Sultanbeyli İlçeleri sınırlarında kalmakta olup; Sultanbeyli ve Maltepe İlçeleri sınırları içerisine giren kısımları genel arazi kullanımları, meri plan kararları ve mülkiyet dokuları göz önünde bulundurularak farklı bir planlama çalışması kapsamında değerlendirilmek üzere plan çalışması dışında bırakılmıştır. Çekmeköy sınırında ise bölge bazında farklı bir plan çalışması devam etmektedir.

Şekil 5.11: Paşaköy deresi

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Paşaköy deresi'nin orman ve tarım alanlarına denk gelen kısımları 24.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren yönetmelik maddesinde ifade edildiği üzere planlama çalışmaları kapsamı dışında tutulmuştur.

Sonuç olarak plan değişikliği yapılan alan, Sancaktepe ve Ataşehir İlçeleri sınırları içerisindeki Paşaköy Deresi ve Kolları etrafında, 16.07.2009 gün ve 14 sayılı İSKİ Genel Kurulu kararı ile yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği kapsamında belirlenen 100 m'lik Dere Koruma Bantlarını ve plan bütünlüğünün sağlanması amacıyla bu bölgenin hemen yakınında yer alan yapı adalarını kapsamakta olup alan olarak Sancaktepe Nazım İmar Planı içerisinde yaklaşık 318 ha, Samandıra Nazım İmar Planı içerisinde yaklaşık 24,2 ha olarak, toplam yaklaşık 342,2 ha'dır.

5.1.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri Ve Mevcut Durum

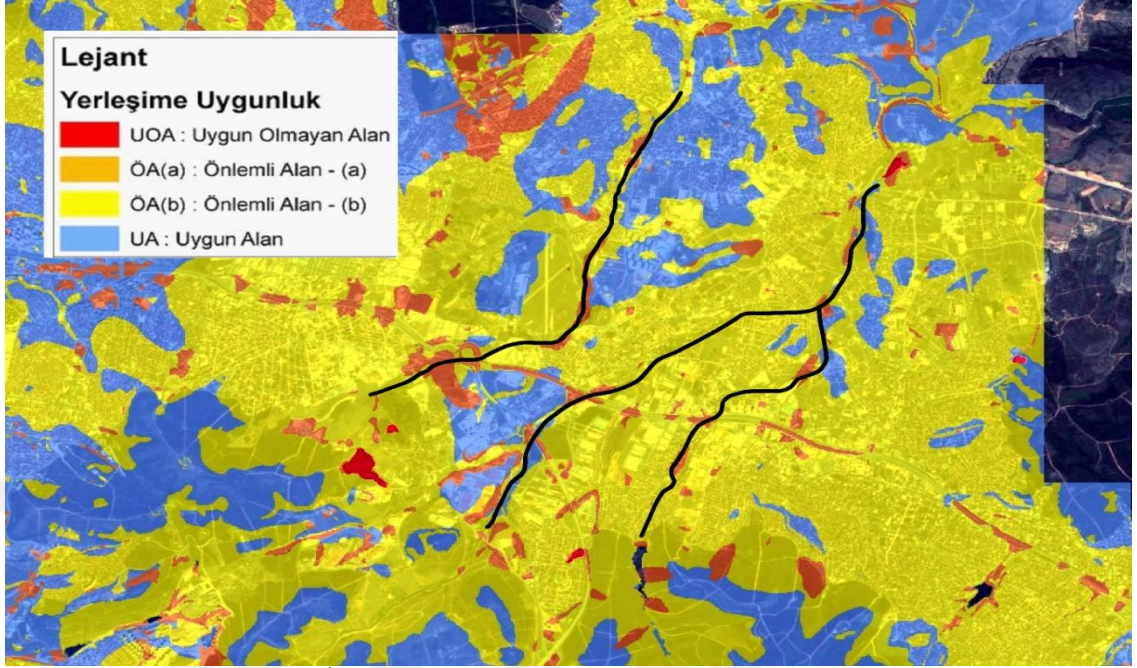
5.1.3.1 Analizler

Planlama alanı Ömerli Havzası içerisinde bulunan Paşaköy Deresi ve Kolları güzergahı çevresindeki 100 metrelik dere koruma kuşağını kapsadığından en temel doğal eşik unsurunu Paşaköy deresi ve kollarından oluşan aks oluşturmaktadır. Plan çalışması kapsamında söz konusu dere aksında İSKİ Genel Müdürlüğünce hazırlanan ıslah projeleri kapsamında 10 m. dere her iki etrafından 10'ar m. dere koruma alanı olacak şekilde en az 30 metre en kesitli alan dere ve işletme bandı olarak planlanmıştır.

Dere güzergahı ve çevresinin aktif yeşil alan koridoru niteliğini kaybetmemesi amacıyla derenin her iki kenarındaki 10 metrelik hat çevresinde yoğun bir şekilde park ve spor alanı kullanımına yönelik fonksiyonlar planlanmıştır.

Planlama alanının doğal eşik analizi kapsamında jeolojik yapısına yönelik olarak ise mikro bölgeleme projeleri kapsamında yapılan imar planlarına esas 1/2000 ölçekli yerleşime uygunluk haritaları dikkate alınmıştır.

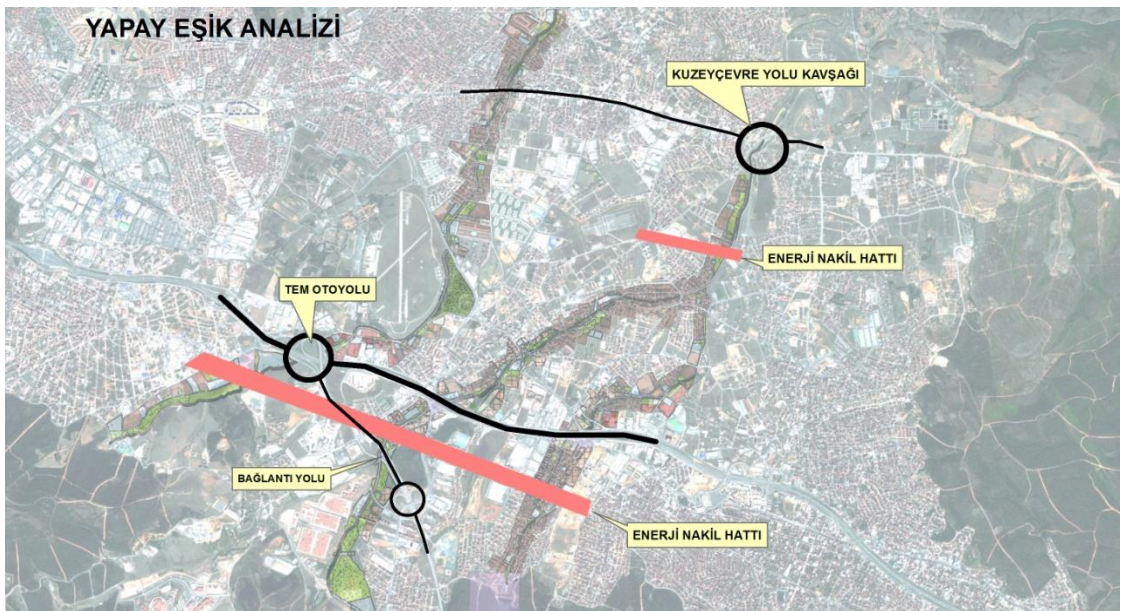
Şekil 5.12: Jeolojik analiz

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Planlama alanına yönelik yapay eşik unsurları incelendiğinde ise TEM otoyolu bağlantıları ve doğu batı hattında uzanan enerji nakil hatlarının bulunduğu gözlenmektedir.

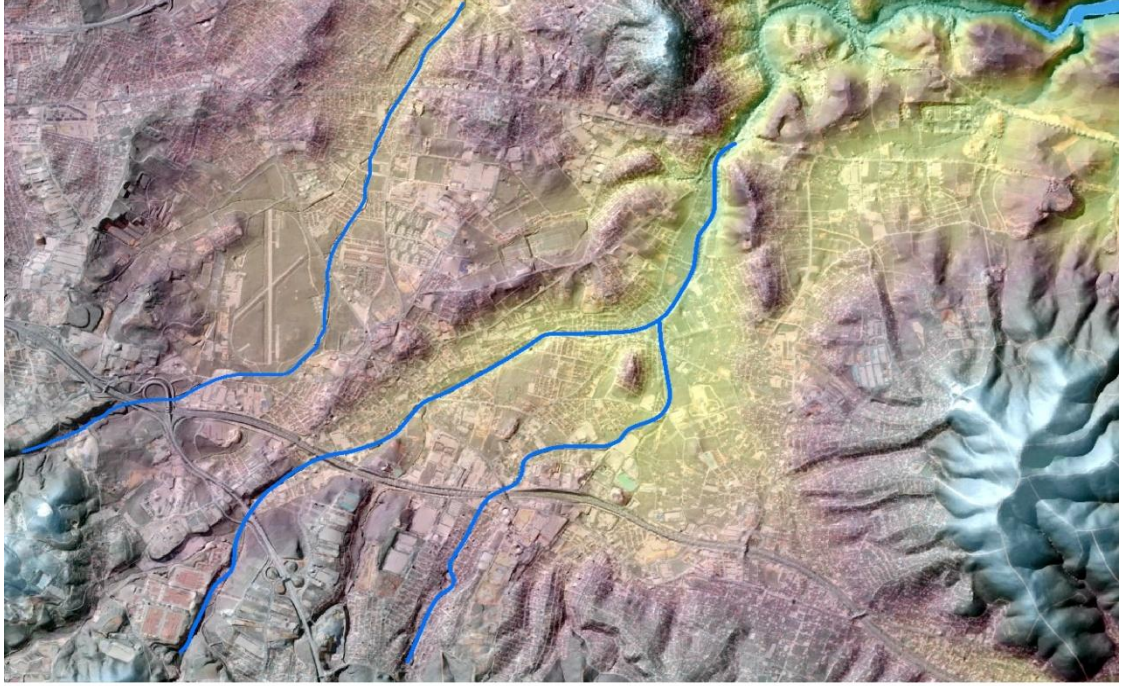
Şekil 5.13: Yapay Eşik Analizi

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Eğim analizinde ise yüksekliğin 100 metreden başladığı ve 200 metreye ulaştığı görülmektedir.

Şekil 5.14: Eğim Analizi

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

5.1.3.2 Mevcut durum

Bölgenin mevcut arazi kullanım dağılımı incelendiğinde, meri planlarda her ne kadar planlama alanı dere koruma bandı olarak planlanmış ve bu alanlarda yapılaşma izni bulunmasa da halihazırda yüzde 47 oranında konut, sanayi, depolama gibi fonksiyonlar yer almaktadır.

Mevcuttaki konut ve konut+ticaret fonksiyonlu yapıların halihazır veriler üzerinden bina bazlı yapılan hesaplamada 793.937 m² lik bir inşaat alanına sahip olduğu bu değer üzerinden planlama alanında kişi başına 25 m² inşaat alanı değerinden 31.757 kişi yaşadığı hesaplanmıştır.

Planlama alanının, genel olarak mevcut mülkiyet yapısı incelendiğinde alanın bir bölümünün kamu mülkiyetine ait olduğu, büyük oranda ise özel mülkiyet dokusuna sahip olduğu görülmektedir.

Dere koruma kuşığı ve park olarak planlı, özel mülkiyete konu toplamda 166 ha (hektar) büyüklüğündeki alanda, İSKİ Genel Müdürlüğü verileri doğrultusunda hukuki el atma davaları sonucu yaklaşık 13.6 ha'lık kısmında İSKİ Genel Müdürlüğünce kamulaştırma işlemi tesis edilmiştir.

5.1.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi

15.06.2009 onaylı 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planında söz konusu alan kısmen Jeolojik açıdan yerleşime sakıncalı alan, kısmen Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Kritik Öneme Sahip Alan, kısmen Doğal ve Kırsal Karakteri Korunacak Alan, kısmen de Gelişme Alanında kalmaktadır.

İstanbul Çevre Düzeni Planında, Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Kritik Öneme Sahip Alanlar başlığı altında; 'Çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahip alanlarda yapılacak her türlü faaliyetin bu özel dokuya zarar vermeyecek düzeyde gerçekleştirilmesi ilkesi geçerlidir. Üzerinde yapılaşmanın olmadığı çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahip alanlar'ın doğal karakterinin korunması ve korunan alan yönetimi yaklaşımının uygulanması esastır. Plan'da sembolle gösterilen bu alanların sınırlarının, ilgili kurumların bir araya gelmesi ile yapılacak detaylı analizler sonucunda belirlenmesi esastır. Bu Plan ile doğal karakteri dışında fonksiyon verilen çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik önem taşıyan yapılaşmış alanlar için alt ölçekli plan çalışmalarında; ilgili kurumların görüşü, alanın sahip olduğu özellikler ve yapılacak analiz sonuçlarına göre alınması gerekli önlemler (sağlıklaştırma, yoğunluk azaltma, tasfiye, mutlak surette koruma altına alma gibi) belirlenmesi esastır' denilmektedir.

5.1.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi

1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan değişikliği hazırlanan Paşaköy deresi ve çevresi, Sancaktepe ilçesi sınırları dahilinde 24.11.2009 onaylı 1/5000 ölçekli Sancaktepe Nazım İmar Planı, 15.02.2010 onaylı 1/1000 ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı ve Ataşehir ilçesi sınırları dahilinde 15.02.2008 onaylı 1/5000 ölçekli Samandıra ve

Yakın Çevresi Nazım İmar Planı ve 16.06.2008 onaylı 1/1000 ölçekli Samandıra Uygulama İmar Planı kapsamında kalmaktadır.

Planlama çalışması yürütülen 100 metrelik dere bandı alanının büyük ulaşım aksları ve enerji nakil hatları haricindeki 278 ha'lık kısmı meri planlarda, dere koruma kuşağı ve park alanı olarak planlanmıştır.

Meri planlarda değişiklik oluşması sonucu ilgili belediyelerin kurum görüşü alınmış olup Ataşehir Belediye Başkanlığı yazısında; söz konusu plan sahasının koruma altındaki Ayazma Deresinin kolları olan Paşaköy ve Palamut Derelerinin kısmen koruma alanında kısmen koruma alanı dışında kaldığı ve bu derelerin mutlak koruma kısmında kalan bölümünde 25.05.2006 tarihli İSKİ İçmesuyu Havzaları Koruma ve Kontrol Yönetmeliğine göre derelerin sağından ve solundan 100'er metre Dere Mutlak Koruma Alanı düzenlenmiş olduğu, konu Dere Mutlak Koruma Alanının ise Mer'i planda kısmen Bölge Parkı kısmen de Park Alanı olarak düzenlendiği belirtilmiştir.

Ayrıca 16.06.2008 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca onanarak yürürlüğe giren 1/1000 ölçekli Samandıra Uygulama İmar Planı plan notlarında dere koruma bandı ve sınırı dahilinde kalan alanlara yönelik 22.11.2012 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca onanan plan notu tadilatı ile Dere Kadastral sınırından itibaren 100m.'lik yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan parsellerin imar haklarının dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan kısımlarının kamuya bedelsiz terk edilmesi koşuluyla plan onama sınırı içerisinde imar haklarını başka parsellerde kullanabilmelerine yönelik çözüm getirildiği ve bu plan notu tadilatının 23.01.2011 tarihli İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliğine göre planlandığı da belirtilmiş olmakla birlikte 24.01.2013 tarihinde İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliğinde yapılan değişiklik ile 10 m olarak belirlenen dere koruma bandının etaplar halinde planlara işlenmesi hususu Paşaköy Deresinin fiili olarak ıslah çalışmalarının tamamlanmadığı, taşkın alanlarına yönelik olarak DSİ'den görüş alınması gerektiği ve mer'i 1/1000 ölçekli plan bütünlüğünde yapılması koşulları ile uygun mütalaa edilmiştir.

5.1.6 Plan Oluşumu ve Plan Kararları

Mevcut yürürlükteki planlarda Paşaköy deresi ve kollarının 100 metrelik dere koruma kuşağı lejantında kalan söz konusu güzergahta hazırlanan plan teklifinin temel mantığı, İSKİ Genel Müdürlüğünün 23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin havza derelerinde 100 metrelik koruma kuşağı belirleyen 6.9.g maddesinde 24.01.2013 tarihinde yapılan değişiklik kapsamında hazırlanan dere ıslah projelerinin planlara işlenmesi ve dere ıslah kesiti ile 100 metrelik koruma kuşağı arasında kalan alanların meri plan bütünlüğü çerçevesinde yeniden ele alınmasıdır.

Donatı alanları dışında planlama alanının mevcut arazi kullanım durumu ve mülkiyet yapısı esas alınmak suretiyle meri plan bütünlüğü dikkate alınarak konut, konut+ticaret ve ticaret alanları olmak üzere çalışma ve iskan alanları planlanmıştır.

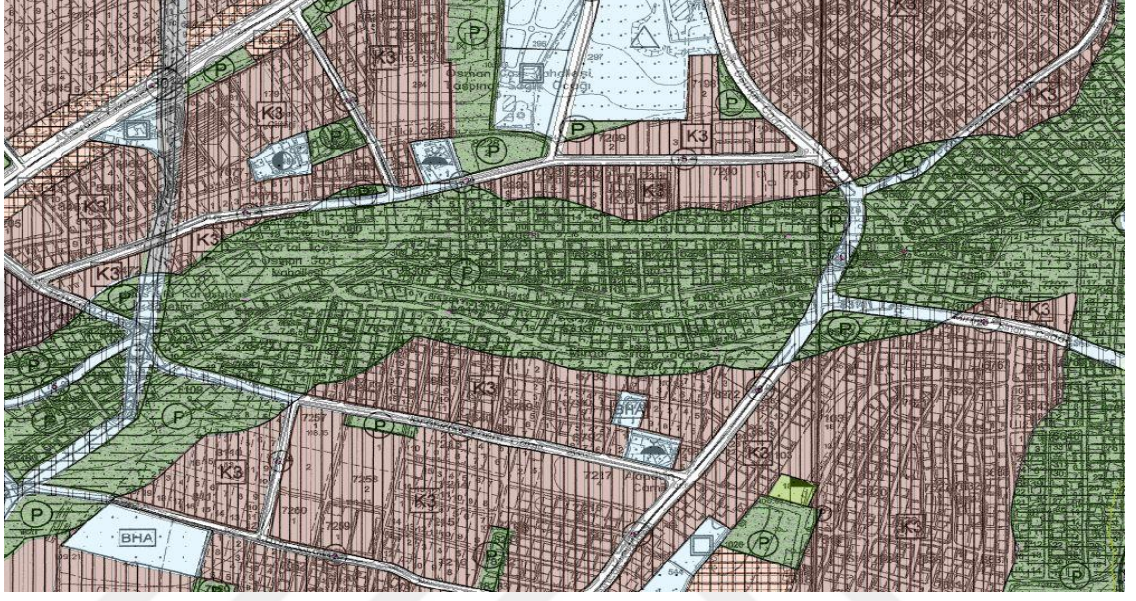
Planlama alanında yapılaşma şartları belirlenirken mevcut yapılaşma şartları ile dere aksına komşuluk kriterine bakılarak kademelendirme yapılmıştır. Buna göre, 100 metrelik koruma bandında kalıp ta, plan çalışmasıyla imara konu edilen konut alanlarına, dere aksına doğru azalan bir yapı yoğunluğu kademelenmesi prensibi ile Sancaktepe İlçesi sınırları içerisinde TAKS (Taban Alanı Kat Sayısı): 0.40, KAKS (Kat Alanı Kat Sayısı): 0.70, Ataşehir İlçesi sınırları içerisinde KAKS: 0.45 olarak yapılaşma değerleri belirlenmiştir. Diğer alanlarda ise mevcut bölge planının belirlediği yapılaşma koşulları korunmuştur.

Plan oluşumunun temel mantığı olarak da bahsedildiği üzere 100 m'lik Dere Koruma Kuşağının kaldırılmasıyla, bazı adalar bölge planındaki mevcut imar adalarına tamamlanmış ve bölge planı yapılaşma koşullarını almıştır. Tamamen 100 m'lik koruma bandı içerisinde kalan, bölge planındaki mevcut imar adaları ile bağlantısı olmayan adalara ise dereye yakınlığı dolayısıyla kısmen daha düşük yoğunluklu plan kararı getirilmiş olup bu alanlar yeni yapılaşmaya açılan alanlar niteliğinde olmuştur.

Dere koruma bandı olarak belirlenen planlamaya konu alana ilişkin planla gelen değişimin algılanması açısından plan çalışmaları öncesi yürürlükte olan planlarla, plan

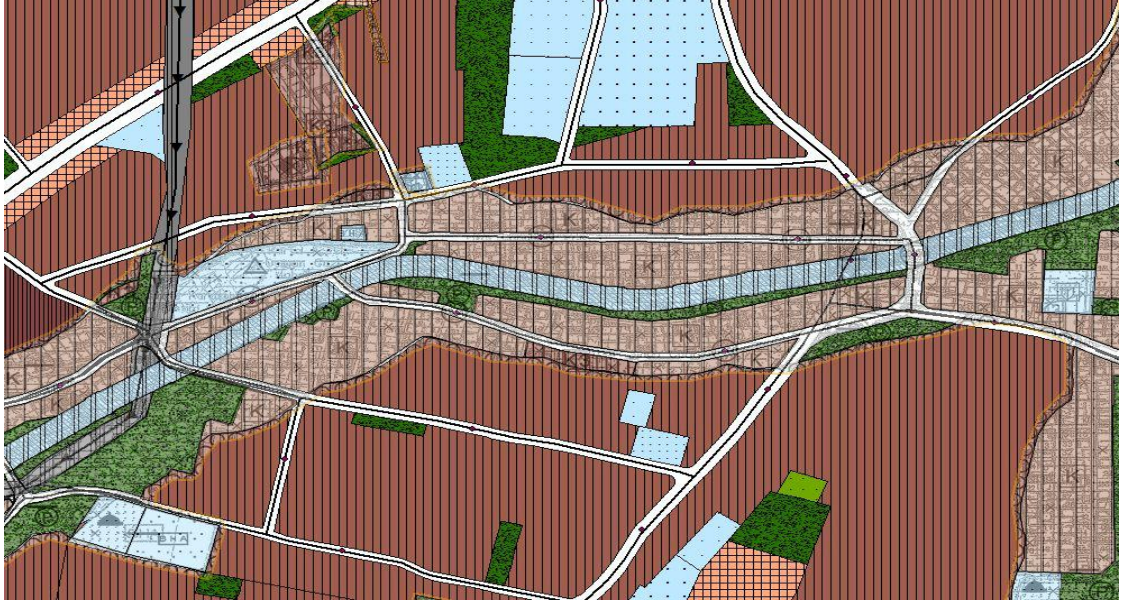
çalışması sonrası oluşan plan örneklerinin karşılaştırmaları aşağıdaki şekillerde yapılmış olup planlama alanının tamamına ilişkin karşılaştırma bilgi paftaları EK 2 ve EK 3 olarak sunulmuştur.

Şekil 5.15: 24.11.2009 t.t.'li 1/5000 Ölçekli Sancaktepe Nazım İmar Planı Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.16: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Aşağıdaki şekillerde 1/1000 ölçekli uygulama imar plan örneklerinin karşılaştırmaları yapılmıştır.

Şekil 5.17: 15.02.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.18: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Önceki plan kararlarında yukarıdaki şekillerde de görüldüğü üzere 100 m.'lik dere koruma bandı Park Alanı olarak görülmekte iken 12.07.2013 t.t.'li plan değişikliği ile söz konusu park alanlarının büyük bir kısmının yapılaşmaya açıldığı aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Şekil 5.19: 15.02.2010 t.t.'li 1/1000 Ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği

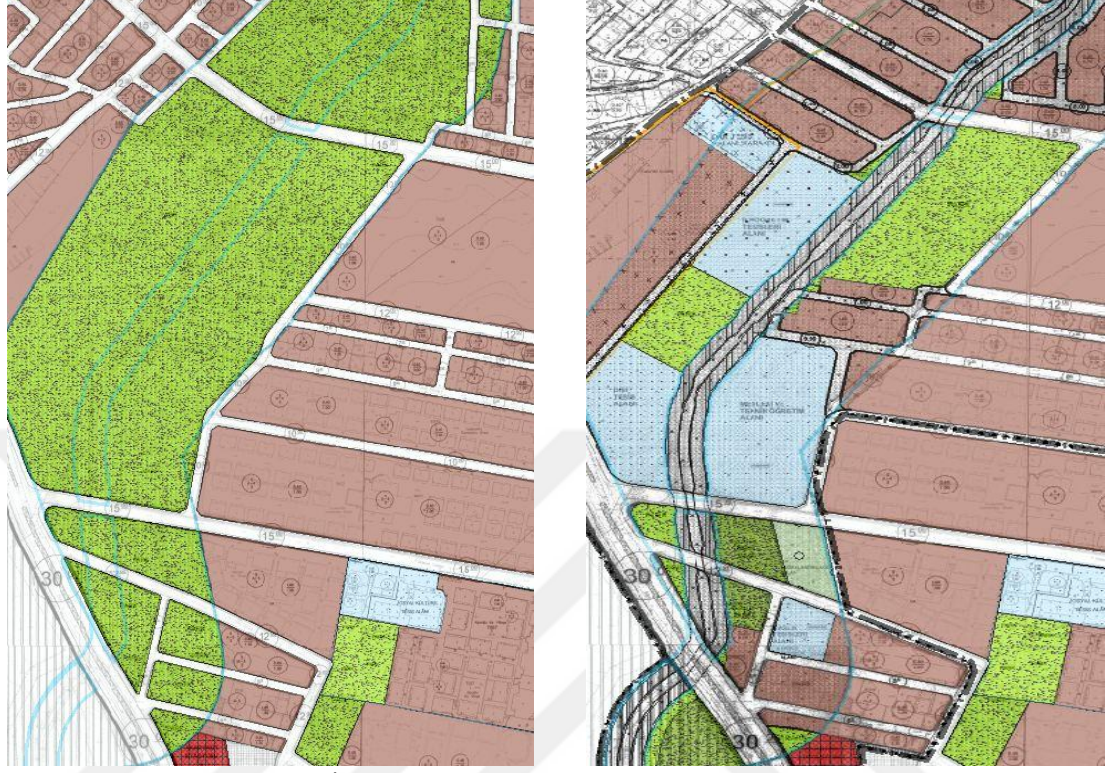
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.20: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.21: 15.02.2010 t.t. 'li 1/1000 Ölçekli Sancaktepe Uygulama İmar Planı Örneği ile 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği Karşılaştırması

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Yukarıda sol tarafta bulunan şekilde, plan değişikliğine konu alanın 15.02.2010 t.t.'li planının bir kısmı görülmekte olup plan değişim sürecinde 100 m olan dere koruma bandının mevzuat doğrultusunda 10 m. olacak şekilde yeniden düzenlenerek dere ve dere koruma bandı dışında kalan alanlar donatı ve az yoğunluklu konut alanı olarak sağdaki şekilde de görüldüğü üzere planlanmıştır. Ancak plan genelinde düzenlenen donatı alanlarına plan askı süreci içerisinde itirazlar gelmiştir.

Sancaktepe ve Ataşehir ilçe sınırlarındaki 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği Ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği 16.12.2013 tarihinde askıya çıkartılıp bir aylık askı süresi sonunda 14.01.2014 tarihinde askıdan indirilmiştir. Askı sürecinde 140 adet itirazda bulunulmuştur. Ancak itirazların büyük çoğunluğu park, bölge parkı, dere, dere işletme bandı alanını da kapsayan sosyal ve teknik altyapıya yönelik kentsel donatı alanlarının kaldırılması, yapı yoğunluklarının artırılması yönünde olmuştur. Bu durum

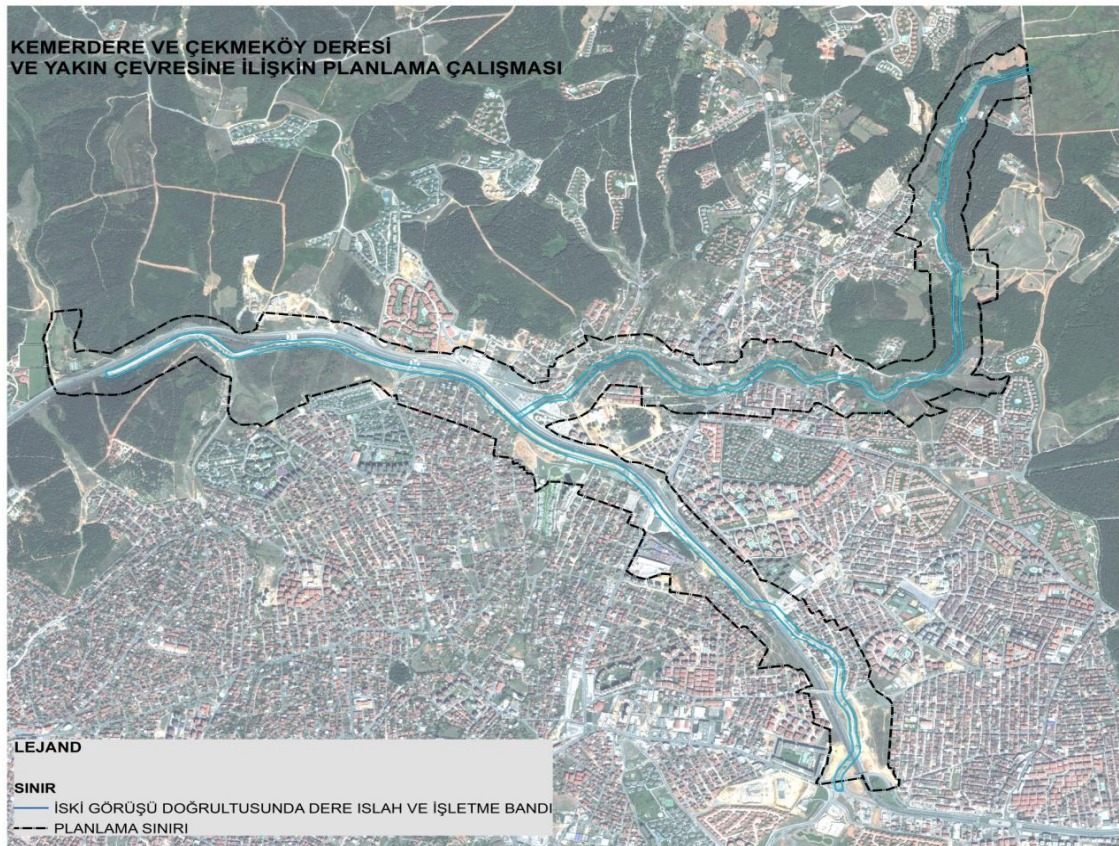
kentin yaşam alanlarının hızla azalmasına yönelik ve çevre bilincinin kent insanı üzerinde oluşmamasından kaynaklanan talepler bütünü olmakla birlikte sürdürülebilir kent oluşumunu zedelemektedir.

5.2 KEMERDERE VE ÇEKMEKÖY DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ

5.2.1 Planlama Sürecinin Başlaması

Daha önce yürürlükte olan 23.01.2011 tarihli Yönetmeliğin 6.9.g maddesi doğrultusunda planlara işlenen dere yapı yaklaşma mesafelerinin 24.01.2013 tarihinde değişiklik yapılan İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği çerçevesinde ivedilikle revize edilmesi talebi doğrultusunda planlama süreci başlamıştır. İstanbul genelindeki derelere yönelik olarak alınan 09.04.2013 gün ve 2013/3826 sayılı Başkanlık Oluru doğrultusunda aşağıdaki şekilde görülen alanda plan çalışmalarına başlanmıştır.

Şekil 5.22: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Çalışması

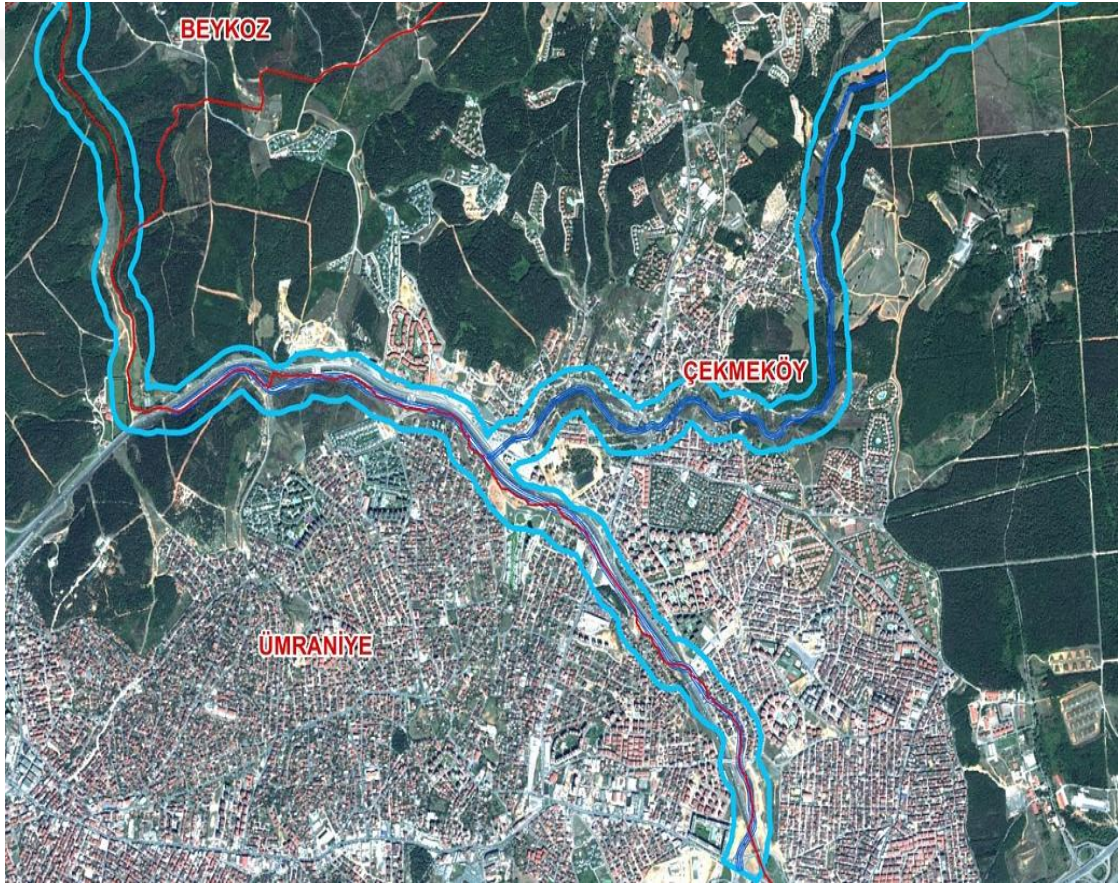

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

5.2.2 Planlama Alanı

Planlama alanı olarak Elmalı Havzası içerisinde yer alan Kemerdere ve Çekmeköy Deresi güzergahı boyunca, 23.01.2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesi kapsamında, İmar Planlarında yer alan 100 m'lik Dere Koruma Bantları ele alınmıştır. Kemerdere ve Çekmeköy Deresi, aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere Çekmeköy ve Ümraniye İlçeleri sınırları içerisinde kalmaktadır.

Şekil 5.23: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Alanı

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Çekmeköy ve Ümraniye İlçeleri sınırları içerisindeki plan değişikliğine konu alan Kemerdere ve Çekmeköy dereleri etrafında, 16.07.2009 gün ve 14 sayılı İSKİ Genel Kurulu kararı ile yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği kapsamında belirlenen 100 m'lik Dere Koruma Bantlarını ve plan bütünlüğünün sağlanması amacıyla bu bölgenin hemen yakınında yer alan yapı adalarını kapsamaktadır.

5.2.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri ve Mevcut Durum

Planlama alanında plan çalışmasına yön veren en önemli doğal eşik unsurları aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere Elmalı Barajı Gölü, kemerdere ve çekmeköy dereleri anakol ve yan kollarının oluşturduğu vadi tabanı ve orman alanlarıdır.

Şekil 5.24: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Ve Çevresi Doğal Eşik Analizi

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Planlama alanı yapay eşik unsurları ise Ümraniye ve Çekmeköy ilçelerinin idari sınırlarını da belirleyen Şile-İstanbul otoyolu ve kavşakları, planlama alanındaki yerleşik alanlar ve triyaj alanlarıdır.

Planlama alanının yüzde 50 lik büyük bir bölümü boş alanlardan oluşmakta olup meri planlarda her ne kadar planlama alanı dere koruma bandı olarak düzenlenmiş ise de halihazır da yüzde 20 oranında konut, sanayi, ticaret yerleşimleri de bulunmaktadır.

5.2.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi

15.06.2009 onaylı 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planında -1/100.000 ölçekli plandan ölçü alınamamakla birlikte planlamaya konu alan kısmen Havza içi Rehabilitasyon Edilecek Alan, kısmen de Orman Alanında kalmaktadır.

5.2.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi

Mevzuat değişikliği ile 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan değişikliği hazırlanan Kemerdere ve Çekmeköy Deresi güzergahı planlama alanı, Çekmeköy İlçesi sınırları içerisinde; 12.02.2004-23.10.2009 onaylı 1/5000 ölçekli Çekmeköy Nazım İmar Planı, 22.08.2010 onaylı 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı, Ümraniye İlçesi sınırları içerisinde; 18.08.2004 onaylı 1/5000 ölçekli Ümraniye A.Dudullu Y.Dudullu Esenşehir İhlamurkuyu ve Yeni Çamlıca Nazım İmar Planı, 20.11.2009 onaylı 1/1000 ölçekli Ümraniye A.Dudullu Y.Dudullu Esenşehir Mahallelerinin Havza İçinde Kalan Kısımına Ait Uygulama İmar Planı'nda kalmaktadır.

Meri planlarda planlama çalışması yürütülen 100 metrelik bant alanının ulaşım aksları haricinde, dere mutlak koruma alanı, orman alanı, ağaçlandırılacak alan ve İSKİ'ye ait kullanımların yer aldığı proje ve rekreasyon alanları olarak düzenlendiği görülmüştür.

Ayrıca Dere Yapı Yaklaşma Sınırı ve Alanı ile ilgili 15.06.2012 onaylı 1/5000 ölçekli Çekmeköy Nazım İmar Planına ait Plan notu değişikliği, 15.06.2012 onaylı 1/5000 ölçekli Ümraniye A.Dudullu Y.Dudullu Esenşehir İhlamurkuyu ve Yeni Çamlıca Nazım İmar Planına ait Plan notu değişikliği bulunmaktadır.

Dere Yapı Yaklaşma Sınırı ve Alanı ile ilgili söz konusu plan notu değişikliği ise "Dere kadastral sınırından itibaren 100m.lik dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan parsellerin imar hakları dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan kısımların kamuya bedelsiz terk edilmesi koşuluyla plan onama sınırları içerisindeki başka parsellerde kullanılabilir. Kamuya terk edilen alanlar yeşil alan olarak düzenlenecek ve başka amaçla kullanılmayacaktır. İmar hakkı transfer edilen parselde planda verilen emsal değeri en fazla yüzde 50 arttırılabilir, kullanılmayan imar hakları ise başka parsel

veya parsellerde kullanılabilir. Bu alanlarda kalan ve daha önce imar uygulaması görmemiş parsellerde transfere konu imar hakkı parsel alanının yüzde 60'ı üzerinden hesaplanır. 3194 sayılı imar kanununa göre imar uygulaması görmüş parsellerde ise uygulama öncesi parsel alanının yüzde 60'ı üzerinden hesap yapılır. İmar hakkı transferi hesabı 23.01.2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu havzaları Yönetmeliği ek2'de verilen yoğunluk değerleri esas alınarak yapılır. Kısmen dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan parsellerde dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı dışında kalan kısmın planda verilen hükümlere göre yapılaşmaya uygun olması halinde dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı içerisinde kalan kısımlarının imar hakları bu kısımların kamuya bedelsiz terk edilmesi koşulu ile parselin dere yapı yaklaşma sınırı ve alanı dışında kalan kısmında kullanılabilir veya başka parsellere yukarıda belirtilen koşullar çerçevesinde transfer edilebilir" şeklinde düzenlenmiştir.

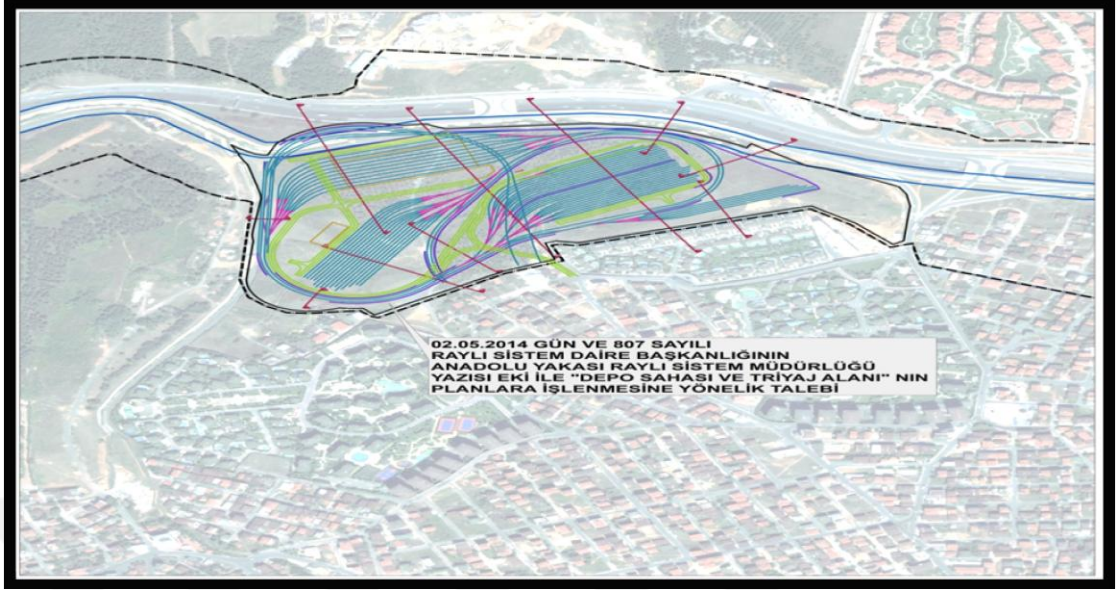
5.2.6 Plan Oluşumu ve Plan Kararları

Plan çalışmasının oluşumundaki ana mantık Kemerdere ve Çekmeköy Deresinden oluşan aksın, İSKİ Genel Müdürlüğünce hazırlanan dere ıslah projeleri kapsamında en az 30 metre en kesitle dere ve işletme bandı olarak planlanmasıdır. Ayrıca dere güzergahı ve çevresinin aktif yeşil alan koridoru niteliğini kaybetmemesi amacıyla 30 metrelik hat çevresinde yoğun bir şekilde park ve spor alanı ile rekreasyon kullanımına yönelik fonksiyonlar getirilmiştir. Meri plan donatı alanı kurgusu ve erişim mesafeleri dikkate alınmak suretiyle planlama alanında halihazırdaki mevcut yerleşimlerin değerlendirilmesi ile sosyal ve teknik altyapıya yönelik donatı alanları da planlanmıştır.

Genel olarak dere ve dere işletme bandı çevresi rekreasyon alanı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte planlama alanının mevcut arazi kullanım durumu ve mülkiyet yapısı esas alınmak suretiyle meri plan bütünlüğü dikkate alınarak konut ve ticaret alanları olmak üzere çalışma ve iskan alanları da belirlenmiştir.

Söz konusu planlama alanında ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri değerlendirilerek donatı alanları oluşturulmuş olup Anadolu Yakası Raylı Sistem Müdürlüğü talebi doğrultusunda şekil 5.25'de görüldüğü üzere depo alanı ve Triyaj alanı düzenlenmiştir.

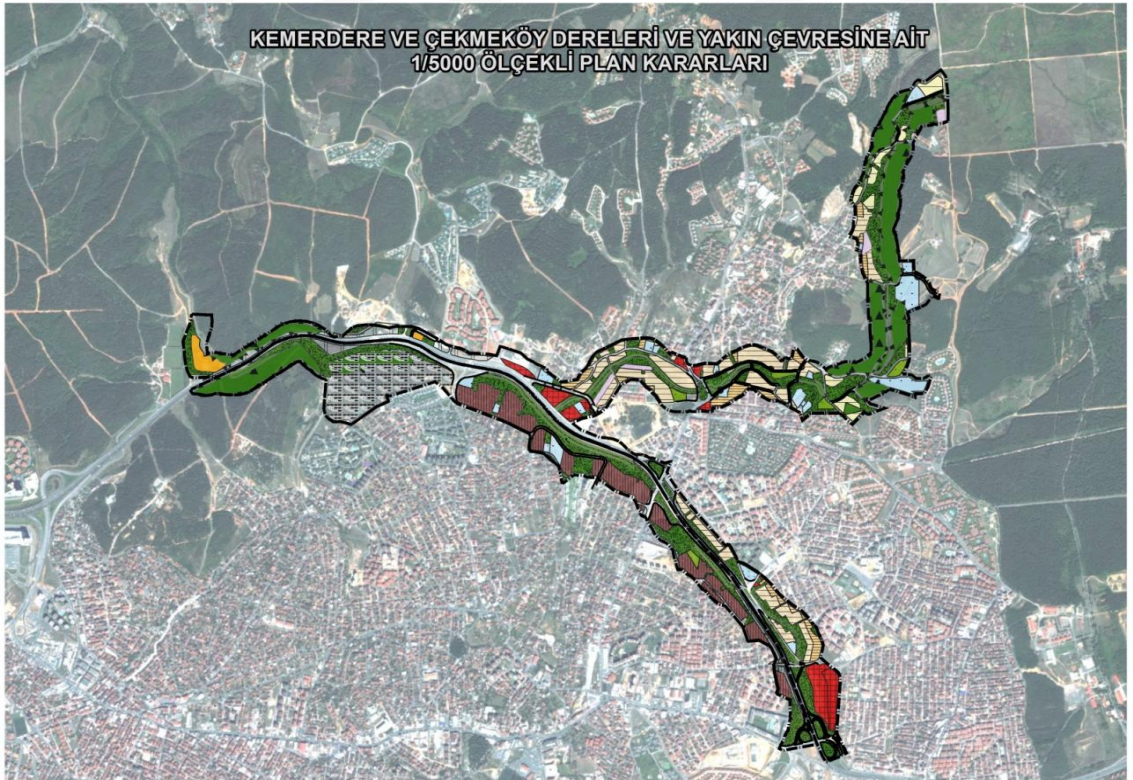
Şekil 5.25: Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Depo Ve Triyaj Alanı Düzenlemesi

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

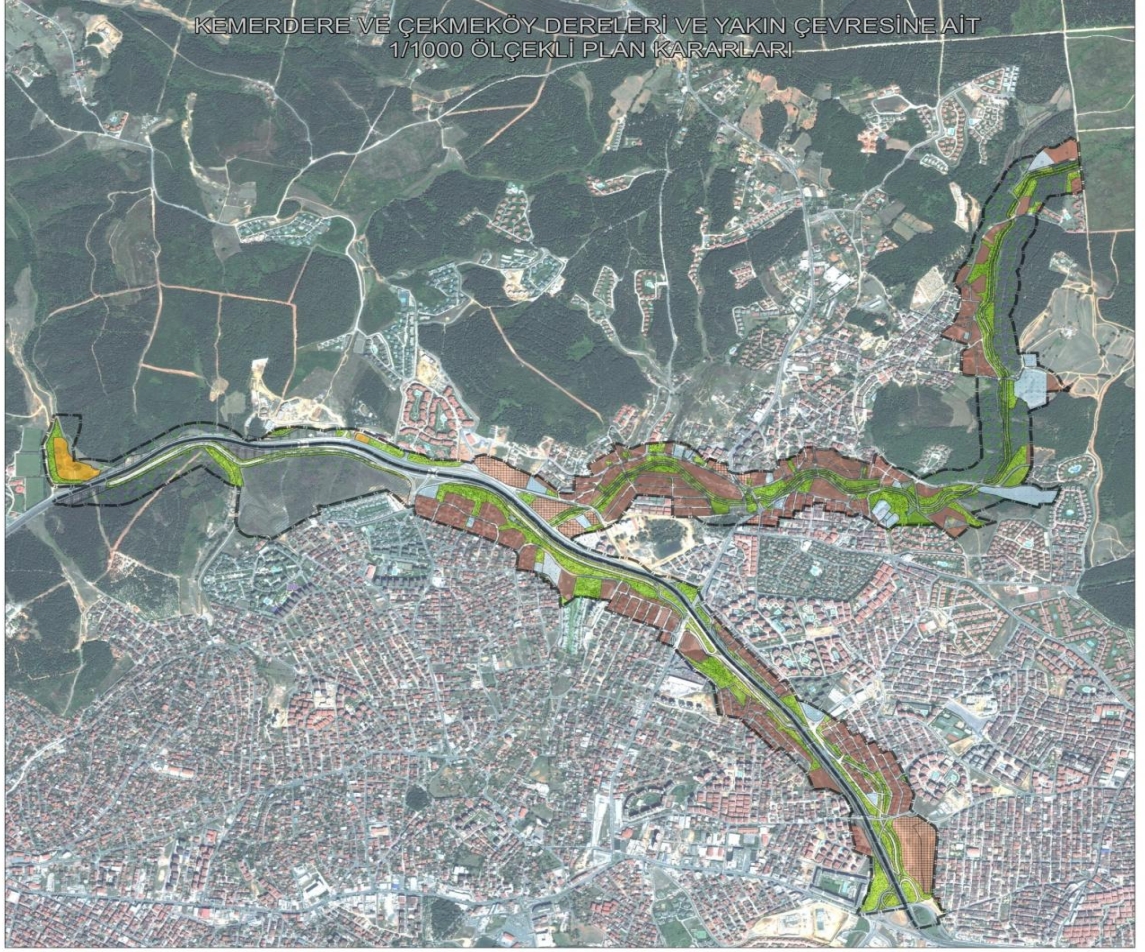
Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ve çevresine ilişkin 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan değişiklikleri oluşturulmuş olup 21.11.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Şekil 5.26: 1/5000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Plan Değişikliği

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.27: 1/1000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi Plan Değişikliği

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü 1/5000-1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği Raporu [erişim tarihi, 20.04.2016].

21.11.2014 t.t.'li 1/5000-1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı'nda düzenlemeye konu 100 metrelik dere koruma bandı içerisindeki imarlı alanlarda yapılaşma yoğunluğu Çekmeköy İlçesi'nde Konut Alanları için E:0.25, E:0.40, E:0.50, E:0.60, E:0.80, Konut+Ticaret Alanları için E:0.80, E:1.00, E:1.60 şeklinde kademelendirme yapılarak Ümraniye İlçesi'nde ise E:1.30-E:1.40 emsal değerleri oluşturularak düzenlenmiştir.

Plan değişimlerini gösteren plan örnekleri aşağıda plan adları ve onay tarihleriyle birlikte belirtilmiş olup plan bütününe ilişkin bilgi paftaları EK 4 ve EK 5 olarak sunulmuştur.

Şekil 5.28: 12.02.2004 t.t.'li 1/5000 ölçekli Çekmeköy Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.29: 21.11.2014 T.T.'Li 1/5000 Ölçekli Kemerdere Ve Çekmeköy Deresi İle Yakın Çevresi Nazım İmar Planı Değişikliği Örneği

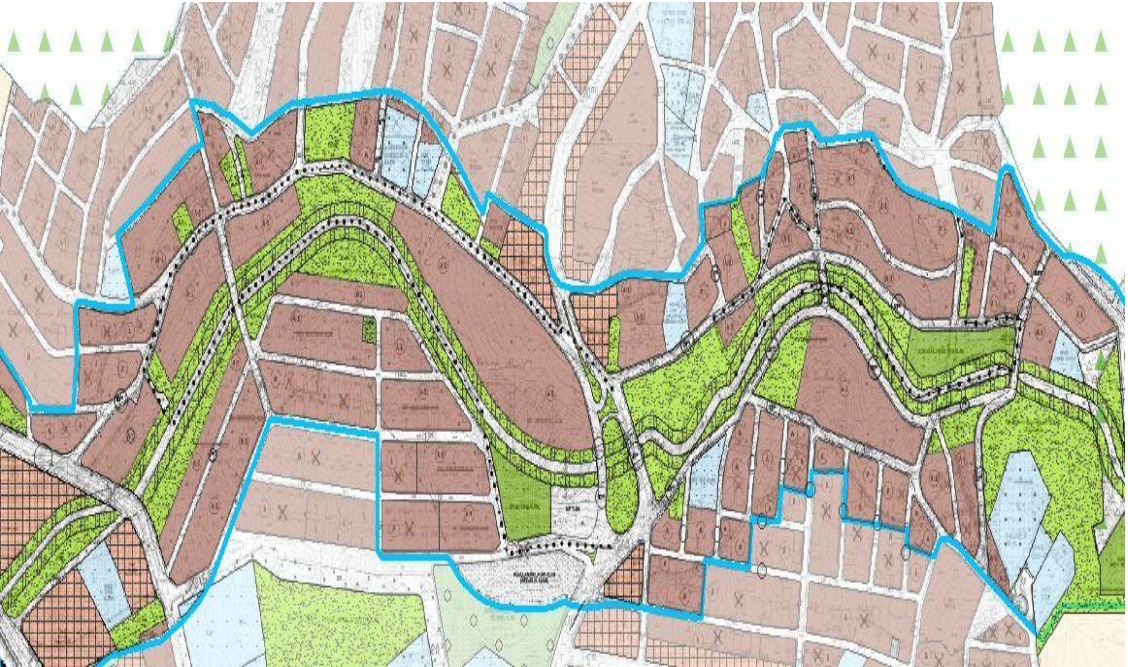
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.30: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.31: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği

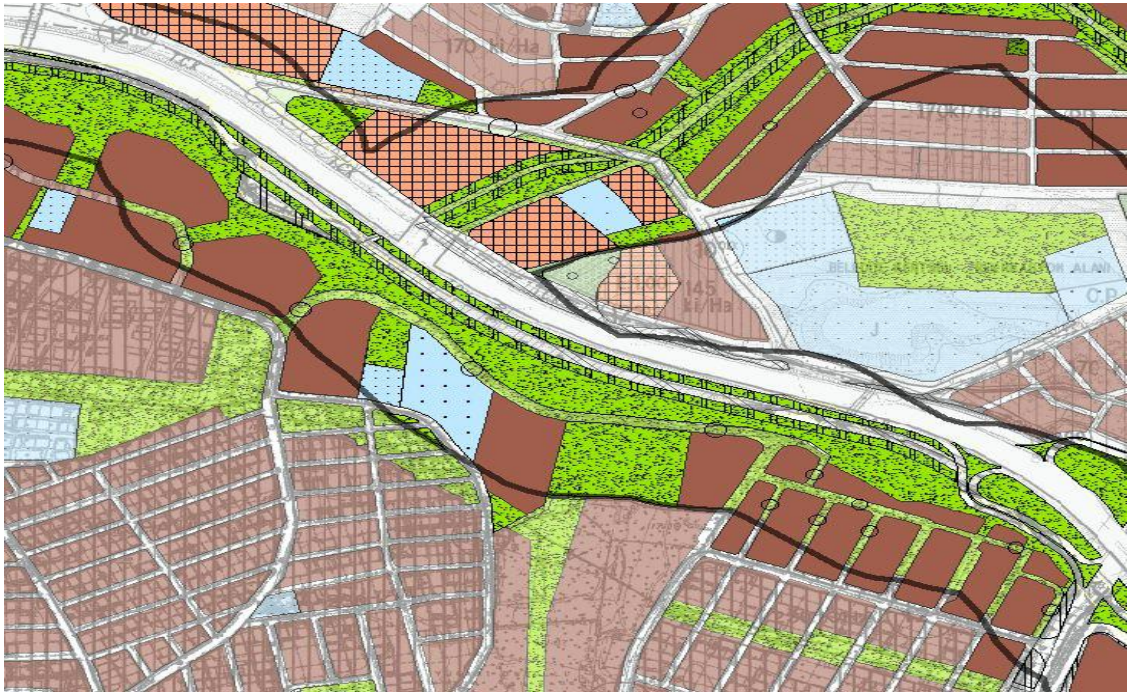
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.32: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.33: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği

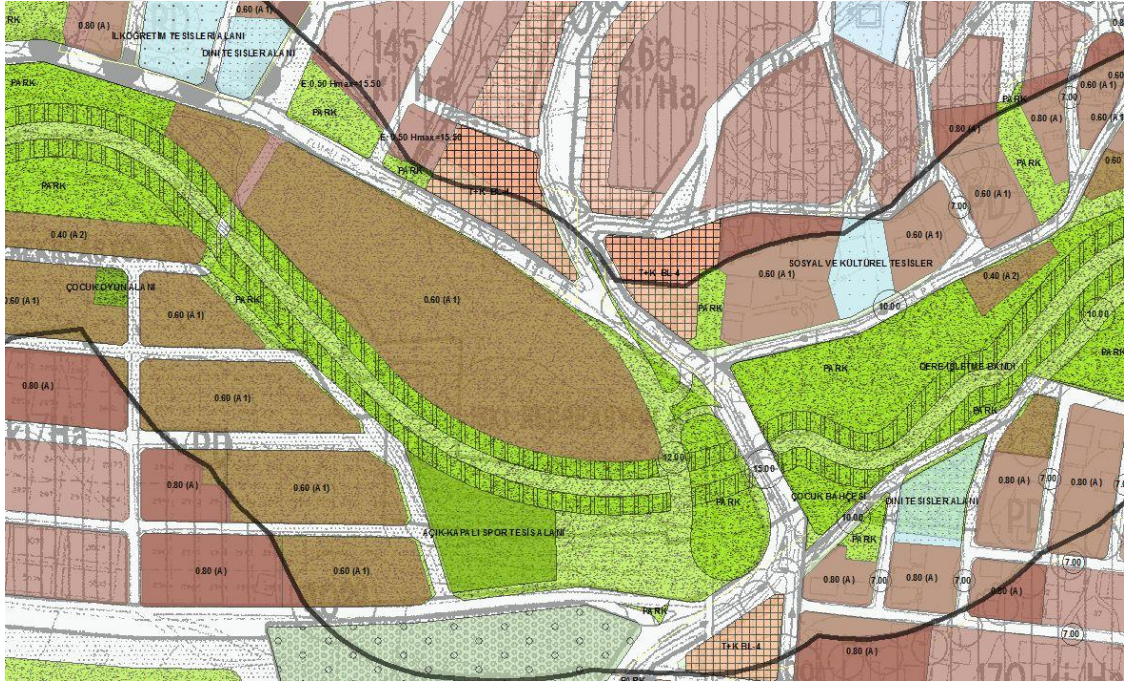
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.34: 22.08.2010 t.t.'li 1/1000 ölçekli Çekmeköy Uygulama İmar Planı Örneği

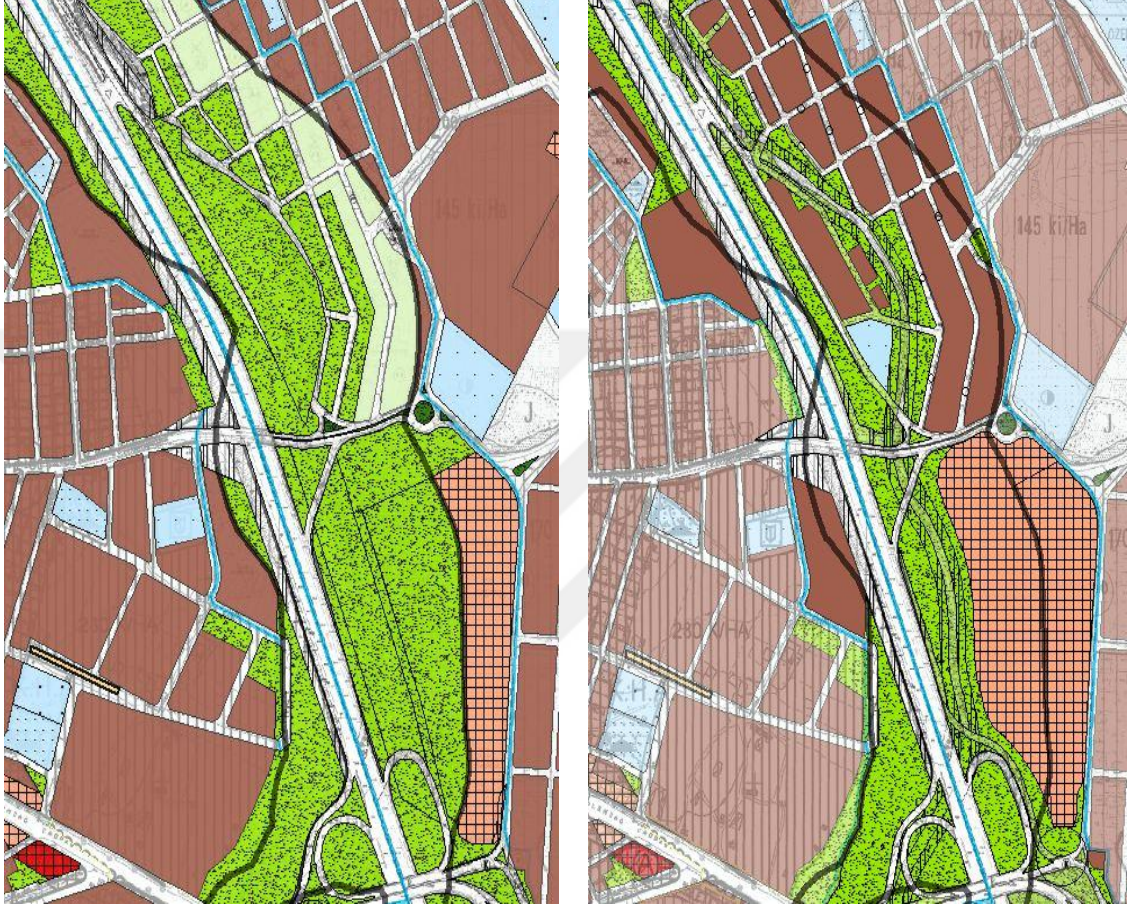
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.35: 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.36: Sol tarafta 20.11.2009 t.t.'li 1/1000 ölçekli Ümraniye A.Dudullu Y.Dudullu Esenşehir Mahallelerinin Havza İçinde Kalan Kısımına Ait Uygulama İmar Planı Örneği ile sağ taraftaki 21.11.2014 t.t.'li 1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Uygulama İmar Planı Değişikliği Örneği karşılaştırması

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

21.11.2014 t.t.'li 1/5000-1/1000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği öncesi yürürlükteki plan kararlarında yukarıdaki şekillerde görüldüğü üzere 100 m.'lik dere koruma bandı İski Rekreasyon Alanı, Park Alanı olarak görülmekte iken 12.07.2013 t.t.'li plan değişikliği ile söz konusu park alanlarının yapılaşmaya konu edildiği görülmektedir.

Çekmeköy ve Ümraniye ilçe sınırlarındaki 21.11.2014 t.t.'li 1/5000 ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Nazım İmar Planı Değişikliği Ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği 15.04.2015 tarihinde askıya çıkartılıp bir aylık askı süresi sonunda 14.05.2015 tarihinde askıdan indirilmiştir. Askı sürecinde 379 adet

itirazda bulunulmuş olup itirazların büyük çoğunluğu park, bölge parkı, dere, dere işletme bandı alanlarını da kapsayan planla belirlenen nüfusun ihtiyacını karşılayan donatı alanlarının kaldırılması ve yapı yoğunluklarının arttırılması yönündedir. Oysaki plan değişikliği doğrultusunda bölgeye yapı ve nüfus yoğunluğunun gelmesi ve kentin yaşam kalitesini arttıran söz konusu donatıların kaldırılması bir çok sorunu beraberinde getirir nitelikte olmaktadır.

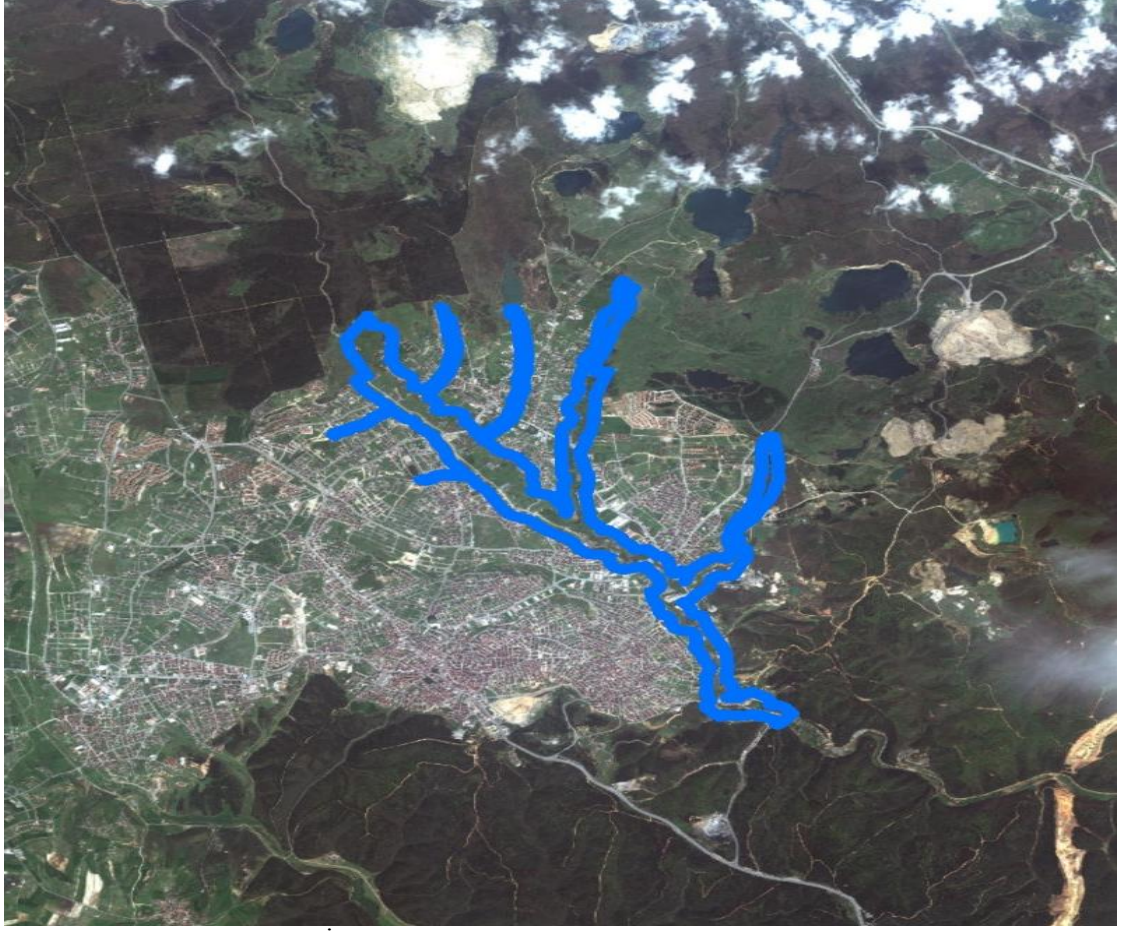
5.3 ARNAVUTKÖY BOLLUCA DERESİ ÇALIŞMA BÖLGESİ

5.3.1 Planlama Sürecinin Başlaması

23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesinin 24.01.2013 tarihinde yapılan değişiklik ile “*İçme suyu havzalarında EK-1'de isimleri verilen derelerin, orman alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar dışında kalan kısımlarında; ıslah projesine uygun olarak bu derelerin ıslah kesitinin her iki yanında; temizlik ve onarımlarının yapılabilmesi amacıyla imar planlarında en az on metrelik dere işletme bandı ayrılır. Dere ıslah alanı ile dere işletme bandları idarece kamulaştırılır*” şeklinde yeniden düzenlendiği belirtilerek daha önce yürürlükte olan 23.01.2011 tarihli yönetmeliğin 6.9.g maddesi doğrultusunda planlara işlenen dere yapı yaklaşma mesafelerinin 24.01.2013 tarihinde değişiklik yapılan İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği çerçevesinde revize edilmesi İSKİ tarafından talep edilmiştir.

12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000-1/1000 Ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği İle 21.11.2014 t.t.'li 1/5000-1/1000 Ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi İle Yakın Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği'nde olduğu gibi Arnavutköy İlçesi, Bolluca Deresi plan çalışmaları da 09.04.2013 gün ve 2013/3826 sayılı Başkanlık Oluru kapsamında başlatılmıştır.

Şekil 5.37: Bolluca Deresi Ve Yakın Çevresi

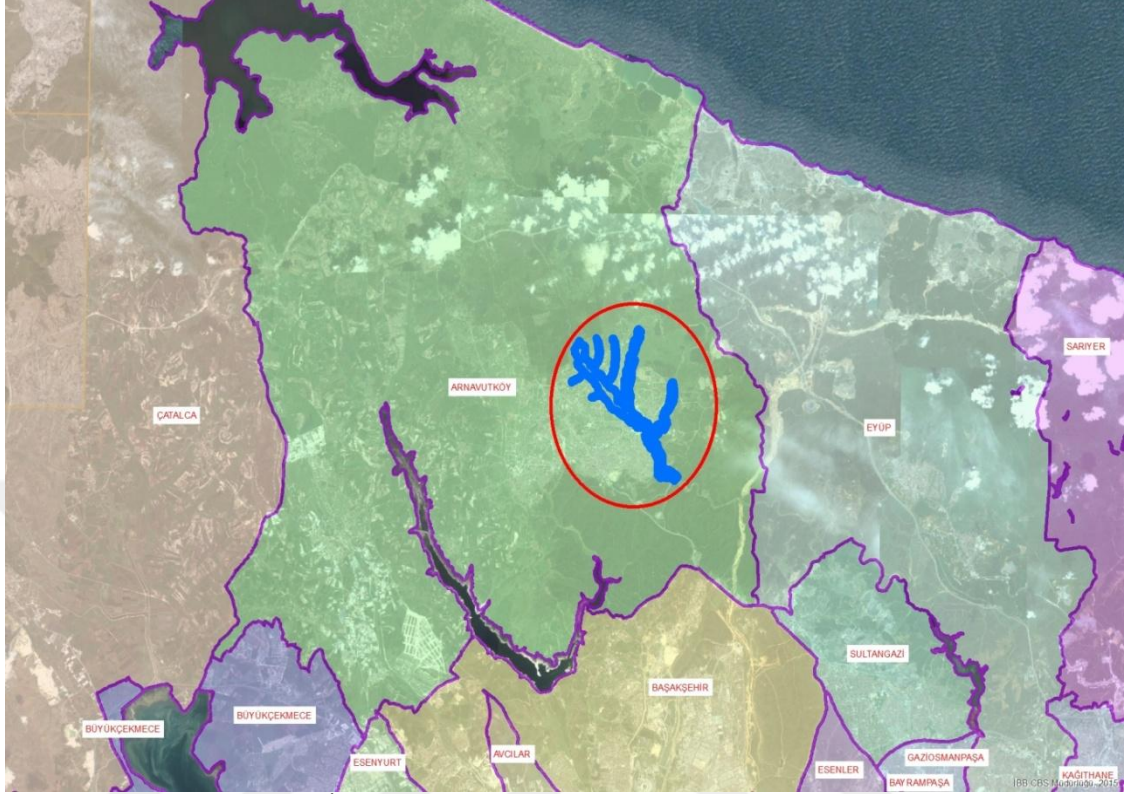
Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

5.3.2 Planlama Alanı

İSKİ Genel Müdürlüğünce 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazı ile bildirilen mevzuat değişikliği kapsamında plan revizyonu gerektiren alanlara ilişkin alınan karar ile Arnavutköy İlçe sınırları içerisinde yer alan, Alibey Havzası'ndaki Bolluca Deresi ve yakın çevrelere yönelik alanlarda Dere Koruma Kuşaklarına İlişkin yapılacak fonksiyon değişikliklerinin, yürürlükte olan 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama planlarına işlenmesi gerekliliği doğrultusunda planlama alanı belirlenmiştir.

Planlama alanı, Sazlıdere Havzası Uzun Koruma Kuşağının doğusunda, Alibeyköy Havzası Uzun Koruma Kuşağında ve Ambarlı Atıksu Toplama Havzası sınırları içinde kalmakta olup alanın Kuzey ve doğusu sık orman alanları ile çevrilidir.

Şekil 5.38: Bolluca Deresi Ve Yakın Çevresi Planlama Alanı

Kaynak: <https://gis.ibb.gov.tr>, İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

5.3.3 Planlama Alanındaki Eşik Analizleri ve Mevcut Durum

Arnavutköy İlçesi, İstanbul İli'nin içme suyu ihtiyacının önemli bir kısmını karşılayan Terkos Gölü, Sazlıbosna Baraj Gölü havzası, Alibey havzası, tarım ve orman alanları ile İstanbul'un en önemli ekolojik alanlarına sahiptir.

Planlama alanında dikkat edilmesi gerekli olan ve plan çalışmalarını yönlendirecek doğal eşik unsurları Alibey Havzası, bolluca deresi anakol ile yan kollarının oluşturduğu vadi tabanı, kısıtlı tarım arazileri ve orman alanlarıdır. Doğal su kaynaklarının yanı sıra bölgenin, yarısı orman, üçte bir oranındaki bir kısmı da tarım arazilerinden oluşmaktadır. Bolluca ekolojik koridoru Arnavutköy merkezi ve alt bölgelere kimlik sunan doğal bir koridordur.

Planlama alanında topoğrafik eğim yüzde 0 ile 10 arasında değişim göstermekte olup açılan sondajlarda 4.00 – 6.00 m. derinlikler arasında yer altı suyuna rastlanmıştır.

Yapılan jeolojik değerlendirmeler ışığında planlama alanı yerleşime uygunluk açısından önlemler alanlar ve uygun alanlar olarak gruplandırılmıştır. Tarım alanları açısından planlama alanı incelendiğinde ise söz konusu alanda kuru mutlak tarım arazisi, marjinal tarım arazisi ve mera alanlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Mevcut yapı gözlemlendiğinde dere koruma bandı sınırı içindeki alanın, bir kısmı özel mülk sahibince bahçe tarımı yapılarak değerlendirmekte, bir kısmı hayvancılık amaçlı kullanılmakta, bir kısmı tamamen boş, bir kısmında ise konut ve sanayi yapıları bulunmaktadır.

5.3.4 Üst Ölçekli Plan Kararlarının İncelenmesi

15.06.2009 onaylı 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planında 1/100.000 ölçekli plandan ölçü alınamamakla birlikte planlamaya konu alan kısmen Havzaiçi Rehabilitasyon Edilecek Alan, kuzeydoğusunun bir kısmı Orman Alanında ve Bolluca Deresi koruma bandı aksını kapsayan alan ise Kentsel Ve Bölgesel Yeşil ve Spor Alanı'nda kalmaktadır.

5.3.5 Meri Plan Kararlarının İncelenmesi

Mevzuat değişikliği ile plan değişikliği çalışmaları devam eden, Arnavutköy İlçe sınırları içerisinde yer alan Bolluca Deresi ve Yakın Çevresine ilişkin planlama alanı 21.04.2010 onanlı Arnavutköy Merkez ve Çevresi 1/5000 ölçekli Revizyon Nazım İmar Planı ve 14.06.2010 onanlı Arnavutköy Merkez ve Çevresi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı kapsamında yer almaktadır.

5.3.6 Plan ve Plan Kararları Oluşum Süreci

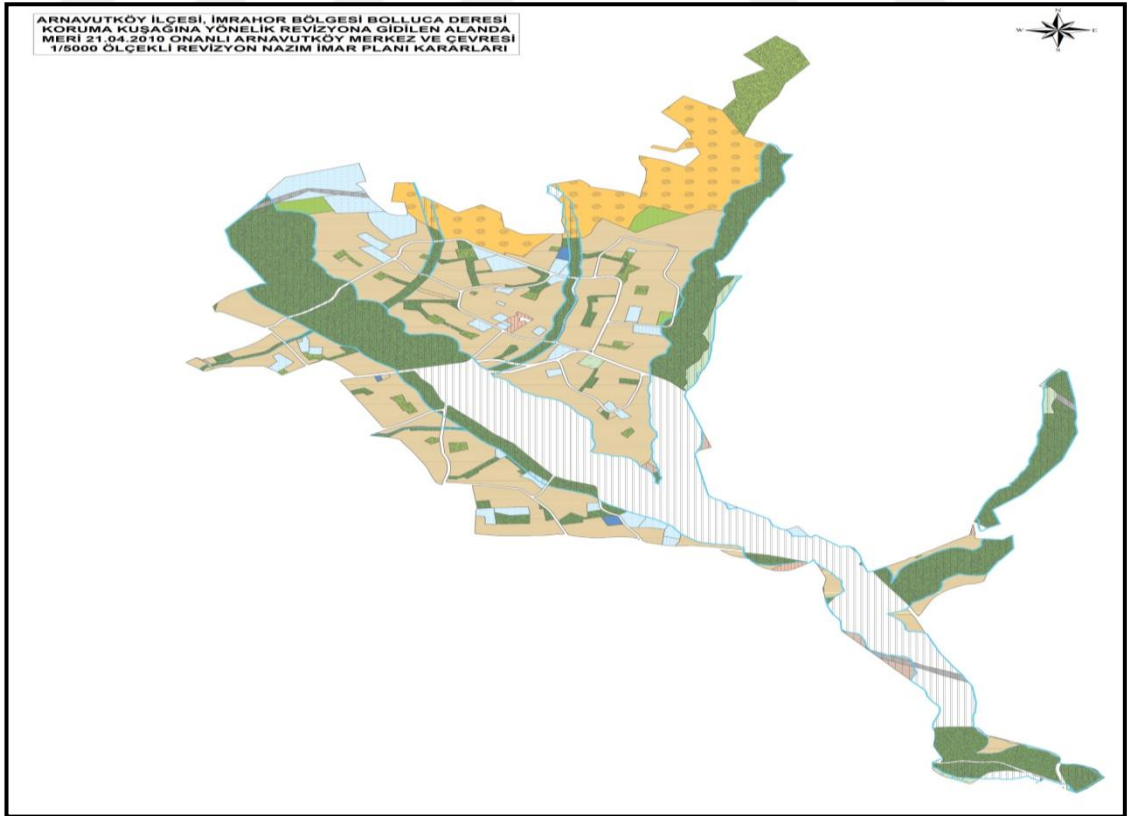
Arnavutköy İlçesi, Bolluca deresi yaklaşık yedi kilometrelik bir bölüm olarak kentsel alanlardan geçerek Alibey Barajı'na kadar devamlılık gösterir. Bolluca ekolojik koridoru yaklaşık 318.8 hektarlık bir alan içerisinde bulunmaktadır. Dere koruma alanları ve içme suyu havzaları arazi üzerinde kolaylıkla okunabilmekte olup İSKİ yönetmeliğinin 24.01.2013 tarihli değişikliği doğrultusunda dere koruma bantlarının

yeniden düzenlenmesi, kullanımı ve programlanması için söz konusu alanın ekolojik açıdan önemini yitirmemesi adına yapılaşma yoğunluğu verilmeden sürdürülebilir bir kent için daha olumlu bir süreç takip edilmektedir.

Bolluca ekolojik koridoru, Arnavutköy İlçesini kuşatan Tayakadın ve Boğazköy orman bölgelerini birleştirmesi açısından doğal bir ekolojik geçiş koridoru niteliğindedir. Ayrıca Bolluca deresi, bölge içinde önemli bir ekolojik eğere sahip, İstanbul'un önemli içme suyu havzalarından biri olan Alibeyköy havzasını beslemektedir. Bolluca ekolojik koridorunun özel kriterlerle koruma altına alınması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmekte olup söz konusu bölge için hazırlanacak planlarda planlama ilkelerinin oluşumu açısından esas kriter olarak ele alınması büyük önem taşımaktadır.

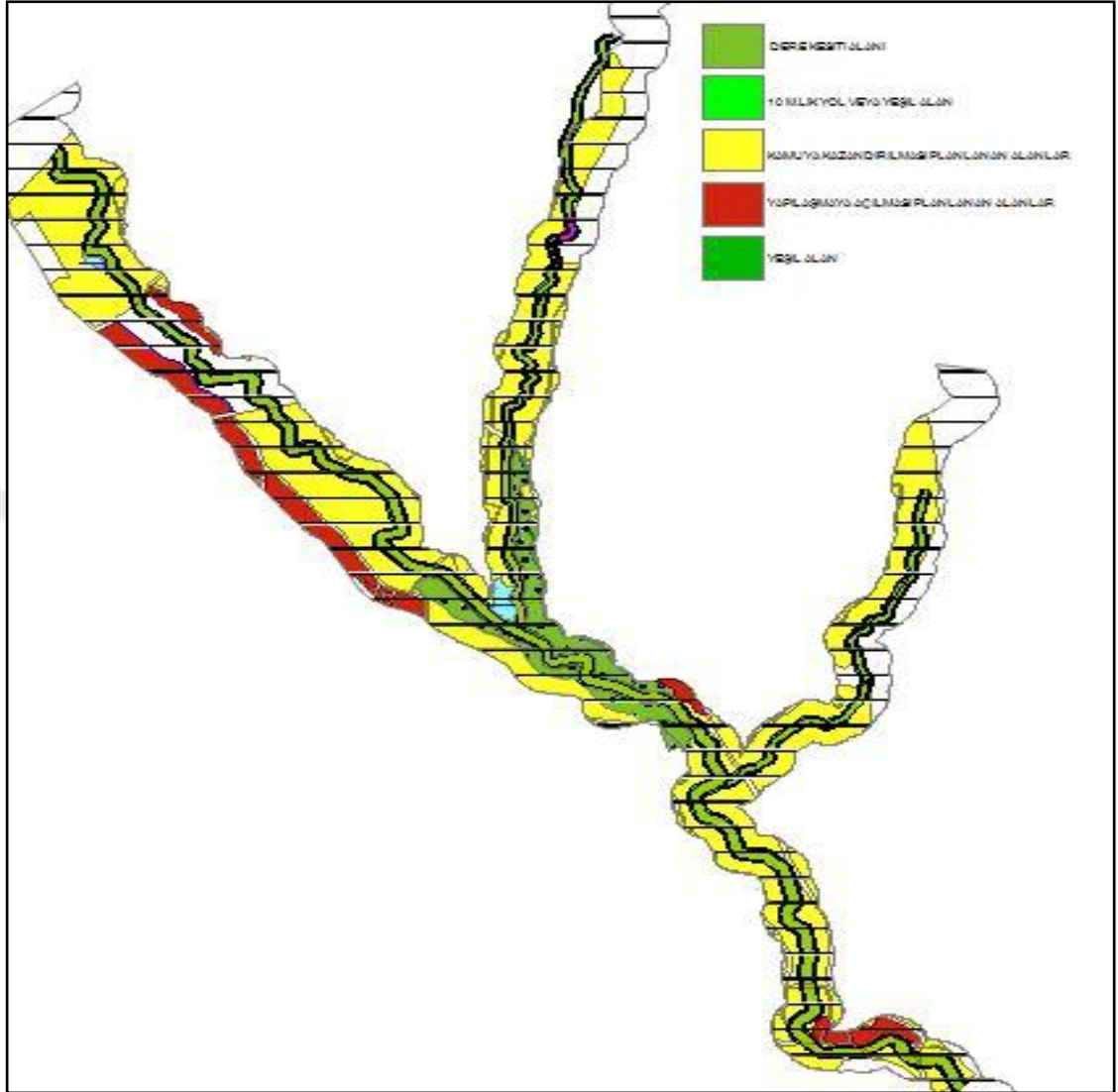
Arnavutköy İlçesi, İmrahor Bölgesi Bolluca Deresi Ve Yakın Çevresi İle İmrahor Mahallesi Revizyon İmar Planı çalışmaları devam etmekte olup 1/5000 ölçekli plan taslağı oluşturulmakla birlikte çalışmalar ilçe belediyesiyle eş zamanlı olarak yürütülmektedir.

Şekil 5.39: 21.04.2010 onanlı Arnavutköy Merkez ve Çevresi 1/5000 Ölçekli Revizyon Nazım İmar Planı Örneği

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Şekil 5.40: Arnavutköy Bolluca Deresi Öneri Plan Çalışması

Kaynak: İBB Planlama Müdürlüğü [erişim tarihi, 20.04.2016].

Yukarıdaki şekilde yeşil kısım dereye ait alan, kırmızı ile belirtilen alanlar yapılaşmaya açılması planlanan alanlar, sarı ile belirtilen alanlarda ise kamu yararına rekreasyon alanları düzenlenmesi yapılacak alanlar olarak ön görülmektedir.

Arnavutköy İlçesi'ndeki havza alanları kentin içme suyunu sağlamakla birlikte, kentin nefes alma noktaları ve hava koridorları oluşturmaları bakımından son derece değerlidir. Sazlıdere Havzası'ndaki su koridoru, Sazlıdere Barajı'nı Karadeniz'e birleştirmekte böylelikle doğal bir hava akımı oluşturmaktadır. Alibeyköy Havzası'nda kalan Alibeyköy Baraj Göl'ü ise, Terkos'u Haliç'e bağlayan ekolojik koridoru, devamında ise Bolluca ve İmrakor yerleşmeleri üzerinden kuzey ormanlarını birleştirmektedir.

Dere, dere kenarları ve havza alanları, doğal sınırları içinde iklim, jeoloji, topoğrafya, toprak, flora ve faunanın su ile etkileşim içinde olduğu alanlardan olup bu faktörlerden herhangi birinde doğal olarak veya insan etkisiyle meydana gelebilecek bir değişiklik tüm sistemi etkilemektedir. Bu nedenle mutlak korunması gereken bölgeler arasındadırlar.

Türkiye ile Hollanda arasındaki diplomatik ilişkilerin tesisinin 400. yıldönümü kutlamaları kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından desteklenen, İstanbul'un test alanlarından birisi olarak yer aldığı Arnavutköy İlçesi, Kent Yapmak temalı 5. Uluslar arası Rotterdam Mimarlık Bienali çerçevesinde çeşitli atölye çalışmaları ile Bienal ve Arnavutköy Belediyesi işbirliği ile sürdürülebilir kent bakışıyla Bolluca Ekolojik Koridoru ele alınmıştır. Bu doğrultuda yapılan tüm çalışmalar ve araştırmalar derlenip toparlanarak kitap haline getirilmiş ve Sürdürülebilir Kent Yapmak Arnavutköy İlçesi Yaklaşımı adını almıştır. Yine daha sonrasında Arnavutköy Belediyesi tarafından, İstanbul Deneme Bölgesi Bolluca Ekolojik Koridor Pilot Projesi Ön Tasarımı adı ile çalışmalar yürütülmüş ve yayınlanmış olup Bolluca ekolojik koridoru, ekolojik koridor dere ıslah ilişkisi, ekolojik koridor teknik altyapı ilişkisi ile ekolojik koridor kent ilişkisi ele alınmıştır. Bu doğrultuda Arnavutköy İlçesi, Bolluca deresine ilişkin oluşturulacak olan planlarda İstanbul Büyükşehir Belediyesiyle ortak çalışmalarda bulunmaktadır.

Bolluca ekolojik koridor pilot bölgesi ön tasarımı projesi ile derelerin beton kanallarla kontrol altına alınması yerine, derenin doğal özelliklerini koruyabilecek ve mevsim değişikliklerine uyum sağlayabilecek doğal akarsu profillerinin tercih edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Açık dere yatağı şüphesiz ki su ile temas eden toprak alanının genişlemesi ile kendine özgü doğal bitki örtüsünü oluşturur. Ekolojik koridorun bozulması adına yapılaşmaya izin verilmemesi dere boyunca kamusal fonksiyonların düzenlenmesi gerektiği ortaya konmuştur. Doğayla barış içerisinde su yönetiminin sağlanması sürdürülebilir ekolojik kent hedefine ulaşmak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmalar ışığında bölge için park alanları, çevreci ulaşım ağı, tarım alanları, hobi bahçeleri, mutfak bahçeciliği, rekreasyon alanları, seyir terasları, açık hava tiyatrosu, etkinlik köprüleri gibi fonksiyonlar önerilmektedir.

Derenin nitelikli potansiyelinin tamamının kullanılabilceği ve su yüksekliğinin mevsimsel değişimlerine adapte olabilen daha doğal ve daha geniş bir akarsu profilinin oluşmasına imkan verecek dere ıslah kesiti önerildiği grlmektedir.

Burada söz konusu proje ve plan çalışmaları ile hedeflenen, derelerin ve çevresindeki koridorun ekolojik yapısının bozulmaması, derenin her iki yakasındaki bu alanların kent peyzajına, kentsel tarıma ve eko turizme kazandırılarak mülk sahiplerinin de fayda sağlaması, pasif alan hükmündeki ekolojik koridorun aktif hale dönüştürülerek halkın kullanımına sunulması, bu doğrultuda İSKİ kamulaştırma maliyetinin azaltılması, havza ve dere koruma alanlarında yer alan yapıların rehabilitasyonunun sağlanması, İstanbul'un diğer içme suyu havzalarını besleyen dere ve dere koruma bantlarının kullanımına örnek olması ile sürdürülebilir kent kavramının geliştirilerek, gereklerinin uygulanmasıdır.

Arnavutköy İlçesi, başta Bolluca ekolojik koridoruna sahip olması, doğal su kaynakları, tarım ve orman alanları kent merkezine yakınlığı, tarih ve kültür öğeleri ile İstanbul'un geleceğini oluşturmaktadır. Tarımsal araziler, orman, gller, dereler, yer altı ve yerüstü doğal su kaynakları açısından zengin olmakla birlikte denize kıyısı olan ve bu özelliğinden dolayı turizme son derece elverişli eşsiz bir bölge konumundadır.

Planlama ve kontrol mekanizmasının az gelişmiş olması ile dere, su havzaları ve orman alanlarının bir parçası olarak dere boyunca devam eden, üretken peyzajın, kentleşme baskısı ile karşı karşıya kalması, şehrin ekolojik sürdürülebilirliğini sağlayan bu alanlar için oluşacak tehlikenin habercisi niteliğindedir. Bolluca ekolojik koridorunun da kentleşme ile mevcut yapılaşma mantığını benimsemesi halinde bu durumdan bütüncül bir değerlendirmeye şehrin zararlı çıkacağı son derece açıktır.

Ayrıca yerel yönetimler olarak İSKİ, Tarım Ve Orman Bakanlığı, Büyükşehir Belediyesi ve Arnavutköy Belediyesi sorumluluk alanında bulunan bu çalışmalarda ilgili kurum ve kuruluşların, akademisyenler ile tüm sivil toplum kuruluşlarının da katılımının sağlanması bölge için faydalı olacağı kanaati hakimdir.

Arnavutköy İlçesi, Bolluca deresi koruma kuşağına ilişkin planlama süreci sonrası, devam eden çalışmalar ışığında kentin doğusu ve güneyinde bulunan orman alanları arasında doğal sürdürülebilir bir koridorun oluşması, halihazırda kullanılmayan alanların kamusal kullanıma açılarak İstanbul için büyük bir rekreasyon alanının oluşması, dere mutlak koruma bandı içinde kalan sağlıksız konutların ve donatı alanlarının rehabilitasyonunun sağlanması, dere koruma bandı içindeki alanda dereye zarar vermeyen ekolojik tarımın gelişmesi, beton bir kanal yerine derenin nitelikli potansiyelinin tamamının kullanılabilmesi ve su yüksekliğinin mevsimsel değişikliklere adapte olduğu akarsu projelerinin oluşturulması beklenen sonuçlar arasındadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kent ekosistemi içerisinde bulunan dereler taşkın alanları, dere koruma bantları, dere kenarlarındaki biyolojik çeşitlilik ve havza alanları ile dere ekosistemini oluşturmaktadır. Bu ekosistem içerisinde hidrolojik döngü ve dere taşkınları ile dere kenarlarında kendine has bir bitki örtüsü oluşumu gözlemlenmektedir. Bu yeşil aks ile dere, birbirinin koruyucusu durumunda olup birbirini beslemektedir. Derelerin taşkın alan sınırları da göz önüne alınarak belirlenen dere koruma bantları bu doğrultuda oluşturulmuş yeşil alanlardır. Dereler ve dere taşkınları çevrede bulunan doğal bitki örtüsünü beslerken, dere kenarlarındaki ağaçlık ve yeşil alanlar yağmur suyu toplayarak derenin su debisini korur böylelikle ekolojik denge sağlanmış olur.

Kent ekosisteminin aynı zamanda dere ekosisteminin bir parçası olan dere kenarlarına ilişkin, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü İçme suyu Havzaları Yönetmeliği doğrultusunda derelerin her iki tarafındaki 100 m.'lik alanın mutlak koruma bandı veya dere koruma bandı olarak kabul edilmesini öngören yönetmelik maddesi değişikliğe uğrayarak 24.01.2013 tarihi itibarıyla 100 m'lik dere koruma bandı alanı 10 m.'ye çekilerek dere işletme bandı olarak yeniden düzenlenmiştir. 15.03.2013 gün, 132499 sayılı İSKİ Genel Müdürlüğü yazısı ve ekleri ile İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin 6.9.g maddesinde 24.01.2013 tarihli yapılan değişiklik kapsamında plan revizyonu çalışmaları başlamıştır. Ancak dere ekosisteminin bu karardan büyük ölçüde zarar göreceği alınan plan kararları ile desteklenir niteliğe ulaşmaktadır.

Kendi içerisinde bir dönüşüm ve yenilenmeye sahip olan dere ekosistemi, dere, dere taşkın alanları, dere koruma bantları ve havza alanlarıyla sistemi oluşturan unsurlardan birinin eksilmesiyle zarar görmektedir. Dere kenarlarında derenin taşkın alanlarından az olmayacak şekilde planlarda dere koruma alanları oluşturulur ki bu ekosistemin devamlılığı sağlanarak kentin ekolojik değerleri korunur. Bu ekolojik dengenin bozulmaması kentin doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini getirmektedir.

İstanbul'da dere, dere koruma bandı ve dere havzalarının korunmasına ve düzenlenmesine ilişkin kanun ve yönetmelikler, bu alanlarda yapılaşmanın oluşmasına izin vermeme noktasında kararlı ve caydırıcı olamamıştır. İlerleyen süreçte kentin doğal

kaynaklarının korunması temel ilkesine dayalı sürdürülebilir planlama kavramının oluşturulmasında yardımcı nitelikte dayanak unsuru olarak yürürlükteki mevzuatın kullanılmadığı görülmektedir. Planların mevzuat doğrultusunda şekillendiği ve oluşturulduğu düşünülecek olursa bu durum aslında en temel problemler arasında olup kentin yaşam kalitesinin iyileştirilmesi açısından söz derece büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda yapılan planların ise uygulama yönetmelikleri ile desteklenmemesi kurumlar arasında çelişki ve koordinasyonsuzluğu doğurmaktadır. Bu doğrultuda kent insanının kafası karışmakta olup yaşadığı kentin doğal kaynaklarını ve güzelliklerini, verilen zararlar zaman içerisinde tükenme riskini göz ardı ederek kendi çıkarları doğrultusunda kullanma eğilimi baş göstermektedir.

Genel olarak doğal kaynakların korunarak yaşam kalitesinin artırılması, kent insanının ilerleyen süreçte sağlıklı yaşam sürebilme ihtimalini artırır niteliktedir. Kent insanında bu bilincin oluşturulması toplumun her kesimine sağlıklı yaşam, sağlıklı çevre temalı toplantı, seminer, konser, gösteri gibi etkinliklerin ulaşması ile mümkün olabilmektedir. Ancak bu kültürel etkinlikler doğrultusunda oluşturulmak istenen çevre bilinci somut adımlarla, kanun, yönetmelik ve plan ilkeleriyle desteklenmelidir.

İSKİ Genel Müdürlüğünün İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'nin ilgili maddesinde değişiklik yapılması sonucu 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazısı ve eki ile revizyonu istenen İstanbul İli genelindeki derelere ilişkin 09.04.2013 gün ve 2013/3826 sayılı Başkanlık oluru ile etaplar halinde plan çalışmalarına başlanmış olması nitelikli bir planlamaya ulaşamayacağı anlamına gelmemekle birlikte sürdürülebilir planlama kararlarını destekler nitelikte olmamaktadır.

Söz konusu plan çalışmalarının nitelikli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla İstanbul'un özgün kent kimliğini oluşturan öğelerinin belirlenerek ortaya çıkarılması, düzenli, güncel ve erişilebilir bir veri tabanının oluşturularak planlama alt yapısının sağlamlaştırılması, kurumlar arası veri tabanı birliğinin oluşturularak koordinasyonunun sağlanması kentin hedefler doğrultusunda sürdürülebilir gelişimini beraberinde getirmektedir.

Doğal kaynakların sürdürülebilirlik ilkeleri ile korunmasının amaçlanması aynı zamanda kent insanının yaşam kalitesinin artması, kentin doğal ve özgün kimliğinin korunması ile şehrin imajı ve tanıtımı açısından da fayda sağlamaktadır.

İstanbul'un barındırdığı doğal kaynakların korunarak hizmete sunulması, dünya turizm pazarında benzer metropoller ile rekabet edebilir hale gelmesi ve arzu edilen turist sayısı ve turizm gelirlerine erişilebilmesi için planlı ve stratejik gelişimin sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda İstanbul'un doğal değerlerinin tespitinin doğru yapılması, doğal envanterin oluşturulması, geliştirilmesi ve bu veriler doğrultusunda İstanbul'a katkı sağlayacak doğa turizmi adımlarının atılarak kent ekonomisinin canlandırılması amaçlanmalıdır. İstanbul'un sahip olduğu doğal zenginlikler düşünüldüğünde bu amaçla oluşturulabilecek bir çok alan bulunmakta olup düzenlenecek tabiat parkları, sulak alanlar, göl, dere ve havza alanları, yeşil alanlar, mera, tarım ve çiftlik alanları, ağaçlık ve fidanlık alanlar, botanik bahçeleri, kuş gözlem alanları, korular, parklar, bisiklet yolları, rekreasyon ve peyzaj alanları, kamp ve izcilik alanları, tematik parklar, dağ ve doğa yürüyüş alanları, atıcılık ve atlı doğa yürüyüşü fonksiyonlu alanlar, tarım ve çiftlik alanları, nehir ve göllerde olta balıkçılığı ve su altı etkinlik amaçlı alanlar ile spor alanları doğal kaynakları canlandırarak doğa turizmini oluşturan en popüler öğelerden olmaktadır.

Günümüzde hızla artan kentleşmenin olumsuz etkilerinin oluşmamasında veya oluşan etkinin azaltılmasında büyük rolü olan rekreasyon tesislerinin mevcut durumlarının tespiti ve potansiyel rekreasyon yerlerinin önerilmesi, geliştirilmesi ile farklı öğeler katılarak çeşitlendirilmesi ve rekreasyon alanlarına ilişkin veri tabanı oluşturularak korunmasının sağlanması gelecek kuşaklar için yapılabilecek en önemli yatırımlar arasında yer almaktadır.

Kent, daha iyi bir geleceğe kapı açar düşüncesiyle kırsal alanların hızla boşalması kentin geleceğini ekolojik, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan riske attığından bu sürecin iyi değerlendirilmesi, kentin sürdürülebilirliğinin ön planda olacağı planlı bir yaklaşımla idare edilmesi ve doğru politikalar izlenerek gerekli önlemler alınmalıdır.

İstanbul'daki doğal kaynaklarının sürdürülebilirlik hedefi doğrultusunda gelişiminin sağlanması için stratejilerin belirlenmesi, bu kaynaklara ilişkin gösterge değerlerinin nasıl daha yukarılara ulaşacağı sorusuna cevap bulunması, uluslararası alanda kabul gören kentsel yaşam kalitesi göstergelerine göre davranılması, kentin ekolojik değerlerine saygılı yaşam kalitesi yüksek bir kent politikası oluşturulması en temel adım olmalıdır. Şehrin küresel bir kent olma sürecinde, bu politikalar ışığında hazırlanacak kanun ve yönetmelikler ile ancak sürdürülebilir planlama ilkeleri hayata geçebilecek nitelik kazanacaktır.

Konumu, coğrafyası ve doğa güzellikleri ile eşsiz bir şehir olarak emanet alınan İstanbul'a sahip çıkılması ve kent dokusunun bozulmadan gelecek kuşaklara aktarımı adına, kentin, kendine özgü bir imaj ve üstünlük sağlayan ekolojik alanlarının korunması, kent ekosisteminin devamlılığının sağlanması, kent kimliğinin varlığının zedelenmemesi ve yaşanabilir kent olgusunun muhafaza edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arnavutköy Belediyesi, 2013. *İstanbul Deneme Bölgesi, Bolluca Ekolojik Koridor Pilot Projesi Ön Tasarımı*. İstanbul: Maraton Dizgi, Baskı

ERYILDIZ, S., 2005. *Kentsel Ekolojik Yerleşim Rehberi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü Çalışmaları.

KARTALER, Y. (Ed.), 2012. *Sürdürülebilir Kent Yapmak Arnavutköy İlçesi Yaklaşımı*. İstanbul: Maraton Dizgi, Baskı

Kentleşme Tematik Grubu, K. T. 2008. *Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi Ve Kentleşme Alanında Sürdürülebilirlik Çözümlemesi: (Yaklaşımlar, Modeller, Temel Alanlar)* İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü.

Sürekli Yayınlar

- AYDIN, B. Ve TEZER, A., 2011. İmar planları ekolojik planlamaya adapte edilebilir mi? *Ekoyapı Dergisi*. (3), ss.100-105
- DİNÇ, H. Ve BÖLEN, F., 2014. İstanbul derelerinin fiziki yapısı. *Planlama Dergisi*. **24** (2), ss. 107-120
- GÖKALP, D. D. Ve YAZGAN, M. E., 2013. Kentsel tasarımda kent ekolojisi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*. **6** (1), ss. 28-31
- ŞAHİN Ş., 2003. Ekolojik Söylemin Mekan Planlama ve Tasarıma Yansımaları. *TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. **2003** (2), ss. 55-59
- USLU, A. Ve SHAKOURİ, N., 2013. Kentsel peyzajda yeşil altyapı ve biyolojik çeşitliliği destekleyecek olanaklar. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*. **6**(1), ss. 46-50
- YALÇINER ERCOŞKUN Ö., KARAASLAN Ş., 2009. Geleceğin ekolojik ve teknolojik kentleri. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Megaron Dergisi*. **4** (1), ss. 54-67

Diğer Yayınlar

ALHANLIOĞLU, G., (2006) Kentsel mekanda su elemanı: Boğaziçi'ne dökülen dereler. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

ARSLAN, P., (2011) Ekolojik yapılar ve sürdürülebilir mimari bağlamında peyzaj mimarlığının yeri, önemi ve katkıları üzerine araştırmalar. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Başbakanlık, Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü 2006 tarih 27 sayılı Genelge, Dere Yatakları ve Taşkınlar; 8 Eylül 2006

Başbakanlık, Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü 2010 tarih 5 sayılı Genelge, Akarsu ve Dere Yataklarının Islahı; 19 Şubat 2010

BAYCAN LEVENT, T., (1999) Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma:Marmara Havzası İçin Bir Yöntem Denemesi. *Doktora Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

BAYSAN, A., (2014) Ekolojik yapıların sürdürülebilir çevreye katkıları üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

BİNGÖL, Y., (2006) İstanbul derelerinin mevcut durumu ve taşkın debilerinin hesabı. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

BOLU, E., (2007) Kentsel alanlardaki akarsuların ekolojik açıdan değerlendirilmesi; Meriç nehri örneği. *Yüksek Lisans Tezi* Edirne: Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Büyükşehir Belediyesi Kanunu (5216 s.k). **Resmi Gazete**, 25531; 23 Temmuz 2004

ÇALIŞKAN SAMUR, D., (2010) Sürdürülebilir ekolojik kentsel yerleşmelerde açık alanların önemi ve İstanbul'da ekopark öneri alanları: Pendik, Sultangazi, Fatih. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

ÇİÇEK, İ., (2014) Kentsel yenileme alanlarının sürdürülebilir gelişim modeli ile değerlendirilmesi, yel değirmeni örneği. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

ÇEVİK, D., (2006) Kent ekolojisi açısından Küçükçekmece gölü ve çevresinin irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Çevre Kanunu (2872 s.k). **Resmi Gazete**, 18132; 11 Ağustos 1983

DEMİREL, M., (2009) Su kaynakları yönetimindeki politika ve sorunlar: Denizli örneğinde bir değerlendirme. *Yüksek Lisans Tezi* Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (6200 s.k). **Resmi Gazete**, 8592; 25 Aralık 1953

DİNÇ, H., (2015) İstanbul derelerinin fiziki değişimi ve arazi kullanım ilişkisi. *Doktora Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

DURMAZ, M.S., (2013) Sürdürülebilir toplum gelişiminde toplum bahçelerinin önemi: Berlin Prensesler Bahçesi (Prinzessinnengarten). *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

GELGEÇ, T., (2012) Türkiye su mevzuatı ve değişen su paradigması. *Yüksek Lisans Tezi* Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

GÖKÇE, G., (2004) Sürdürülebilir Gelişme Süreci İçinde, Su Havzaları ve Hazine Arazilerinin Konumu, İstanbul Ayazağa Örneği. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

GÜNER, E., (2003) Su Havzaları ve Planlama İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemi web sayfası, <https://gis.ibb.gov.tr> [erişim tarihi, 20.04.2016].

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama Müdürlüğü, Dere Ve Ulaşım Şefliği plan, plan notları ve raporları ile hazırlık aşamaları hakkında bilgi ve doküman temini [erişim tarihi, 20.04.2016].

İmar Kanunu (3194 s.k). **Resmi Gazete**, 18749; 9 Mayıs 1985

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (2560 s.k). **Resmi Gazete**, 17523; 23 Kasım 1981

İSKİ (İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü) İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği (16.01.2013 tarihli, 2 sayılı Genel Kurul Kararlı). **Birgün Gazetesi**; 24 Ocak 2013

KARAKAYA, B., (2013) Kentsel peyzaj sürdürülebilirlik kent silüeti: Edirne tarihi çekirdeği. *Yüksek Lisans Tezi* Edirne: Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Kıyı Kanunu (3830 s.k). **Resmi Gazete**, 21281; 11 Temmuz 1992

KUŞAK, B., (2006) Su kıyılarının ekolojik açıdan değerlendirilmesi ve restorasyonu. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

KÜÇÜKALİ, U.F., (2005) Havza tanımı ve doğal kaynak yönetimi. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

ÖZDEDE, S., (2011) Düzce Akarsuyu Deresi ve yakın çevresinin kentsel peyzaj kullanımı yönünden irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* Düzce: Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

ÖZTÜRK, M., (2006) İstanbul derelerinin taşkın debilerinin tahmini. *Yüksek Lisans Tezi* Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

PAMUKÇU, P., (2011) İstanbul Riva Deresi ve çevresinin peyzaj potansiyelinin irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

- ŞANLISOY, A., (2002) İstanbul'daki su toplama havzalarında yaşanan sorunlar, nedenleri ve çözüm önerileri. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- TANER, T. M., (2010) Peyzaj düzenlemesinde suyun etkin kullanımı: Kurakçıl peyzaj. *Yüksek Lisans Tezi* İzmir: Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- TOKUŞ, M., (2012) Kentsel yeşil ağlar: İstanbul Sarıyer örneği. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- TOZAR, T., (2006) Doğal kaynakların sürdürülebildiği için geliştirilen ekolojik planlama yöntemleri. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Tozar ve Ayaşlıgil, T. (2007). *Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliği İçin Ekolojik Planlama Yöntemleri*. İstanbul: [Http://www.Orman.İstanbul.Edu.Tr/](http://www.Orman.İstanbul.Edu.Tr/). [ziyaret tarihi, 18.03.2016].
- TÜLEK, B., (2010) Bayındır Barajı örneğinde kentsel alanlar ve yakın çevresinde yer alan su kıyılarının ekolojik planlama ve tasarım ilkeleri. *Yüksek Lisans Tezi* Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1961.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.

Türk Medeni Kanunu (4721 s.k). **Resmi Gazete**, 24607; 08 Aralık 2001

UĞUR, S., (2009) Doğal su yüzeyleri çevresinde oluşturulan büyük ölçekli parkların ekolojik kriterler açısından irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

YÜCEL, S.D., (2012) Sürdürülebilir kent ve peyzaj ilişkisinde ekolojik geçiş zonları: İstanbul-Beykoz örneği. *Doktora Tezi* İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

EKLER

EK 1: İSKİ Genel Müdürlüğünün 15.03.2013 gün, 132499 sayılı yazısı

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü

EK-1

Sayı : M.34.1.İBB.5.01.11.03-313.03 132499
Konu : Yargıtay Kararı
Dere Yapı Yaklaşma mesafesi

.../.../2013

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
İmar Şehircilik Daire Başkanlığı'na

- İlgi: a) 05.03.2013 tarih ve M.34.1.İBB.5.01.61.00-663-111083 sayılı İSKİ Hukuk Müşavirliği yazısı
b) Yargıtay 5. Hukuk Dairesi'nin 18.02.2013 tarih ve 2012/26216 E. 2013/2406 sayılı kararı
c) 23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren ve 24.01.2013 tarihinde değişiklik yapılan İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği

23.01.2011 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği'ne göre ilgi yönetmelikte adı geçen dereler ile ilgili 6.9.g maddesinde yer alan "İmar planları hazırlanırken; EK1'de isimleri verilen derelerin her iki tarafında, kadastral sınırlarından itibaren 100 metrelik yapı yaklaşma mesafesi bırakılır. Derelerin yapı yaklaşma mesafesi içinde kalan bu alanlardaki yapılaşma hakları parsel yüzölçümünün %60'ı hesaplanmak kaydıyla EK2'de verilen yoğunluk değerlerine göre ait olduğu imar plan sınırı içinde bulunan havza dışındaki alanlar ile orta ve uzun mesafeli koruma alanlarında kullanılır. Bu durumda, yapı yaklaşma mesafesi içinde kalan bu alanlar, ağaçlandırma, yol, eşil alan, rekreasyon v.b. maksatlarla kullanılmak üzere, kamuya bedelsiz devredilir ve bu alanlarda yapı yapılamaz" hükmü 24.01.2013 tarihinde yapılan değişiklik ile "İçme suyu havzalarında EK-1'de isimleri verilen derelerin, orman alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar dışında kalan kısımlarında; ıslah projesine uygun olarak bu derelerin ıslah kesitinin her iki yanında; temizlik ve onarımlarının yapılabilmesi amacıyla imar planlarında en az on metrelik dere işletme bandı ayrılır. Dere ıslah alanı ile dere işletme bandları idarece kamulaştırılır" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Sözkonusu değişiklik çerçevesinde Ek-1 listede yer alan derelere ait Dere İşletme Bantlarını gösteren bilgiler pafta ve sayısal ortamda Başkanlığınıza gönderilmekte olup, daha önce yürürlükte olan 23.01.2011 tarihli yönetmeliğin 6.9.g maddesi doğrultusunda planlara işlenen dere yapı yaklaşma mesafelerinin 24.01.2013 tarihinde değişiklik yapılan İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği çerçevesinde ivedilikle revize edilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederiz.

Mehmet AYGÜN
Plan Proje Dairesi Başkanı

Alişan KOYUNCU
Genel Müdür Yardımcısı

EK1) Dere İşletme Bantlarını Gösterir Pafta(1 Adet A0)(*)
EK2) 1 Adet CD (*)

DAĞITIM:

Gereği: (*)

- T.C İ.B.B İmar ve Şehircilik Dai Başk. (*)

Bilgi:

- Hukuk Müşavirliği'ne

İSKİ Genel Müdürlüğü
Bilgi İrtibat: H.ERDEM

Güzeltape Mah. Alibey Cad.34060
Tel.: 0 212 301 36 14

Eyüp /İSTANBUL
Faks: 02123016182

Elektronik Ağ : www.iski.gov.tr
E-Posta : herdem@iski.gov.tr

EK 2: Paşaköy Deresi'ne ilişkin plan revizyonu öncesi dere koruma bandı alanını gösteren bilgi paftası

EK 3: 12.07.2013 t.t.'li Paşaköy Deresi Ve Kolları İle Yakın Çevresine Ait 1/5000-1/1000 Ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği bilgi paftası

EK 4: Kemerdere ve Çekmeköy Deresi'ne ilişkin plan revizyonu öncesi dere koruma bandı alanını gösteren bilgi paftası

EK 5: 21.11.2014 t.t.'li 1/5000-1/1000 Ölçekli Kemerdere ve Çekmeköy Deresi ile Yakın Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliği bilgi paftası

